

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади
(СІАЗ) НБУВ
тел. /факс: 524-25-48
e-mail: siaz@pochta.ru

Україна: події, факти, коментарі
2008
№ 18
ЗМІСТ

Коротко про головне

Звернення Президента України
В. Ющенко до Українського народу

КСУ: Ряд положень Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” не відповідають Конституції

Міжнародна наукова конференція
“Проблеми гармонізації традиційних
і новітніх бібліотечно-інформаційних ресурсів”

Аналітика

А. Потіха, наук. співроб.

Суспільно-політична ситуація в Україні та її можливий розвиток в оцінках зарубіжних експертів

О. Козуля, наук. співроб.

Ставлення правих і правоцентристів до дострокових парламентських виборів

С. Кулицький, канд. екон. наук, старш. наук. співроб.

Про загострення проблеми забезпеченості української чорної металургії коксом

В об'єктиві – регіон

А. Худий, влас. кор.

Соціально-економічні проблеми Донбасу

Прогноз на перспективу в публікаціях ЗМІ

Діяльність органів державної влади

Політика

Економіка

Соціальна сфера

Події: експертні оцінки розвитку

Коментарі спеціалістів на звернення громадян *

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Альтернативні джерела енергії

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Питання екології та уникнення техногенних катастроф

Археологічна діяльність

Культура та мистецтво

Наукові видання

Наука і влада

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної наукової конференції

“Проблеми гармонізації новітніх та традиційних бібліотечно-інформаційних ресурсів”

С. Хоперський, перший заст. директора Українського центру сприяння іноземному інвестуванню

Національного агентства з інвестицій та інновацій

Библиотечные фонды как специфическое средство

изменения уровня управленческой культуры,

повышения конкурентоспособности современного бизнеса и

общества в целом

Н. Іванова, в. о. мол. наук. співроб.

Удосконалення експертно-правового супроводу

демократичних трансформацій

в умовах розвитку електронних технологій

До уваги держслужбовця

Т. Добко, заввідділу ДБО, Н. Моїсеєнко, наук. співроб.

Національні інтереси

Список літератури з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1992-2008 рр.)

Коротко про головне

Звернення Президента України В. Ющенка до Українського народу

Шановний Український народе,
Дорогі співвітчизники,

Я говоритиму просто і відверто.

2 вересня 2008 року в українському парламенті де-факто була сформована нова коаліція Блоку Юлії Тимошенко, Партії регіонів і партії комуністів.

Ця коаліція наполегливо працювала тридцять днів. Сформувала керівництво парламенту України, формувала щоденний план роботи українського парламенту, прийняла чимало законів, значна частина яких були неконституційні, на моє глибоке переконання, не українські і не демократичні, що змушувало мене частину цих законів ветувати.

Події другого вересня і ті рішення, які були прийняті у парламенті, безумовно, унеможливили існування демократичної коаліції. І 3 вересня, де-юре, було оголошено про розвал коаліції.

Це – факт. Безумовно, він набагато складніший, аніж уявляється.

Нам потрібно ще багато-багато разів повертатися до 2 вересня 2008 р. і дати повну відповідь, щоб це зрозуміла кожна людина, що тоді відбувалося у парламенті і за спиною тодішньої чинної коаліції.

2 вересня, по суті, розпочалася спроба демонтажу України і наших цінностей.

Баланс влади. Національна безпека. Політичний курс. Мова. Це все стало мішенню спеціальних домовленостей.

Демократичну коаліцію, переконаний, глибоко переконаний, зруйнувало одне – людська амбіція. Людська амбіція однієї особи. Жадоба до влади, розходження в цінностях, у перевазі особистих інтересів над національними.

Коаліційна угода і коаліційні домовленості зруйновані, економічні реформи не проводяться, виборчі розрахунки переросли у тотальний соціальний популізм, який призвів до найвищої в Європі інфляції і зниження соціальних стандартів – заробітної плати, пенсії і багатьох інших соціальних програм.

У час потенційних зовнішніх небезпек в хід було запущено неукраїнські сценарії – безхребетні, і по суті ворожі.

Бачимо й іншу небезпечну, ззовні занесену тенденцію – замах на розкол у національно-демократичних силах. Це – цвях, який свідомо забивають у наше тіло.

Сам Блок Юлії Тимошенко став заручником своїх лідерів. Бо в жертву вони ладні принести все – мову, безпеку, нашу європейську перспективу.

Я дуже хочу, щоб ви мене правильно зрозуміли.

Проблема – не в конфігураціях політичних сил.

Проблема – в рішеннях, які несуть загрозу Україні.

В цьому є момент істини.

Конституція відвела тридцять днів для формування коаліції. Користуючись конституційним правом, я подовжив цей термін ще на 5 днів.

Я готовий прийняти будь-яку законну коаліцію та її державні рішення.

Втім, картина – очевидна. Одні, підірвавши демократичну коаліцію, вдають святу невинність. Інші кажуть, що вони посередники, які чекають незрозумілих сигналів. Треті у каламутній воді шукають свою політичну або людську вигоду.

Станом на 8 жовтня 2008 року, я не отримав пропозиції жодної політичної сили про формування коаліції більшості, угоду б про яку підписало більше 225 народних депутатів України.

Відтак у ситуації, коли парламентські сили завели свою роботу у глухий кут, слово повинен сказати Український народ.

Згідно з Конституцією України я оголошую про припинення діяльності Верховної Ради шостого скликання та проведення дострокових парламентських виборів.

Голосування відбудеться демократично і законно.

Нас намагались повернути назад.

Як і рік тому, так і зараз я стою на захисті нашої перспективи. Я закликаю до активізації всіх українських виборців, всіх мислячих людей, всіх українських громадян і всіх українських патріотів.

Рішення, безумовно, – за вами. За вами – найвища в цій державі відповідальність, оскільки саме ви обираєте до влади українських політиків. Зважте на своє рішення.

За цим рішенням – перспектива України *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2008. – 8.10).*

КСУ: Ряд положень Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” не відповідають Конституції

7 жовтня 2008 р. Конституційний Суд України оприлюднив прийняте 2 жовтня рішення у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України стосовно відповідності Конституції ряду положень Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”.

Згідно з клопотанням, поданим депутатами до КС, положення згаданого закону в частині підпорядкованості спеціального уповноваженого органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг та

призначення керівних працівників уповноваженого органу не відповідають Основному закону України. Це, зокрема, стосується ч. 3 і 5 ст. 23 про затвердження Президентом України Положення про уповноважений орган, про призначення на посади та припинення повноважень голови, заступників голови і членів уповноваженого органу – директорів департаментів; ч. 1, 2 та 6 ст. 24 стосовно призначення на посаду та звільнення з посади Президентом України голови уповноваженого органу і його відповідальності перед Президентом за діяльність уповноваженого органу; ч. 1 ст. 25 та ч. 1 ст. 26 щодо призначення на посади та звільнення з посад Президентом заступників голови, директорів департаментів уповноваженого органу.

Розглянувши клопотання, Конституційний Суд визначив, що у 2001 р. Верховна Рада, приймаючи Закон “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, діяла відповідно до обсягу конституційної компетенції глави держави, визначеного у ст. 106 Конституції України в редакції 1996 р., яка передбачала право Президента брати участь у формуванні центральних органів виконавчої влади (до яких належить уповноважений орган) і регламентувати їх діяльність.

Проте після набуття чинності Закону України “Про внесення змін до Конституції України” від 8.12.2004 р. № 2222-IV, яким змінено редакцію ст. 106 Конституції України, Президент втратив право затверджувати положення про центральні органи виконавчої влади, призначати на посади та звільняти з посад керівників, інших членів цих органів, у тому числі й керівних працівників уповноваженого органу, оскільки його повноваження щодо означеної сфери в новій редакції ст. 106 Конституції не встановлені.

Закон визначає статус уповноваженого органу як органу виконавчої влади, який здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг і наділений відповідними державно-владними повноваженнями. У той же час повноваження Президента щодо регулювання ринків фінансових послуг Конституцією не передбачені.

Виходячи з викладеного, Конституційний Суд визнав вищезгадані положення Закону “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” такими, що не відповідають Конституції України.

Міжнародна наукова конференція “Проблеми гармонізації традиційних і новітніх бібліотечно-інформаційних ресурсів”

7–8 жовтня 2008 р. у конференц-залі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського проходила міжнародна наукова конференція “Проблеми гармонізації традиційних і новітніх бібліотечно-інформаційних ресурсів”.

Науковий захід приурочено до 90-річчя НАН України та 90-річчя Національної бібліотеки України, які було засновано в 1918 р. за часів Української Народної Республіки згідно з указом гетьмана Павла Скоропадського. Організаторами конференції виступили Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Інформаційно-бібліотечна рада НАН України, Асоціація бібліотек України, Рада директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академій наук – членів Міжнародної асоціації академій наук.

Мета конференції – проаналізувати з погляду сучасної методології, нових наукових підходів і методів, систематології актуальну для суспільства проблему гармонізації традиційних і новітніх бібліотечно-інформаційних ресурсів, що становлять засади майбутнього знанневого розвитку країни, відіграють важливу роль у національній політиці, в розвитку спільного європейського інформаційного простору; привернути увагу уряду до висунутої дослідниками проблематики, оскільки нині бібліотека стала не просто базою накопичення вже створеної іншими інституціями інформації, а сама виконує функції провідної ланки в системі інформаційної індустрії держави.

На пленарному та секційних засіданнях, семінарах і круглих столах обговорювались такі проблеми:

- * Інформаційні ресурси сучасної наукової бібліотеки: проблеми трансформації та розвитку;

- * Веб-технології та ресурси в науковій бібліотеці;

- * Удосконалення дистантних форм використання інформаційних ресурсів бібліотеки;

- * Документні ресурси спеціалізованих фондів бібліотек у сучасному інформаційному просторі;

- * Книжкові та електронні біографічні видання: спільне і відмінне, традиції і новаторство;

- * Електронне середовище наукової бібліотеки.

Під час конференції відбулись засідання Ради директорів наукових бібліотек і інформаційних центрів академій наук – членів Міжнародної асоціації академій наук; конференція Асоціації бібліотек України; виставки продукції провідних видавництв та книготорговельних організацій, видань НБУВ, демонстрація інформаційних ресурсів (*Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (www.nbuv.gov.ua). – 2008. – 8.10).*

Суспільно-політична ситуація в Україні та її можливий розвиток в оцінках зарубіжних експертів

Останні події у Верховній Раді України викликають значний інтерес зарубіжних експертів. У своїх коментарях вони намагаються спрогнозувати подальший перебіг подій. Як відомо, на початку вересня відбувся розвал коаліції в українському парламенті: дві правлячі партії не погодилися один з одним з питання реакції на вторгнення Росії до Грузії. Президент В. Ющенко звинуватив Прем'єр-міністра Ю. Тимошенко в підготовці державного перевороту та виступив із зверненням до українського народу стосовно призначення позачергових виборів до ВР.

Коментуючи ситуацію в Україні, **The Guardian** зазначає, що у демократичної коаліції Ющенко – Тимошенко в парламенті більшість була всього у два голоси. Але вже у вересні цього року Блок Юлії Тимошенко в голосуванні виступив на стороні опозиції, додавши повноважень їй за рахунок Президента.

Судячи з усього, відзначають експерти, коаліція, що проіснувала менше року, зламалася через нинішній конфлікт у Грузії: почалися розмови про те, що наступною мішенню Кремля може стати Україна і її російськомовний регіон Крим. В. Ющенко в різких виразах засудив вторгнення до Грузії, Ю. Тимошенко ж з прямою критикою Росії не виступала. Її партія не підтримала жорстку заяву з засудженням дій Москви. Не виключалась імовірність, що Ю. Тимошенко сформує новий уряд зі своїми колишніми супротивниками – опозиційною Партією регіонів.

На думку експертів газети **Time**, смертельна загроза адміністрації В. Ющенка виходить не від Росії, а від Прем'єр-міністра Ю. Тимошенко, “його заклятого ворога в боротьбі за лідерство в демократичній коаліції”, що прийшла до влади у 2005 р. У той час як В. Ющенко цілком підтримав Грузію і підтвердив своє бажання прискорити вступ України до НАТО, Ю. Тимошенко демонструє велику готовність до того, щоб урахувати занепокоєння Росії і прагне змістити Президента, об'єднавши зусилля з головною опозиційною партією, підтримкою Москви, що традиційно використовується.

За словами експертів, В. Ющенко і Ю. Тимошенко борються за владу, починаючи з “помаранчевої революції”, під час якої їх коаліція позбавила монополії на владу Партію регіонів В. Януковича, підтримувану Москвою. Хоча Президент один раз вже відправляв її у відставку, після виборів 2007 р., на яких партія Ю. Тимошенко значно випередила за кількістю голосів його власну, він

був вимушений знов призначити її Прем'єр-міністром. Проте перемир'я було крихким і зірвалося в результаті політичної кризи, зумовленої війною між Росією і Грузією, але конфлікт визрів давно. Якщо В. Ющенко гаряче підтримав президента Грузії М. Саакашвілі і підкреслював необхідність вступу України до НАТО для захисту від російської агресії, то Ю. Тимошенко узяла протилежний курс. Вона поїхала по російськомовних регіонах Східної України, де проживає основний електорат В. Януковича, обіцяючи, що під її керівництвом Україна ніколи не буде втягнута в конфлікти з іншими країнами.

За інформацією **Time**, Ю. Тимошенко знайшла порозуміння з Кремлем. Вона пообіцяла більш уважно ставитися до потреб Росії – особливо в довгострокових правах на базу її Чорноморського флоту в Севастополі – і понизити тон своїх традиційних викривальних висловлювань на адресу Москви, розраховуючи на більш гнучку позицію Росії на переговорах у кінці року про ціни на природний газ, від якого залежить Україна. Проте Ю. Тимошенко категорично заперечує чутки про які-небудь домовленості з іноземними державами, підкреслюючи, що вона керується лише інтересами України.

Проте, як відзначають експерти, на сьогодні у Ю. Тимошенко найсильніші позиції серед колишнього “помаранчевого” електорату. Мало хто сумнівається, що на дострокових виборів вона знову переможе В. Ющенка і його політичну силу. За даними опитування, у напруженій гонці з В. Януковичем Ю. Тимошенко посідає друге місце, а Президент В. Ющенко йде третім, відстаючи від них обох. І у неї є дуже великі шанси на перемогу над В. Януковичем на президентських виборах 2010 р., оскільки багато українців до цього часу обурюються тим, як у 2004 р. він намагався шахрайським шляхом і при підтримці Росії оголосити себе переможцем виборів.

На думку експертів, відмежувавшись від жорсткої позиції В. Ющенка стосовно Грузії, Ю. Тимошенко, можливо, вчинила хитромудрий тактичний прийом. Вона скористалася візитом віце-президента США Д. Чейні для того, щоб укріпити свої зв'язки із США, незважаючи навіть на те, що вона розділяє обережну лінію ЄС по Грузії, сподіваючись добитися від Росії більш вигідної газової операції в обмін на свою помірну позицію. Урешті-решт, Україна – уразлива країна.

Трохи іншу думку висловили експерти **The Times**. За їх словами, Ю. Тимошенко залишається прозахідним політиком, але ситуація вимагає більш гнучкої політики. Англійські експерти зазначають, що з Росією Ю. Тимошенко не дружить. Вже три роки вона наполегливо змагається з Президентом В. Ющенком за неофіційний титул головного українського улюбленця Заходу. Проте вже понад місяць, з того самого моменту, коли російська 58-а армія увірвалася до Південної Осетії, вона підкреслено не бажає засуджувати ці дії. За те, що вона віддала вказівку своїм депутатам перейти в парламенті на іншу сторону, Президент В. Ющенко звинуватив її в державній зраді. Проте насправді все простіше: Ю. Тимошенко хоче забрати в нього президентське

крісло, і після вторгнення до Грузії дійшла висновку, що, щоб його отримати, їй треба не ворогувати з великою російською меншиною в Україні, а навпаки, з нею співробітничати.

За словами експертів, Кремль напевно в захваті від подій в Україні. Цього року В. Путін у приватній бесіді з представниками НАТО вже якось обмовився, що не вважає Україну справжньою державою, і не дивно, що за останній місяць глава української дипломатії не раз заявляв, що його країна в російському списку – наступна. Проте навіть ярі прихильники проєвропейського шляху в українській політиці самі заграватимуть з Москвою з якихось власних політичних міркувань?

Більшість західних експертів переконані, що в даній ситуації Захід мало що може зробити, щоб вплинути на внутрішні демократичні процеси в Україні, і робити цього взагалі не треба. Якщо українські виборці на позачергових парламентських виборах підтримають новий альянс проросійських партій – що ж, таке їх рішення. Можливо, нинішнє загравання з Росією навіть нагадає самій Ю. Тимошенко і її прихильникам, чому вони так довго робили все, щоб уникнути “попадання в її кліщі”. Проте тут присутній і серйозний довгостроковий ризик: раптом Москва, поновлюючи свою силу, урешті-решт все ж таки спробує використовувати російську меншину в Україні як привід для вторгнення?

Судячи з висловлювань російських політиків та їх прибічників, такий перебіг подій також не можна виключати. Відомо, що в Росії налаштовані категорично проти зближення України з НАТО. Вони переконані, що Україна і Грузія не приєднаються в грудні до Плану дій щодо членства в НАТО, як про це раніше заявляли лідери цих країн. Як зазначив представник Росії в НАТО Д. Рогозін, цього не станеться. “Як Туреччину в Євросоюз приймали десятиріччями, так вони Грузію і Україну прийматимуть в НАТО. Просто вони хочуть, щоб ми нервували із цього приводу, переживали”, – вважає він.

“Якщо раптом я помилюся, і в грудні Грузію і Україну приймуть до складу Альянсу у вигляді країн-кандидатів, то звичайно наші натівські колеги повинні будуть розуміти, що ось такого навіть прохолодного миру не буде, співпраці не буде. І вони це розуміють. Тому що є все-таки у світовій політиці червоні лінії, за які не можна переступати. Це зона наших українських важливих національних інтересів. І вступ Грузії і України в НАТО не додасть безпеці ні Україні, ні Грузії, ні НАТО, ні Росії, і тверезі люди на це ніколи не підуть”, – підсумував Д. Рогозін.

У свою чергу мер Москви Ю. Лужков закликав до перегляду умов договору про дружбу і співпрацю між Росією і Україною. “Я активний прихильник, щоб завершити договір і приступити до формування нових переговорів і нового договору, який відповідав би інтересам двох держав”, – заявив Ю. Лужков.

Він підкреслив, що існуючий договір не відповідає інтересам Росії. “Ми у жодному випадку не можемо залишити Севастополь – ні зараз, ні в 17-у році, ні

в 3017. Цього не трапиться ніколи. Якщо ми втратимо Севастополь, то ми втратимо Кавказ. Це, можливо, сказано жорстко, але дуже правильно”, – додав мер Москви.

Він вважає, що політична ситуація, яка склалася в Україні, украй складна. “В Україні йде не просто прояв демократії, а просто нестримна демократія, яка, я переконаний, позначиться на економіці країни”, – підкреслив мер Москви.

За його словами, підтримкою нинішнього керівництва України користуються націоналістичні організації. “УНСО, УНА стали героями, і пан Ющенко цьому потурає”, – сказав Ю. Лужков.

Проте і російська, і українська сторони врешті-решт висловилися на користь збереження дії Договору про дружбу, незважаючи на тертя, що виникло у двосторонніх відносинах.

“Україна ніколи не ставила під сумнів це питання. Україна чітко і послідовно заявляла про важливість базового великого договору між Україною і Російською Федерацією як наріжного каменя двосторонніх відносин”, – заявив прес-секретар МЗС України В. Кирилич.

За його словами, у рамках 63-ї сесії Генеральної асамблеї ООН в Нью-Йорку міністри закордонних справ України і Росії В. Огризко і С. Лавров провели переговори, під час яких обидві сторони заявили “про підтримку і необхідність продовження великого договору”.

У поширеній недавно заяві МЗС РФ висловилося за пролонгацію дії російсько-українського великого договору.

“Ми виходимо з того, що договір 1997 року буде продовжений на наступні 10 років”, – підкреслювалося в документі. При цьому в ньому виражалася надія, що “мудрий народ України, всі здорові політичні сили країни не допустять погіршення зв’язків з Росією”.

Рішенням щодо продовження “великого договору” виявились незадоволеними лідери місцевих проросійських організацій у Криму. За словами першого віце-спікера кримського парламенту С. Цекова, в Криму були проти навіть ратифікації цього договору. “А на сьогоднішній день цей договір Україною взагалі не виконується і нас ніяк не захищає. Якщо все так, виникає питання, навіщо його продовжувати? Я про це тільки жалкуватиму, хоча і сприйму будь-яке рішення російської влади з цього приводу”, – відзначив С. Цеков.

Керівники проросійських об’єднань Криму впевнені, що Москві варто було скористатися нагодою і перед продовженням договору порушити питання про статус Криму й Севастополя.

На думку аналітиків, у Москви ще буде не одна можливість знов порушити питання про долю російсько-українського договору. Перший мотив з’явиться вже в грудні, коли глави МЗС країн НАТО зберуться, щоб обговорити питання про надання Україні ПДЧ. У російському парламенті і МЗС давно і відкрито говорять про те, що це стане червоною межею, після якої відносини з Києвом

будуватимуться зовсім по-іншому. Якщо ж Україна до кінця цього року не отримає ПДЧ, то наступною фатальною датою стане 2017 р., коли закінчиться дія договору про перебування Чорноморського флоту РФ у Криму.

Не дивно, що значна частина західних експертів вважає, що наступною після Грузії мішенню Москви стане Україна. Росія все ще і психологічно, і політично не може змиритися з тим, що Україна стала незалежною державою. Бажання України стати членом Альянсу неоднозначно підтримують США. Проте є чинники, які перешкоджають інтеграції України до західних структур. В Україні немає автономій, але при бажанні їх можна було б створити. Країна не є монолітною: західна її частина орієнтується на національну державність, а східна схиляється до Росії. У Москви немало можливостей маніпулювати жителями Східної України, які, як стверджують російські націоналісти, в Україні є російськомовною меншиною. У 2004 р. дві східні області України, Донецька і Луганська області, вже загрожували відділенням.

Проте, на думку експертів, інтеграція України в НАТО може мати більш значні стратегічні наслідки, вбиваючи залишкові надії Росії сформувати “Слов’янський союз”, що мав би складатися з Росії, Білорусі і України, – мрія, яка все ще живе в серцях багатьох росіян. Також це може призвести до важких наслідків для оборонної промисловості Росії, а саме у сфері протиповітряної оборони і виробництва ракет. Стратегічне побоювання Москви полягає в подальшій політичній і військовій орієнтації України. Грузія багато в чому була відволікаючим маневром.

Разом з тим експерти підкреслюють, що в Росії є ряд засобів для тиску на Україну без використання військової сили. Одне з них – це енергоносії. Україна значною мірою залежить від російських енергоносіїв, особливо, від газу. Росія використовувала питання поставок газу як інструменту зовнішньої політики. На сьогодні Україна платить 179 дол. США за 1000 куб. м російського газу, що в три рази перевищує рівень цін 2004 р. Крім того, є повідомлення про те, що Москва розглядає питання про подальше подвоєння цін. Довготривала стратегія Росії полягає в спробі встановити контроль над українськими трубопроводами, переводячи їх у власність спільних підприємств, як це було зроблено в Білорусі, і, таким чином, отримати можливість контролювати як поставку, так і розподіл газу в Україні. Чорноморський флот – це ще одне потенційне джерело напруження. За договором 1997 р. Україна гарантувала Росії право базування флоту в Севастополі в Криму до 2017 р. Україна чинить тиск на Росію, щоб почати переговори про виведення флоту. Проте Росія зволікає з обговоренням питання, припускаючи, що Москва не виключає можливість використовувати присутність флоту, як засоби тиску на Україну.

За словами експертів, сам Крим представляє третю потенційно гарячу точку. Крим – це єдиний регіон в Україні, в якому етнічні росіяни становлять переважну більшість населення (58 %). Враховуючи історичні зв’язки Криму з Росією і етнічну більшість росіян, багато українських урядовців побоюються,

що Росія може спробувати розпалити сепаратистський рух в Криму для додаткового тиску на Україну з метою обмеження її прихильності на Захід. Західні союзники мають сильний стратегічний інтерес у підтримці демократії в Україні і українську євроатлантичну інтеграцію. Проте по цьому шляху потрібно йти з великою обачністю і обережністю. Після помаранчевої революції Україна багато чого добилася, особливо у сфері розвитку демократії, свободи слова і друку. Проте політична система діє нестабільно. Україна вкрай поволі здійснює господарські реформи, економічна система країни недалеко пішла від радянської. Це стає перешкодою не тільки для зростання господарства і реалізації соціальних програм, але і для створення ефективної армії. Сьогодні українські війська хоча і беруть участь у сумісних з НАТО операціях, але виглядають досить убого.

Експерти підкреслюють, що через розпад коаліції у Верховній Раді і перманентної політичної кризи Брюссель знов віддаляється від офіційного Києва. Як відзначив один з відомих західних експертів Р. Лінднер, євроурядовці готові обговорювати питання подальшої інтеграції України в Євросоюз, але “поки не бачать в Україні стабільного партнера із стабільним політичним простором”. А для активізації відносин Києва з Брюсселем з 2009 р., зважаючи на переговори про посилену угоду, в Україні “повинна бути стабільна влада”: “Якщо політична криза в країні продовжиться, буде дуже складно переконати країни, які сьогодні поводяться стримано по відношенню до України, поміняти свою думку щодо її європейських перспектив”. Експерт зазначив, що стабільність української влади необхідна і для ведення переговорів з Росією щодо ціни на газ.

Європейські експерти попереджають, що після розпаду коаліції України може чекати новий період політичної нестабільності. А це неминуче підірве шанси на наближення України до Європейського Союзу. Розпад коаліції в Україні став очікуваною, але сумною подією для багатьох фахівців. Зокрема, Ч. Таннока, заступника голови комітету ЄС – Україна в Європейському парламенті. “Це дуже поганий момент. На фоні кризи в Грузії дуже сумно бачити політичну нестабільність в Україні, яка грає на руку Москві і тим в Європейському Союзі, які говорять, що Україна не готова до членства в ЄС або навіть до статусу кандидата на вступ”, – відзначив британський політик.

Керівник Центру міжнародних відносин у Варшаві Е. Смолар вважає, що вина за розвал коаліції лежить на українських політиках. “Якщо проаналізувати відносини між Ю. Тимошенко і В. Ющенком, цю неприховану ворожнечу, то не потрібно і Росії, щоб побачити, що ніщо не відбувалося – Верховна Рада була заблокована. Ми все маємо сентимент до так званої помаранчевої революції, але думаю, що нам потрібно про це забути”, – заявив Е. Смолар.

Розпад коаліції може призвести до політичного паралічу в Україні, попереджає польський оглядач. “Ця новина, разом з перспективою боротьби за президентство, значить, що протягом наступних вісімнадцяти місяців Україна

може стати політично паралізованою. Це дуже погана новина для України і дуже погана новина для її співпраці з Європейським Союзом і НАТО”, – говорить Е. Смолар.

Берлінська газета **Тагесшпігель** закликає українські політичні сили до згуртованості. Про це йдеться в коментарі видання щодо внутрішньополітичної ситуації в Україні. “Якщо Україна не хоче втратити себе в цьому все більш негармонійному хорі, політичні еліти повинні щонайшвидше об’єднатися – і усвідомити, що така країна як Україна може існувати лише в балансі між інтересами Сходу і Заходу, а також прохідно і прозахідно налаштованих частин власного населення”, – ідеться в коментарі. “Той, хто робить себе інструментом зовнішніх інтересів, підпорядковувавши свою політику лише меті збереження влади, той урешті-решт піде на дно. У хорі сильних цього світу Київ повинен співати одним, власним голосом”, – підкреслює видання. “Ще не вмерла Україна. Але зараз до цього залишилося дійсно трохи”, – мовиться в статті.

Внутрішньополітичну ситуацію в Україні коментують і в Сполучених Штатах. Як вважає помічник державного секретаря США Д. Креймер, для політичних баталій нині не якнайкращий час. “Я думаю, що це не найкращий час для політичних суперечок, особливо враховуючи те, що відбувається в Грузії, але ми хочемо допомогти українцям повернутися до нормальної роботи. Я думаю, важливий прогрес був зроблений за останні декілька років після помаранчевої революції і ми маємо надію, що цей прогрес продовжуватиметься, незважаючи на всі підйоми і падіння в українському політичному процесі”, – зазначив політик.

Щодо перспективи проведення дострокових виборів Д. Креймер вважає, що їх краще було б уникнути. Хоча, на думку американського високопосадовця, вибори – не гірше всього, що може відбутися в країні під час перехідного періоду: “Одна річ, яку ми можемо сказати про Україну, так це те, що вона має хороший послужний список щодо проведення виборів, які відповідають міжнародним стандартам. Але я не переконаний, що Україні варто й далі це доводити, проводячи позачергові вибори, хоча це – вирішувати українським політикам”.

Регіональний директор Міжнародного республіканського інституту С. Нікс погоджується, що проводити нині вибори – не ідеальний варіант. “Сподіваємося, що помаранчеві сили зможуть подолати суперечність у своїх позиціях і відновити співпрацю. Це важливо для України з погляду побудови демократичних інституцій. Вибори мають тенденцію цьому заважати”.

Тим часом конгресмен-республіканець К. Сміт нагадує, що українським політикам нині також не слід забувати про нову обстановку, яку створив російсько-грузинський конфлікт: “Коли ми були в Тбілісі, багато з нас відчули, що можливість Росії застосовувати силу знаходиться на підйомі. І це має реальні внутрішньополітичні наслідки як для України, так і для інших сусідніх

країн. Я сподіваюся, що буде зроблено значне зусилля, щоб відновити співпрацю і об'єднатися навколо основних принципів свободи, демократії і незалежності”.

Багато хто з американських експертів песимістично дивиться на перспективи вступу України до НАТО. Зокрема, заступник держсекретаря США з політичних справ У. Бернс вважає, що Україна і Грузія поки що не готові до повноправного членства в НАТО. “На даному етапі ми не говоримо про членство. Ніхто з нас не вважає, що Грузія і Україна готові сьогодні до членства”, – сказав У. Бернс. Разом з тим адміністрація Сполучених Штатів рішуче добиватиметься включення колишніх радянських республік у План дій щодо приєднання до НАТО. Проте, як підкреслив політик, дана програма не є “запрошенням” або “обіцянкою” забезпечити членство України і Грузії в Північноатлантичному альянсі. Окремою перешкодою для вступу цих двох країн у НАТО є відсутність чіткої і консолідованої позиції серед країн-учасниць Альянсу. На квітневому натівському саміті, що проходив у Бухаресті, Франція і Німеччина виказали принципові заперечення з питання приєднання Києва і Тбілісі до Плану дій. Наступного разу ця проблема обговорюватиметься міністрами закордонних справ країн, що входять в Організацію Північноатлантичного договору, у грудні 2008 р. Проте, як відзначив У. Бернс, передбачити, якими будуть результати цього засідання, сьогодні неможливо. Представники Сполучених Штатів раніше висловили думку, що відсутність консенсусу в рядах організації не перешкодить членству України в Альянсі. Європейські ж політики виступали за необхідність подолання кризи усередині України.

У свою чергу кандидат у віце-президенти США від Республіканської партії С. Пелин заявила про підтримку Грузії і України на шляху до НАТО, незважаючи на політичну ситуацію в цих країнах. На її думку, демократичні “революції” в Грузії і Україні у 2003 і 2004 рр. “показали, що ці країни заслуговують того, щоб бути в НАТО”.

Колишній держсекретар США М. Олбрайт також вважає, що Захід повинен продовжувати курс на вступ України і Грузії до НАТО. “При цьому необхідно пояснювати Росії, що цей процес – не загроза їй. Незалежні країни мають право вступати до тих альянсів, в які вони вважають потрібним вступати”, – відзначила вона.

В. Тейлор, ще один відомий американський політик запевнив, що США не будуть втручатися у внутрішні справи України і ніяким чином не впливатимуть на вибір українського народу. Він відзначив, що спираючись на розмови із сотнями українців протягом майже двох з половиною років своєї роботи в Україні, може з упевненістю сказати, що США не очікують нічого такого, чого б не бажали самі українці: вони хочуть жити в незалежній європейській країні – демократичній, вільній від корупції, в якій винагороджується наполеглива

праця, а громадяни не живуть у страху перед непередбачуваним і репресивним режимом.

Звісно, внутрішній політичний безлад, за його словами, може зашкодити національній безпеці. “Наш віце-президент під час нещодавніх відвідин Києва застеріг, що ми віримо у право чоловіків і жінок жити не боячись тиранії, економічного шантажу або військового вторгнення і залякування. Найкраща надія України побороти такі загрози – у єдності: у єдності перш за все всередині і в єдності з іншими демократіями”, – зазначив В. Тейлор.

За його словами, натомість склад української парламентської коаліції і результат нових виборів, якщо такі відбудуться, – це справа, яку повинні вирішувати уряд і народ України. “Звісно, ми пильно стежимо за подіями в Україні, і я закликаю всі партії поважати верховенство права – відповідно до вже утвердженої української традиції мирного розвитку, – демократичні цінності та національні інтереси”, – вважає політик.

Він підкреслив, що уряд США сподівається, що позачергові вибори до ВР будуть вільними, чесними й прозорими. Не повинно бути місця надзвичайним станам, прямому президентському правлінню чи використанню сили. Крім того, уряд США був би глибоко занепокоєний будь-якою сторонньою спробою вплинути на результат чи то формування нової коаліції, чи то нових виборів.

Як заявила державний секретар К. Райс, Сполучені Штати і їхні європейські союзники відкидають концепцію поділеної Європи, Європи, в якій проводяться розподільні лінії. Держсекретар запевнила, що “...Сполучені Штати і Європа продовжують підтримувати, недвозначно, незалежність і територіальну цілісність сусідів Росії. Ми будемо протистояти будь-якій спробі Росії включити суверенні країни і вільні народи до якоїсь архаїчної «сфери інтересів». ... І ми не дозволимо Росії мати право вето щодо майбутнього євроатлантичної спільноти – ні щодо того, яким країнам пропонуватиметься членство, ні щодо вибору країн, які приймуть його. Ми особливо ясно дали про це знати нашим друзям в Україні”.

За її словами, Сполучені Штати сподіваються на продовження і поглиблення стратегічного партнерства з Україною і будуть працювати над цим з будь-якою коаліцією, сформованою демократичним, правовим, конституційним шляхом (*The Guardian, Великобританія; Time, США; The Times, Великобританія; Новый Регион (<http://www.nr2.ru>); Укррудпром (www.ukrrudprom.com); 24.ua (www.24.ua); LADNO.ru (www.ladno.ru); ВОВРЕМЯ.info (www.vovremya.info); Украина промышленная (www.ukrindustrial.com); Голос Америки (www.voanews.com); Главред (www.glavred.info).*

Ставлення правих і правоцентристів до дострокових парламентських виборів

Ставлення до дострокових парламентських виборів у правих і правоцентристських колах неоднозначне залежно від поглядів на причини політичної кризи, що склалася у владних структурах країни.

Події, що відбулися у ВР України 2 вересня 2008 р., Українська народна партія (УНП), яка є найвпливовішою серед націонал-демократичних партій, розцінює як “широкомасштабну підготовку до антиконституційного державного перевороту”. Спільні голосування фракцій Блоку Юлії Тимошенко (БЮТ), Партії регіонів (ПР) та Комуністичної партії України (КПУ) засвідчили, що в парламенті фактично перестала існувати демократична коаліція фракцій “Нашої України – Народної самооборони” (НУ – НС) та БЮТ. Натомість почала діяти офіційно не проголошена, нова коаліція – БЮТ – ПР – КПУ. Особливу тривогу викликає те, говориться у заяві УНП, що спрямованість уже проголосованих нею законів за своєю суттю є “антидержавною та антипрезидентською”.

У партії констатують, що демократична коаліція, утворена під час дострокових парламентських виборів, не виправдала сподівання виборців. Не були реалізовані положення Коаліційної угоди про європейську інтеграцію України і вступ до НАТО. Не прийнято більшість із визначених вкрай необхідних базових законів, на основі яких у країні можна було б реалізувати системні зміни в напрямі демократії та ринкової економіки.

УНП у рамках роботи демократичної коаліції не знайшла розуміння колег з фракції БЮТ у питаннях щодо розвитку малого підприємництва, відродження українського села, захисту інформаційного й культурного простору, відновлення історичної справедливості щодо борців за незалежність України – членів ОУН та бійців УПА, справедливого й цивілізованого врегулювання українсько-російських відносин.

Як наголошується в заяві УНП, рішення фракції НУ – НС про вихід з коаліції було єдино можливим в умовах “цинічної і відвертої зради з боку партнерів по демократичній коаліції”. Депутати НУ – НС і УНП, зокрема, не мали морального права прикривати перед українським суспільством зрадницьку і антидержавну політику БЮТ. Перед своїми виборцями ПР і БЮТ декларують несумісність власних ідейних переконань. Але спільні голосування щодо грузинського питання та щодо зміни базових засад у функціонуванні української влади свідчать про “єдину антиукраїнську, олігархічну сутність цих політичних сил”.

На сьогодні в Україні об’єднується найбільший капітал, який усю політику у ВР підпорядковує своїм інтересам. Дуже обмежене коло олігархів БЮТ та ПР, домовляючись, обговорюють не програму дій, а ділять між собою українську

землю і промисловість, заявив лідер УНП Ю. Костенко під час прямого ефіру на телеканалі “ІСТV”. Він підкреслив, що в БЮТ та ПР дуже чітко простежується спільна економічна основа та ідеологічна спрямованість. “Приміром, у зовнішній політиці все підпорядковується інтересам Росії. Відмова БЮТ і ПР ухвалювати рішення щодо Грузії, яке безпосередньо стосується національної безпеки України, – гра на інтереси сусідньої держави. Тема НАТО – це не просто євроінтеграція і красиві слова. За темою НАТО криється відкритість і вразливість українського кордону”. Коли сьогодні, зауважує Ю. Костенко, Росія боргує Україні 132 млрд дол. заощаджень українських громадян, кількості мільярдів. За активи СРСР, уряд України навіть не порушує ці питання перед Росією.

У тому, що вибори будуть, рядові партійці не сумніваються. За їхніми свідченнями Ю. Тимошенко оголосила мобілізацію своїх депутатів у підготовці до дострокових виборів. Про це йшлося на закритому засіданні фракції БЮТ 15 вересня. “Юлія Володимирівна наказала депутатам їхати в округи, розгортати пропагандистську діяльність навіть попри те, що цей парламентський тиждень – сесійний. А штаби у нас і так розгорнуті”, – розповів нібито один із нардепів-“бютівців”.

“За його словами Ю. Тимошенко назвала украї низькою імовірність створення коаліції БЮТ з НУ – НС і Блоком Литвина. “Вона сказала, що шанси на це – 10 %. А решта 90 %, як впливало з контексту, – це дострокові вибори. Тема коаліції з Партією регіонів на зустрічі з фракцією особливо навіть не порушувалася”, – зазначив “бютівець”.

“Костенківці” середньої ланки прихильно ставляться до дострокових парламентських виборів, вважаючи це єдиним виходом з політичної ситуації, що склалася в парламенті.

Щодо Народного руху України (НРУ), то його керівництво має у нинішній ситуації дещо відмінну позицію від УНП. Воно не підтримало вихід НУ – НС із коаліції з БЮТ.

“Ми категорично не підтримували і не підтримаємо будь-які дії, які спрямовані на руйнування демократичної коаліції. Якщо БЮТ голосує разом з Партією регіонів, то хай вони виходять із коаліції, а не ми, оскільки в очах українських громадян будемо виступати руйнівниками демократичної коаліції”, – заявив НРУ Б. Тарасюк.

На відміну від УНП, “рухівці” різко критикують Секретаріат Президента і його голову – В. Балогу, звинувачуючи його в розвалі демократичної коаліції. “Його дії, – зазначає Б. Тарасюк, – були направлені якраз на недопущення створення демократичної коаліції, а на створення коаліції з ПР. Ця політична сила є антидержавною. Вона заклопотана не інтересами України, а інтересами сусідньої держави – Росії”.

20 вересня Прем’єр-міністр Ю. Тимошенко брала участь у закритому засіданні центрального проводу НРУ. Виступ голови уряду і відповіді на

питання представників Руху зайняли близько трьох годин 21 вересня в аеропорту “Бориспіль”, куди Ю. Тимошенко прибула для зустрічі української параолімпійської збірної, вона розповіла журналістам, що відвідала засідання “рухівців” для “обговорення питання відновлення демократичної коаліції”. “Я з великим задоволенням прийняла запрошення і використала можливість порадитися з найісторичнішою українською партією, – зазначила Прем’єр. – Наша розмова стосувалася відновлення демократичної коаліції”.

За словами члена Центрального проводу НРУ Л. Танюка, під час засідання Ю. Тимошенко запевнила присутніх, що готова виконати ультиматум Президента В. Ющенка, а саме – не долати вето Президента на закони, які були прийняті БЮТ за підтримки ПР (згодом у сесійній залі депутати фракції БЮТ виконали обіцянку лідера блоку – повторне вето Президента на закони, прийняті 2 вересня, не було подолане. – Ред.). “Юлія Тимошенко сказала, що заради збереження коаліції підпише пакет пропозицій Президента із заплющеними очима, – зазначив Л. Танюк. Підсумком засідання Центрального проводу НРУ стало рішення про необхідність створення коаліції у форматі БЮТ, НУ – НС і Блоку Литвина.

Керівництво НРУ неофіційно вже прийняло від Ю. Тимошенко запрошення приєднатися до БЮТ і має намір скористатися ним в контексті оголошення Президентом про розпуск ВР. Уже погоджений сценарій легітимізації такого рішення. Офіційно про вступ у БЮТ буде оголошено на з’їзді, дату проведення якого доручено визначити Центральному проводу партії.

Тяжіють до зближення з Ю. Тимошенко голова НРУ Б. Тарасюк, його соратники – депутати В. Коваль, О. Чорноволенко, міністр регіонального розвитку і будівництва В. Куйбіда, а також керівники невеликих обласних організацій партій, наприклад Черкаської, Хмельницької тощо. Щодо керівників найбільших обласних організацій НРУ – Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської, Харківської, Сумської, Запорізької, Миколаївської – категорично не схвалюють ініціативи Б. Тарасюка зблизитися з БЮТ.

На відміну від національно-демократичних сил, які неоднозначно поставились до оголошення дострокових виборів, націоналістичне Всеукраїнське об’єднання “Свобода” зайняло чітку позицію: виходом із сьогоднішньої політичної кризи стануть дострокові вибори до ВР у середині грудня. Якщо б їх не було оголошено, заявив лідер партії О. Тягнибок, парламент оголосив би імпічмент Президентові. На його переконання, саме тепер вибори дуже вигідні В. Ющенку. Президент не може допустити підвищення прохідного бар’єра, як цього хочуть у БЮТ, оскільки жодна з імовірних пропрезидентських партій чи блоків не пройде десятивідсоткового рубежу. “Тому план Москви про створення в Україні двопартійної системи й узурпації влади треба зупинити”.

Цю тезу розширюють у своїх заявах і виступах керівники ВО “Свобода”. Події 2 вересня у ВР України продемонстрували, зазначають вони, що

демократичної коаліції не існує і, насправді, ніколи не існувало, а БЮТ та група “Народна самооборона” знайшли спільну мову з відвертими антиукраїнськими силами – ПР і комуністами. Цинічно знехтувано волевиявлення українців, які у 2007 р. голосували за “коаліцію демократичних сил” НУ – НС і БЮТ, за обіцянки протистояти бандитам, сформувати владу і працювати на благо України.

“Наша Україні” не виправдала сподівань народу. “Свободівці” припускають, що готувався інший сценарій – об’єднання певної групи НУ з ПР. Але війна у Грузії все зруйнувала. Москва дуже швидко втрутилася й зіграла на амбіціях Ю. Тимошенко. Тепер Прем’єр виправдовується, що, мовляв, В. Балого поганий, і тому БЮТ так голосував. Яким би не був Секретаріат Президента, це не може бути виправданням того, щоб разом з Кремлем заради президентства шкодити національній безпеці України, зауважує заступник голови партії А. Мохник.

Політичні сили, які під час російської агресії щодо Грузії або стали на бік Росії, як ПР та комуністи, або відмовчались, як БЮТ, сьогодні разом ухвалюють закони, “якими роблять Україну безпомічною перед загрозою агресії Кремля”. Це, перераховують націоналісти, спільне голосування БЮТу, ПР та комуністів за спрощену процедуру імпічменту Президента, позбавлення Президента повноважень у сфері зовнішньої політики і оборони, підпорядкування СБУ Кабміну, перетворення посади Президента на суто номінальну є ударом по національній безпеці і обороні Української держави. Ослаблення влади відбувається у той час, коли офіційний Кремль розпочав політику повторної окупації держав, які 17 років тому здобули незалежність від Москви. “Інавгураційне гасло Президента Путіна: “Будемо всіх мочити в мортирі!”, – аж ніяк не емоційний спалах, це програмне гасло на віки щодо всіх, хто не бажає бути російським рабом”, – коментує член Політради партії, відомий кінорежисер Ю. Ілленко.

З огляду на це “Свобода” наголошує на доцільності запровадження в Україні президентської форми правління як адекватної історичним традиціям і викликам часу. “Водночас, – заявляє О. Тягнибок, – Президент України В. Ющенко своєю нерішучістю щодо проведення революційних змін, безглуздою кадровою політикою, залицяннями з олігархо-антиукраїнцями та кулуарними маневрами став катализатором сьогоднішніх подій”.

БЮТ і НУ – НС злочинно змарнували вибух національної енергії під час помаранчевої революції. Вони використали її задля реалізації амбіцій і власного збагачення, боротьби за владу і повноваження, не для відстоювання національних інтересів України і добробуту людей. Про це говориться в заявах партії “Свобода”, яка нагадує, що на минулій виборчій кампанії, під час проведення масових маршів захисту українців, вона відрубувала триголовому чуду-юду голови. Три голови символізували ПР, БЮТ і НУ – НС, які ростуть з одного – червоного з серпом і молотом – тулуба.

“Свобода” попереджала, що всі ці “мегаблоки” та “гігапартії” мають спільне походження: політичне (всі вони – вихідні з компартійно-комсомольської номенклатури), національне (ключові гравці мають неукраїнське походження) та економічне (злочинно нажиті капітали). “І ця спільність обумовила те, що сьогодні “кольорові” фантики склались не в помаранчево-біло-сердечкову, а в іншу – біло-синьо-червоно-сердечкову мозаїку – ідентичну кольорам російського триколора”.

16 вересня в інформаційній агенції УНІАН О. Тягнибок провів прес-конференцію на тему: “Причини і шляхи розв’язання політичної кризи в Україні”. На ній зазначалося, що системна криза влади, чинники якої були закладені ще на початку 1990-х, сьогодні вступила в чергову фазу загострення. 16 вересня Голова ВР України офіційно оголосив про припинення діяльності Коаліції демократичних сил у ВР шостого скликання. Розпочався тридцятиденний термін, впродовж якого фракції мають сформувати нову коаліцію в парламенті.

ВО “Свобода” нагадує, що відповідно до ч. 13.2 розділу XIII Угоди про створення Коаліції демократичних сил у ВР шостого скликання припинення діяльності коаліції має наслідком подання Прем’єр-міністром України та Головою ВР заяв про відставку.

ВО “Свобода” вважає, що створення будь-якої коаліції буде переливанням з пустого в порожнє і в жодному разі не зможе вивести Україну з системної кризи. Тільки докорінне очищення влади є єдиним шляхом до забезпечення порядку добробуту та безпеки України. Тому, “враховуючи спотворення волевиявлення українських виборців, вимагаємо негайного розпуску Верховної Ради України і оголошення позачергових виборів до українського парламенту”, – заявив О. Тягнибок. На його думку, позачергові вибори можуть розпочати процес очищення. Для цього Президент України після підписання Указу про позачергові вибори має дати доручення СБУ про оприлюднення списків агентів КГБ, які включені до виборчих списків політичних сил, що візьмуть участь у дочасних виборах. Такий хід може зірвати маски з усіх представлених сьогодні у парламенті блоків і партій і позитивно вплинути на результати голосування.

Позицію націоналістів підтримує більшість націонал-демократів в областях. Вони вважають, що дострокових виборів народ не хоче, але це єдиний чесний (принаймні перед виборцями) спосіб розв’язати політичну кризу в Україні. І нехай політики не кажуть про те, що це дорого. Чим більше в Україні буде перевиборів, тим скоріше мільярдери задумуються над тим, чи потрібно їм вкладати гроші у В. Януковича та інших політиків (*Матеріал підготовлено з використанням таких джерел: “Народне слово” (2008. – 18–24.09), “Слово Просвіти” (2008. – 18–24.09), “Україна молода” (2008. – 23.09), “Народна газета” (2008. – 25.09. – 1.10), “Всеукраїнське об’єднання “Свобода” (2008. – Вересень. – № 25), “Інформаційний бюлетень” (2008. – 25.09–1.10), “Українська газета плюс” (2008. – 25.09–1.10), “Персонал Плюс” (2008. –*

25.09–1.10), “Високий Замок” (2008. – 25.09–1.10), “Експрес” (2008. – 25.09–1.10), “Газета по-українськи” (2008. –26.09).

С. Кулицький, канд. екон. наук,
старш. наук. співроб.

Про загострення проблеми забезпеченості української чорної металургії коксом

Останнім часом загострилася проблема забезпечення українських металургійних підприємств коксом, що знайшло своє відображення в ЗМІ. Приводом для дискусії стала гостра критика прем'єр-міністром Росії В. Путіним основного експортера коксівного вугілля з Росії до України російської компанії “Мечел”. Зазначену компанію було звинувачено у використанні монопольного становища на російському ринку коксівного вугілля та експорті коксівного вугілля (перш за все в Україну) за цінами нижчими від цін внутрішнього російського ринку. Наслідком цієї критики стало розслідування діяльності компанії “Мечел”, а пізніше – і санкції проти неї з боку Федеральної антимонопольної служби (ФАС) Росії. У цьому ж контексті спочатку у російських, а потім – і в українських ЗМІ почалось обговорення питання щодо можливості обмежень на експорт коксівного вугілля з Росії.

Це питання є вельми актуальним для вітчизняної чорної металургії, оскільки її залежність від імпорту коксівного вугілля та коксу останнім часом постійно зростає. Так, за інформацією видання “ТОП–100, Рейтинг лучних компаній України” (2008. – № 3), минулого року потреби українських металургів у коксівному вугіллі (коксівному концентраті) становили близько 42 млн т, а вітчизняний видобуток цього виду сировини сягнув лише 28,4 млн т.

Причому видобуток коксівного вугілля в Україні постійно скорочується. У 2006 р. видобуток коксівного вугілля в Україні скоротився порівняно з 2005 р. на 8,2 % – до 30,1 млн т. У 2007 р обсяги видобутку цієї сировини зменшились ще на 6,5 % – до 23,7 млн т. А за січень – серпень 2008 р. видобуток коксівного вугілля в Україні, за даними Міністерства вугільної промисловості, становив 18,8 млн т, що на 0,3 % менше від аналогічного періоду минулого року. Таким чином, попри уповільнення темпів, тенденція до скорочення обсягів видобутку коксівного вугілля в Україні зберігається. При цьому, за інформацією сайту ugmk.info, стрімко скорочується видобуток в Україні найбільш якісних видів коксівного вугілля – марок “Ж” та “К”. Минулого року їх частка в сукупному обсязі вітчизняного видобутку коксівного вугілля становила лише 37 %. Причина такої ситуації – вичерпання запасів цього вугілля.

Нестача вугілля зазначених марок призводить до погіршення якості коксу. А це, у свою чергу, ставить під загрозу реалізацію програм металургійних

підприємств із енергозбереження. Зокрема ідеться про впровадження установок із вдування пиловугільного палива, що дає змогу зменшити споживання дорогого імпортного природного газу. Таким чином проблема забезпечення вітчизняних металургійних підприємств коксом набуває комплексного міжгалузевого характеру.

Нестача коксу та його низька якість, за твердженням деяких фахівців, ускладнювали роботу вітчизняних металургійних підприємств у липні поточного року. З цієї причини деякі з них, зокрема Дніпровський металургійний комбінат ім. Дзержинського, раніше від запланового розпочав капітальний ремонт доменної печі.

Дефіцит коксівного вугілля власного видобутку в Україні компенсується за рахунок його імпорту. Причому експорти прогнозують, що й надалі, особливо у випадку подальшого нарощування виробничих програм українських металургійних підприємств, зростання залежності вітчизняної коксохімічної промисловості від поставок імпоротної сировини. За даними асоціації “Укркокс”, у 2008 р. вітчизняним підприємствам для виконання планів із виплавки чавуну (понад 38 млн т) буде потрібно близько 19,6 млн т коксу. В еквіваленті коксового вугільного концентрату за становить 28 млн т. При цьому в Україні у 2008 р. можна очікувати на виробництво не більш як 17 млн т коксового вугільного концентрату. Тобто його дефіцит, у разі відсутності імпорту, становитиме 11 млн т.

Компенсувати нестачу коксівного вугілля передбачалося за рахунок його поставок з Росії (7–8 млн т), Казахстану (1 млн т), а також США та Канади (2–3 млн т). Останнім часом, крім перелічених країн, коксівне вугілля в Україну постачалося ще й з Польщі. У незначних обсягах імпортувався в Україну і готовий кокс.

Як бачимо, найбільші поставки коксівного вугілля в Україну (не менш як 2/3 від сукупного обсягу його імпорту в Україну і навіть більше) очікувались саме з Росії. У контексті конфлікту навколо російської компанії “Мечел”, перед українськими металургами вельми гостро постала дилема: радикально скорочувати обсяги виробництва чи терміново налагоджувати поставки коксівного вугілля з інших (крім Росії) країн.

Якщо врахувати виняткову роль чорної металургії в українській економіці й українському суспільстві в цілому, то не варто очікувати, що зацікавлені верстви українського соціуму добровільно погодяться на дійсно радикальне скорочення обсягів виробництва в цій галузі. Тому цілком ймовірно, що реальний шлях виходу із ситуації, яка склалась, для української чорної металургії полягатиме в певному симбіозі двох зазначених вище екстремальних варіантах розвитку подій. При цьому треба розрізняти коротко- та довготерміновий аспекти розв’язання означеної проблеми.

Оцінку ймовірності реалізації різних варіантів розвитку української металургії, у контексті ймовірних обмежень імпорту коксівного вугілля з Росії,

почнемо з аналізу перебігу подій у цій країні навколо згадуваної вище компанії “Мечел”. Тим більше з плином часу нові факти відкривають більш широкий простір для аналізу.

Ситуація на російському ринку коксівного вугілля визначається політикою великих компаній, сукупна частка яких на ньому, за інформацією ЗМІ, становить 72 %. Зокрема, частка компанії “Мечел” становить 21 %, вугільної компанії “Распадская” – 19 %, “Сибуглемет” – 12 %, “Северсталь” – 11 %, “Евраз Групп” – 9 %. Однак нищівної критики з боку В. Путіна зазнала саме компанія “Мечел”, хоча вона, як бачимо, є не єдиним великим гравцем на російському ринку коксівного вугілля, а ФАС Росії проводила розслідування діяльності на ринку не лише цієї компанії, а й інших – зокрема, вугільної компанії “Распадская” та “Евраз Групп”.

Але саме “Мечел” виявилася першою компанією – постачальницею коксівного вугілля, що зазнала санкцій з боку російської влади. До того санкції проти “Мечела” були жорсткішими, ніж проти інших компаній – продавців коксівного вугілля, і за величиною штрафу, і за величиною зниження ціни продажу вугілля.

“Мечел” було оштрафовано на 797 млн руб., а ціну вугілля йому було предписано знизити з 1 вересня і до кінця 2008 р. на 15 % (до 5865 руб. з 1 т). Тоді як “Распадская” добровільно знизила ціну свого коксівного вугілля на 5 % (до 5300 руб. з 1 т), а “Евраз Групп” – на 7 % (до 5500 руб. за 1 т). ФАС Росії залишилася задоволеною такими діями цих компаній. В результаті “Распадскую” було оштрафовано лише на 100 млн руб. Такий же штраф, за інформацією російських ЗМІ, очікує й на “Евраз Групп”.

Зазначимо, що на собівартість виробництва вугілля, а відтак – й на ціни його продажу різними компаніями, впливають умови видобутку цього вугілля. Тому саме величина відсоткового зниження цін продажу вугілля та величина штрафів, встановлених ФАС, найбільш адекватно відображають ступінь жорсткості санкцій щодо зазначених вище компаній з боку російської влади. До того ж російський уряд запропонував компаніям-продавцям коксівного вугілля переходити на трирічні контракти постачання цієї сировини з щорічною корекцією цін її продажу. За повідомленням російської ділової преси, такий перехід вже розпочався.

Ці дії російської влади виглядають цілком логічними. Адже зниження цін на коксівне вугілля дасть можливість знизити ціни на метал, що, у свою чергу, повинно зменшити вартість продукції автомобілебудування та трубної промисловості. А від ціни останньої багато в чому залежить собівартість видобутку та транспортування нафти й газу – основних експортних товарів Росії, що визначають умови формування значної частини її державного бюджету. Укладання ж трирічних контрактів повинно забезпечити усталений, а головне – прогнозований характер динаміки цін у розглянутому ланцюжку виробництва товарів.

У цілому безглуздо заперечувати відсутність подібних цілей російської влади. Однак, визнаючи їх за першочергові, а особливо – публічно декларовані, не можна відкидати й інших цілей російської виконавчої влади в розпочатій нею кампанії із зниження цін коксівного вугілля та пов'язаного з ним виробництвом товарів, хоча останні ціни й не декларуються публічно.

Серед таких, публічно не задекларованих цілей російської влади можна припустити економічний тиск на українські металургійні компанії, що є серйозними конкурентами аналогічних російських компаній, у тому числі й на внутрішньому російському ринку, а також економічний тиск на Україну в цілому. На користь цієї версії свідчить, по-перше, що зниження цін на коксівне вугілля за одночасного тиску російської влади на російські металургійні компанії стимулюватиме останніх до зниження цін на металургійну продукцію на російському ринку. Водночас, укладання довготермінових контрактів між російськими виробниками коксівного вугілля та російськими гірничо-металургійними компаніями не лише зменшує гарантії ритмічності поставок російського коксівного вугілля в Україну, а також дуже ймовірно призведе до радикального зменшення обсягів таких поставок.

Причому укладання добровільних за формою, але примусових за своєю природою, довготермінових контрактів між російськими виробниками коксівного вугілля/коксу та російськими металургами позбавляє російську владу необхідності вдаватися до офіційної заборони поставок коксівного вугілля в Україну. Тобто де-юре Росія економічної війни проти України вести не буде, а де-факто значний економічний тиск здійснюватиметься доволі потужно. Прикметно й те, що надзвичайно гостра критика прем'єр-міністра В. Путіна була спрямована саме на головного постачальника російського коксівного вугілля в Україну – компанію “Мечел”. Та й санкції проти цієї компанії, як зазначалося вище, були жорсткішими, ніж санкції проти інших російських великих постачальників коксівного вугілля на місцевий ринок.

Та швидкість, з якою російські компанії почали формально добровільно укладати між собою довгострокові контракти, засвідчує, що вони чітко розуміють сигнали, які подає їм виконавча влада Росії. А це, у свою чергу, означає, що ситуація на російському ринку коксівного вугілля (і не тільки на ньому) є добре керованою з боку російської влади.

Не викликає сумніву, що російська влада спрогнозувала такий імовірний перебіг подій. Скорочення обсягів поставок в Україну російського коксівного вугілля змусить українських металургів задля збереження обсягів виробництва продукції та позицій на ринку шукати альтернативні джерела поставок коксівного вугілля. Це потягне за собою зростання собівартості української металопродукції та погіршить конкурентні позиції українських металургійних підприємств на ринку. Відтак російської металурги отримають конкурентні переваги в боротьбі з українськими металургійними компаніями.

Першим результатом подібної зміни конкурентних позицій сторін може стати зменшення присутності українських підприємств на російському ринку металопродукції. А в подальшому російські підприємства зможуть продовжити свій наступ на позиції української сторони й за межами Росії – на світовому ринку продукції чорної металургії.

Утім, дуже ймовірно, що головна мета заходів російського уряду з поліпшенням забезпеченості російської чорної металургії російським коксом та здешевлення металопродукції, що виробляється в цій країні, полягає у скороченні питомих інвестицій у видобуток і транспортування основних товарів російського експорту – нафти й газу. Адже російський нафтогазовий комплекс споживає величезні обсяги металопродукції, особливо різноманітних труб, з високим ступенем імовірності можна припустити наявність й інших цілей російського керівництва, досягненню яких сприятиме зміна схем поставок на ринок російського коксівного вугілля та зниження внутрішньоросійських цін на нього.

Наступ на ринкові позиції українських металургійних підприємств – лише одна з низки таких цілей. За таких обставин українським металургам варто терміново вишукувати нові джерела постачання коксівного вугілля в Україну у зв'язку з очікуваним вже в найближчому майбутньому значним скороченням поставок цього виду сировини з Росії.

Водночас з ряду причин не варто очікувати, що поставки коксівного вугілля з Росії в Україну в недалекому майбутньому повністю припиняться. Так, великій російській компанії “Євраз Груп” (Evraz Group), що контролюється впливовими російськими бізнесменами Р. Абрамовичем та О. Абрамовим, в Україні належить Південний гірничо-збагачувальний комбінат (ГЗК), ГЗК “Суша Балка”, Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського, Дніпродзержинський коксохімічний завод (КХЗ), коксохімічні підприємства “Баглейкокс” та “Дніпрококс”, придбані нещодавно в групі “Приват”. Згідно з експертними оцінками, за означені активи група “Приват” отримала 3,7–4,0 млрд дол. США та близько 10 % акцій цієї російської бізнес-групи. Але щоб згадані вище українські активи “Євраз Груп” приносили прибуток їх власникам необхідні поставки коксівного вугілля.

До речі, за інформацією президента “Євраз Груп” О. Фролова, прогнозується збільшення частки поставок власного коксівного вугілля на українські коксохімічні підприємства цієї бізнес-групи. Нині здійснюється пошук оптимальних співвідношень поставок на ці підприємства коксівного вугілля від різних постачальників. Причому частка коксівного вугілля з шахт Evraz Group на її українські КХЗ становить 30 % і має необхідний потенціал для збільшення.

Водночас у ЗМІ з'явилась інформація про те, що на “Баглейкокс” 30 липня 2008 р. стала до ладу нова коксова батарея потужністю 490 тис. т на рік. У результаті очікується, що у 2008 р. виробництво коксу на цьому підприємстві

зросте на 30 % і сягне 900 тис. т. Поряд з цим планується подальше нарощування виробничих потужностей та обсягів випуску продукції на “Баглійкокс”. Водночас відповідно до оприлюднених планів у 2010 р. обсяги виробництва коксу на підприємстві зростуть порівняно з 2007 р. на 78 % і сягне 1,23 млн т. Як бачимо, “Євраз Груп” налаштована на експансію в Україні.

Якщо до цього додати ще й доволі хороші відносини власників “Євраз Груп” з нинішньою російською владою, то можна припустити, що обмеження на експорт коксівного вугілля з Росії до України, якщо вони реально й будуть запроваджені, навряд чи стосуватимуться українських підприємств “Євраз Груп”, оскільки поставки матимуть внутрішньо-корпоративний характер. Адже цей бізнес-групі в Росії належить кілька великих вугільних шахт. Водночас вельми імовірним видається сценарій, за яким поставки коксівного вугілля з Росії до України можуть бути певною мірою використані з метою хоча й не публічного, але цілком реального економічного тиску на ті чи інші українські підприємства та бізнес-групи.

Наприклад, навіть часткова переорієнтація в короткотерміновій перспективі українських підприємств з відносно дешевого російського коксівного вугілля на порівняно дорожчі джерела постачання цього виду сировини тягнутиме за собою збільшення собівартості продукції та зменшення рівня прибутковості цих підприємств. А це, у свою чергу, знижуватиме конкурентоспроможність вітчизняних металургійних підприємств на українському та міжнародному ринках. Що ж стосується “Євраз Груп”, то для неї обмеження на експорт коксівного вугілля з Росії до України в короткотерміновій перспективі означатимуть отримання певних конкурентних переваг перед українськими металургійними підприємствами не лише в Росії, на ринках третіх країн, а й на внутрішньому ринку України. Адже в останньому випадку, завдяки отриманню відносно дешевого коксу, виготовленого з російської сировини, Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського матиме конкурентні переваги перед іншими українськими підприємствами аналогічного профілю спеціалізації.

Відповідно до внутрішньої корпоративної схеми де-факто функціонують виробничі зв'язки в групі підприємств, контрольованій В. Нусенкісом. Зокрема, ЗАТ “Макєєвкокс” та Ясиноватський КХЗ мають змогу отримувати коксівне вугілля не лише з вітчизняної шахти “Красноармійська Західна № 1”, а і з шахт Кузбасу (Росія). Причому виробничі потужності цих коксохімічних підприємств перевищують потреби в коксі ВАТ “Донецький металургійний завод”, що входить до складу цієї ж бізнес-групи. Як позначаться на роботі підприємств цієї бізнес-групи обмеження на експорт коксівного вугілля з Росії у разі їх запровадження, поки достеменно сказати важко.

Хоч як би там не було, однак очевидно, що на сьогодні російський капітал контролює в Україні помітну частину внутрішнього українського ринку коксу. Утім, не всі українські металургійні бізнес-групи можуть забезпечити себе

коксом власного виробництва. Тому важливо, щоб діяльність російського капіталу на внутрішньому українському ринку коксу здійснювалась лише в межах економічної конкуренції і не зазнавала впливу політичного чинника, як це, наприклад, має місце в українсько-російських газових відносинах. Щоб запобігти можливості такого перебігу подій, доцільно радикально диверсифікувати джерела постачання коксівного вугілля в Україну. З точки зору економічної безпеки України було б добре, як би коксівне вугілля імпортувалось до Української держави з чотири-п'ять країн, а частка однієї країни-постачальниці не перевищувала б 30 % від загального обсягу імпорту коксівного вугілля. Тоді з урахуванням внутрішньоукраїнського видобутку коксівного вугілля можна було б вважати, що вітчизняна чорна металургія убезпечена від перебоїв з поставками коксу, а загроза диктату з боку будь-якої країни-постачальниці коксівного вугілля відсутня. Розглянемо можливі шляхи досягнення цієї мети та ймовірні економічні наслідки її реалізації.

Найоперативнішим засобом розв'язання проблеми очікуваного дефіциту коксівного вугілля в Україні, через скорочення обсягів його поставок з Росії, є імпорт цієї сировини з інших країн. Однак потенціал збільшення поставок коксівного вугілля з Польщі та Казахстану, які можуть здійснюватись виключно залізницею, недостатній, щоб компенсувати очікуване скорочення обсягів імпорту коксівного вугілля з Росії. Тому закономірно постає питання про збільшення обсягів морських поставок в Україну коксівного вугілля із США, Канади, а надалі – і з Південно-Африканської Республіки й Австралії.

Водночас експерти підкреслюють, що для належної рентабельності транспортування коксівного вугілля на такі далекі відстані необхідно здійснювати судами дедвейтом понад 100 тис. т. Тоді й буде вигідно ввозити коксівне вугілля з Австралії, Південно-Африканської Республіки, Канади і США. Але сьогодні в Україні, зазначає кореспондент “Дзеркала тижня”, “лише три глибоководні морські порти: Південний, Одеса та Іллічівськ, які мають 13–15 м глибини, та й то лише біля кількох своїх причалів.

Фактично приймають в основному судна 50-тисячники, а заходження 80-тисячника – ціла подія. Великотоннажні судна йдуть знов-таки в румунську Констанцу, де глибина порту – 18 м, а потім вантажі переправляють в Україну”.

Відчувається в українських портах і нестача відповідної інфраструктури для розвантаження вугілля. У 2007 р. з моря в Україну надійшло 664 тис. т вугілля. Тоді як, за повідомленням ЗМІ, вже найближчим часом Україні знадобиться термінал для можливих поставок 4 млн т імпортного коксівного вугілля, з необхідною перевалочною інфраструктурою (*Дзеркало тижня. – 2008. – № 30. – С. 6).*

Очікування на майбутнє постачання коксівного вугілля до України морським шляхом стимулювало обговорення у ЗМІ перспектив будівництва відповідної інфраструктури у вітчизняних портах. Як зазначають деякі оглядачі, “найбільш перспективним портом, що очікує на реконструкцію та

модернізацію, може стати Севастополь”. Там є глибоководна бухта (16–17 м природної глибини), що не замерзає протягом року, залізниця. Правда, нині там поки відсутня відповідна портова інфраструктура для розвантаження вугілля та коксу.

Недостатня й потужність місцевої залізниці. Проблема особливо гостро постає влітку, коли зростає потік пасажирських потягів. Існуюча пропускна спроможність ділянки залізниці Джанкой – Севастополь становить 15 тис. т на добу, тоді як Севастопольський порт може перевалювати удесятеро більше – 150 тис. т.

Утім, стивідорна компанія “Авліта”, підконтрольна структурам Р. Ахметова, нещодавно презентувала громадськості проект будівництва у Севастополі універсального перевантажувального комплексу з перевалки насипних вантажів потужністю 8,5 млн т на рік, включаючи 4 млн т вугілля. Новий портовий комплекс зможе приймати кораблі дедвейтом до 140 тис. т. Інвестиції в реалізації проекту становитимуть 850 млн грн, у тому числі витрати на підтримання економічної безпеки на об’єкті – 150 млн грн. Це дасть змогу запровадити технології перевалки вантажів, які б виключали викиди вугільного пилу в атмосферу на всіх етапах роботи цього комплексу. Відомо, що підконтрольний Р. Ахметову “Метінвест Холдинг” вивчає можливість налагодження поставок коксівного вугілля до України з Австралії.

У контексті загострення дефіциту коксу та коксівного вугілля в Україні у сфері портового будівництва активізувались й інші великі підприємці. Зокрема, у пресі повідомляється, що корпорація “Індустріальний союз Донбасу” (ІСД) та ВАТ “Арселор Міттал Кривий Ріг” наприкінці липня нинішнього року створили двосторонній консорціум, однією з головних цілей якого буде будівництво на чорноморському узбережжі України глибоководного порту, здатного приймати великотоннажні кораблі з коксівним вугіллям та коксом. Місце будівництва порту поки не розголошується.

Повідомляється також про наміри ЗАТ “Смарт-холдинг” інвестувати 1,551 млрд євро в розвиток Очаківського порту. З них 663 млн євро передбачається виділити на будівництво комплексу з перевалки вугілля та руди. Цей термінал зможе обробляти 15 млн т залізної руди та 5 млн т коксівного вугілля на рік. За прогнозами холдингу будівництво нового порту завершиться через три роки.

Певною мірою обсяги імпорту коксівного вугілля в Україну можуть бути збільшені за рахунок робіт з поглиблення дна в ключових вітчизняних морських портах – Одесі, Іллічівську та Південному. У цьому випадку може бути використана наявна портова інфраструктура, що дасть змогу збільшити обсяги перевалки імпортного коксівного вугілля з порівняно невеликими витратами. На думку головного редактора журналу “Порты Украины” К. Ільницького, найбільший ресурс для розширення та розвитку на найближчі 10 років має термінал “Південний”. Однак, якщо виходити з висловлювань експертів,

оприлюднених у ЗМІ, “вузьким місцем” цього напрямку нарощування обсягів імпорту коксівного вугілля в Україну, так само як і в Криму, є не стільки проблеми розвитку власне портового господарства, скільки питання роботи суміжних галузей, у першу чергу – залізниці. Фахівці вказують на перевантаженість залізниці на півдні Одещини, що обслуговує три зазначені вище найбільших порти України.

Поза всяким сумнівом роботи з реконструкції та модернізації портової інфраструктури в Одесі, Іллічевську та Південному, з метою збільшення обсягів перевалки імпортованого в Україну морським шляхом коксівного вугілля, проводити треба терміново. Однак ці заходи не дають змоги повністю вирішити проблему забезпечення вітчизняного гірничо-металургійного комплексу коксівним вугіллям та коксом, особливо у контексті очікуваного найближчим часом радикального скорочення обсягів імпорту коксівного вугілля з Росії.

Проведення реконструкції та модернізації інфраструктури у трьох зазначених вище портах є бажаним, але лише частковим шляхом розв’язання проблеми організації імпорту коксівного вугілля в Україну морським шляхом. Для її повного технічного розв’язання необхідно провести будівництво нових портів на узбережжі Чорного, а згодом, можливо, й Азовського морів і, що особливо важливо, реконструювати та модернізувати залізничну інфраструктуру у регіоні, прилеглому до Чорного й Азовського морів.

Перелічені вище заходи дадуть змогу повністю розв’язати технічний аспект питання подолання дефіциту коксівного вугілля для стабільної та безперебійної роботи вітчизняних металургійних підприємств. Однак на порядку денному стоїть також й економічний аспект проблеми, що аналізується, а саме – висока собівартість коксу та металургійної продукції і, як наслідок, конкурентоспроможність українських металургійних підприємств. Адже, за даними інвестиційної компанії “Сократ”, витрати на кокс становлять 30 % у структурі собівартості металургійного виробництва.

Одним із заходів, що дав би можливість покращити якість коксу, знизити його собівартість і витрати енергоресурсів, зменшити шкідливість впливу технологічних процесів на природне середовище, була б заміна застарілого зношеного обладнання коксохімічних заводів (КХЗ) на нове сучасне. За даними асоціації “Укркокс”, через використання застарілого, сильно зношеного технологічного обладнання на українських підприємствах експлуатаційні витрати виробництва в розрахунку на 1 т коксу зростають у півтора-два рази, а витрати енергоресурсів збільшуються в 1,4–1,7 рази, ніж вони могли б бути за умов використання у виробничих процесах нового сучасного технологічного обладнання. До того ж на металургійних підприємствах України на виробництво 1 т чавуну витрачається 550 кг коксу, тоді як у країнах Європейського Союзу, наприклад, лише близько 350 кг.

У свою чергу, зменшення питомих витрат коксу на виплавку чавуну та зниження собівартості коксу, завдяки технічному переозброєнню КХЗ,

позитивно вплинуло б на фінансово-економічні результати діяльності українських металургійних підприємств. А це, через систему зворотних зв'язків, дало б змогу українським КХЗ підвищити їхню прибутковість.

Отримані таким чином додаткові фінансові ресурси розширили б можливості вітчизняних коксохіміків у виборі джерел поставок коксівного вугілля на підприємства, включаючи вибір країн-імпортерів. Правда, необхідно зауважити, що економічна віддача від технологічного переозброєння українських коксохімічних заводів проявлятиметься лише через кілька років. Вже після завершення зазначених робіт.

З іншого боку, заради забезпечення належної конкурентоспроможності не лише вітчизняних КХЗ, а й вітчизняних металургійних підприємств, все одно потрібна докорінна реконструкція КХЗ.

Додатковим стимулом до реконструкції і вітчизняних КХЗ, і вітчизняних металургійних підприємств є значне зростання цін на коксівне вугілля та кокс, що спостерігається останнім часом на світовому ринку і відбивається на ціновій ситуації в Україні. Так, у I півріччі 2006 р. коксівне вугілля імпортувалося в Україну за ціною 81 дол. США/т, а кокс – за ціною 156 дол./т. У II півріччі 2007 р. ціна імпорту означених товарів становила відповідно 119 дол./т і 217 дол./т. Нинішнього року ціни на зазначені товари продовжували зростати. Наприклад, ціна коксу в Україну в I півріччі 2008 р. порівняно з аналогічним періодом 2007 р. збільшилась на 80 %, упевнено подолавши 300-доларовий рубіж та зберігаючи потенціал подальшого росту.

Стрімкий стрибок цін на кокс (у межах 30–60 %), за інформацією учасників ринку, спостерігався 11 липня 2008 р. як в Україні, так і в Росії. Зростання цін тривало й надалі. Так, протягом тижня 11–15 серпня українські ціни на коксівне вугілля стрімко зросли: концентрат марки К зріс у ціні з 227 до 378 дол./т (+67 %), а концентрат марки Ж – з 199 до 346 дол./т (+74 %). Протягом цього ж періоду, повідомляє компанія “Сократ”, ціна коксу зросла ще на 15 % – із 612 до 7–2 дол./т. Як наслідок, за інформацією деяких ЗМІ, наприкінці серпня поточного року ціна коксу в Україні була на рівні 3600–4200 грн/т (або 740–860 дол./т за курсом Національного банку України).

Утім, специфіка нинішнього етапу розвитку вітчизняної чорної металургії полягає в тому, що підприємствам цієї галузі необхідно здійснювати модернізацію виробництва за умов зростання цін не лише на коксівне вугілля та кокс, а й зростання цін на залізорудну сировину.

За таких обставин виняткове значення матиме стан балансу доходів та витрат металургійних підприємств.

Тому економічні умови та наслідки переорієнтації на нові джерела постачання коксівного вугілля для українських металургів значною мірою визначатимуться кон'юнктурою світових ринків, і перш за все – світового ринку чорних металів. За сприятливої кон'юнктури останнього вітчизняним

металургійним підприємствам було б значно легше адаптуватися до нових схем поставок в Україну коксівного вугілля.

Ще в першій половині нинішнього року кон'юнктура світового ринку була надзвичайно сприятливою для українських металургів. У результаті чистий дохід підприємств цієї галузі у I півріччі 2008 р. порівняно з аналогічними періодами минулого року значно зріс. Наприклад, у ВАТ “Arcelor Mittal Кривий Ріг” чистий дохід у зазначений період становив 13,425 млрд грн, або на 46,1 % більше, ніж у першому півріччі 2007 р. У ВАТ “Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча” зазначені показники у I-й половині 2008 р. становили відповідно 13,002 млрд грн і 51,4 %; у ВАТ “Металургійний комбінат «Азовсталь»” – відповідно 10,869 млрд грн і 40 %, у ВАТ “Алчевський металургійний комбінат” – відповідно 8,216 млрд грн і 110 %, у ВАТ “Запоріжсталь” – 6,719 млрд грн і 46,4 % тощо. Правда, у більшості металургійних підприємств у першій половині 2008 р. порівняно з таким же періодом 2007 р. дещо знизилась рентабельність реалізації продукції. Але всі великі вітчизняні металургійні підприємства були високоприбутковими.

Однак на початку другої половини 2008 р. ринок почав продукувати тривожні для українських металургів сигнали. Так, широкого резонансу у ЗМІ набув виступ почесного президента ВАТ “Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча” В. Бойка, який заявив: “Нині проблема не у цінах, а у тому, що у нас майже немає замовлень. Через два-три дні комбінат може зупинитись”. І хоча з часу заяви В. Бойка минув цілий місяць (а не 2–3 дні) і Маріупольський металургійний комбінат не зупинився, однак ринок подає сигнали, які експерти трактують по-різному.

Стрімке зростання цін на металопродукцію у першій половині 2008 р. на світовому ринку у липні й, особливо, серпні змінилось різким спадом цін. Наприклад, ціна арматури та квадратної заготівлі, за повідомленнями деяких ЗМІ, зменшилась на 20 % й більше. Процес падіння цін продовжився й далі. Як повідомив директор ДП “Укрпромзовнішпекспертиза” В. Власюк у середині вересня ціна заготівлі, наприклад, упала до 650 дол./т, тоді як ще зовсім недавно сягала 1200 дол./т. На його думку нинішнє падіння цін на ринку металу пов'язане з комбінацією двох факторів: сезонним спадом споживання на Близькому Сході, у Європі й Південно-Східній Азії та зростанням пропозиції китайських виробників.

А на думку генерального директора ТОВ “Метінвест Україна” О. Ольшанського ще кілька років поспіль на світовому ринку попит на металопродукцію перевищуватиме пропозицію, оскільки передбачається, що значні потужності з виплавки сталі у світі ставатимуть до ладу, в основному, у 2010–2012 рр. Він вважає, що ситуація із рекордним зростанням ціни на сталеву продукцію, що спостерігалася у 2008 р., навряд чи повториться наступного року. Однак металопродукція подорожчає у середньому на 20–30 %.

Такий перебіг подій можна вважати цілком імовірним. Для цього досить згадати, що спочатку стрімке зростання цін на світовому ринку чорних металів, а потім так само значний спад цін на ту ж саму продукцію був пов'язаний спочатку із виходом китайських виробників сталі з міжнародного ринку, а потім – з їх же поверненням. Але нині, як зазначає директор ДП “Укрпромзовнішекспертиза” В. Власник, оскільки світові ціни на металопродукцію знизились до 650 дол./т, то це не забезпечує китайським металургам необхідної рентабельності й унеможливорює нарощування експорту китайської продукції. Внутрішній же ринок Китаю, як і раніше, дозволяє китайським підприємствам почувати себе стабільно, тому зараз у світі спостерігається спад китайської пропозиції”.

Таким чином можна дійти висновку, що протягом приблизно 2–4 років кон'юнктура світового ринку чорних металів у цілому буде сприятливою для вітчизняних металургійних підприємств. Не виключено, правда, що цей прогноз потребуватиме корекції через розвиток фінансової кризи у США. Однак наявна на сьогодні інформація поки не дає підстав для предметного обговорення цього питання. Водночас треба згадати, і на цьому цілком обґрунтовано наголошують оглядачі ЗМІ, що сприятлива кон'юнктура світового ринку чорних металів, яка спостерігалась протягом останніх років, дозволила вітчизняним металургам накопичити значні запаси фінансових ресурсів. А відтак, це розширює можливості українських підприємств із вибору джерел постачання коксівного вугілля та коксу.

Не можна забувати й про вітчизняний видобуток коксівного вугілля. Попри те, що його обсяги останніми роками зменшуються й не покривають потреб вітчизняних металургів, у цій галузі є певні резерви зменшення видобутку вугілля. Для їх реалізації потрібні значні інвестиції та зацікавленість учасників ринку. На думку заступника голови паливно-енергетичного комітету Верховної Ради М. Волинця для збільшення обсягів видобутку вугілля набагато вигідніше вкладати кошти у модернізацію існуючих шахт, ніж у будівництво нових. Так, загальна вартість будівництва шахти “Ново волинська № 10”, що має стати до ладу у 2010 р., оцінюється 2,3 млрд грн. Модернізація ж шахт дозволяє наростити видобуток вугілля із значно меншими витратами. А за словами голови Комітету Верховної Ради України з питань підприємництва Н. Королівської представники багатьох металургійних комбінатів висловлювали готовність приймати участь у розробці вуглевидобувних шахт.

Утім, за інформацією об'єднання “Металургпром”, інвестиції металургійних підприємств України в реконструкцію, модернізацію та розширення власного виробництва у 2006 р. становили 6,46 млрд грн, у 2007 р. – вже 10,17 млрд грн, а у 2008 р. очікуються на рівні 13 млрд грн. А оскільки участь вітчизняних металургійних компаній в організації видобутку коксівного вугілля вимагатиме від них додаткових інвестицій, то цілком закономірно, що й жорсткішими стануть вимоги до управління фінансами цих компаній. Вочевидь

їм доведеться більше уваги приділяти моніторингу та прогнозування наслідків фінансової кризи, що останнім часом набирає обертів у США. Адже саме долар США – розрахункова й платіжна валюта на світовому ринку чорних металів, куди експортується 70 % продукції, виробленої українськими металургійними підприємствами.

Підсумовуючи проведений вище аналіз назначимо, що забезпечення українських металургійних підприємств коксом, а коксохімічних заводів – коксівним вугіллям являє собою, по суті, проблему вдосконалення стратегій розвитку та менеджменту металургійних компаній у контексті підвищення ефективності державного управління економікою України.

Для ефективного досягнення зазначеної мети необхідно розв'язати наступні взаємопов'язані завдання:

- модернізувати відповідну інфраструктуру вітчизняних морських портів та її потужності; одночасно розширити пропускну здатність залізниць на відповідних напрямках;

- диверсифікувати джерела імпорту коксівного вугілля в Україну, забезпечивши його поставку щонайменше з 4–5 країн. При цьому частка однієї країни-постачальниці не повинна перевищувати 35 % від загального обсягу імпорту коксівного вугілля в Україну;

- на регулярній основі проводити модернізацію коксохімічного та металургійного виробництва з метою покращення якості коксу та радикального зменшення його витрат у розрахунку на одиницю продукції, виробленої металургійними підприємствами;

- визначити та реалізувати на практиці найбільш ефективні форми інтеграції металургійних компаній та шахт із видобутку коксівного вугілля в Україні;

- координувати дії підприємців та уряду з метою ефективної експансії українських металургійних компаній на внутрішньому та міжнародному ринках, забезпечення високої прибутковості їх роботи.

На найбільші складнощі із диверсифікацією джерел постачання коксівного вугілля в Україну та забезпеченням коксом українських металургійних підприємств можна очікувати в останні місяці 2008 р. та у 2009 р. Це обумовлено інерцією притаманною економічним процесам як таким, оскільки масштабні завдання, що означені вище, задля ефективного їх розв'язання вимагають доволі значного терміну часу (*При підготовці роботи були використані такі джерела інформації: Ведомости. – 2008. – № 149, 153, 156, 157, 168, 169, 171; Дзеркало тижня. – 2008. – № 20, 30, 33; Инвестгазета. – 2008. – № 30, 34, 36, 37; Коментарі. – 2008. – № 32, 35; Контракти. – 2008. – № 11; Независимая газета. – 2008. – № 185, 191; Профиль. – 2008. – № 29–30; ТОП–100. Рейтинг лучших компаний Украины. – 2008. – № 3; Эксперт Украина. – 2008. – № 34, 37; Экономика. – 2008. – 14.08;*

<http://forum.finance.ua>; <http://ugmk.info>; <http://www.metal-forum.com.ua/ru/gmk>;
<http://www.sokrat.com.ua>).

В об'єктиві – регіон

А. Худий, влас. кор.

Соціально-економічні проблеми Донбасу

Вищі посадові особи, відвідуючи Донбас, запевняли жителів регіону, що докладуть максимум зусиль для покращення життя в регіоні, зокрема шахтарів. Президент України В. Ющенко вважає, що в Україні є всі умови для успішного розвитку вугільної галузі і виступає за системність реформ у цій сфері. Про це він заявив на урочистому зібранні на честь Дня шахтаря в Донецьку. “Ми, безумовно, переконані в тому, що шахтарське життя повинне бути більш гідним і більш заможним. Усі умови для того, щоб це відбулося, у нашій країні є”, – зазначив Президент.

За його словами, Україна володіє унікальними запасами вугілля. Крім того, на думку В. Ющенко, щорічно в цю галузь спрямовується “дедалі більше і більше бюджетних коштів”. Розроблені також ряд програм щодо реструктуризації і розвитку галузі.

Разом з тим Президент вважає недостатнім зроблене для галузі. “З того, що зроблено, і те, що фінансується з державного бюджету, є критично недостатнім, тому що те, що робилося до цього, швидше, нагадує несистемність”, – відзначив В. Ющенко.

На думку Президента, для уряду увага до галузі повинна бути пріоритетною. “Перше, що необхідно для вугільної галузі, – це сильна воля уряду і міністерства”, – додав він.

У свою чергу Прем'єр-міністр Ю. Тимошенко під час візиту до Луганської області пообіцяла ініціювати у Верховній Раді прийняття закону про підвищення престижу шахтарської праці і законопроект про збільшення пенсій шахтарям. Що і було зроблено 2 вересня 2008 р.

Прем'єр-міністр України пообіцяла гірникам, що всі діти загиблих шахтарів навчатимуться у вузах за державні кошти. При цьому вона підкреслила, що діти загиблих шахтарів, які навчаються на комерційній основі, зможуть перейти на бюджетну форму.

Крім того, Ю. Тимошенко повідомила, що за державні кошти зможуть навчатися діти тих шахтарів, які мають великий стаж роботи в галузі. “Дітей, які вчаться у вузах і батьки яких мають певний стаж роботи на шахтах, навіть якщо на комерційній основі вчаться, ми переводитимемо на державну форму навчання”, – заявила глава уряду.

Прем'єр також відзначила, що уряд в поточному році зробив ряд серйозних кроків для підтримки вуглевидобувної галузі. Зокрема, у поточному році збільшені капітальні вкладення в розвиток галузі на 25 % – до майже 1,5 млрд грн. Крім того, відзначила Ю. Тимошенко, уряду вдалося прибрати диспропорцію цін на ринку вугілля. Це, відзначила Прем'єр, дало змогу збільшити пенсії працівникам галузі на 40 %, зарплати в середньому на 30 %.

Після вступу в дію закону про престижність шахтарської праці шахтарі одержали додаткові пільги і надбавки до зарплат.

Прес-секретар Мінвуглепрому О. Горобець повідомив, що вже через місяць-півтора гірникам почнуть підвищувати оклади на третину від нинішніх. Нині цифри поки що погоджують профспілки, Міністерства економіки і фінансів.

“Якщо, наприклад, гірник одержував 3 тис. грн, то після підвищення одержить на руки 3900. Шахтарям повернули 10 %-вий прибутковий податок (раніше був 15 %). Згідно з законом, діти, чиї батьки мають підземний стаж не менше 15 років, діти, чиї батьки загинули на виробництві в результаті нещасного випадку, діти шахтарів-інвалідів I і II груп зараховуються поза конкурсом за особистим вибором спеціальності в державні і комунальні вузи, профтехнічні навчальні заклади. Навчатися, згідно з законом, вони будуть за рахунок державного і місцевого бюджетів, одержувати стипендію, що дорівнює прожитковому мінімуму. Мінімальна пенсія шахтарям-чоловікам з 15-річним стажем і жінкам зі стажем сім з половиною років встановлюється в розмірі 80 % від середньої заробітної плати. Цього закону ми добивалися два роки”, – розповів голова Профспілки працівників вугільної промисловості України В. Турманів.

Водночас на місцях уже заявляють про відсутність у місцевих бюджетах потрібних для виконання закону коштів. Зокрема, у зв'язку із зростанням витратної частини місцевих бюджетів унаслідок ухвалення Закону України “Про підвищення престижності шахтарської праці” Луганська область заявила про відшкодування до кінця 2008 р. суми в 40 млн грн, передає “Луганск-проUA”.

За словами начальника Головного фінансового управління Луганської ОДА Ю. Балкового, відповідно до Бюджетного кодексу України, якщо рішення центральних органів влади призводять до зниження доходів і збільшення витратної частини місцевих бюджетів, то ці додаткові витрати повинні бути компенсовані за рахунок органу, який ухвалив таке рішення. “Ну, а наскільки нам компенсують, це ж важко сказати. Буде або не буде ухвалено рішення – невідомо”, – підкреслив Ю. Балковий.

Отже, незважаючи на голосні заяви керівництва країни, неузгодженість дій між державними інституціями та рівнями влади перешкоджає ефективному вирішенню проблем регіону, що зумовлює збереження тут соціальної напруженості і протестного потенціалу.

Зокрема, 8 вересня гірники Донецької, Луганської та Дніпропетровської областей розпочали пікетування Кабінету Міністрів України. Організатором акції виступила Всеукраїнська асоціація шахтарів-інвалідів.

Основна вимога мітингуючих – виплата заборгованості по регресах з 2002 по 2007 рік, яка становить 3 млрд 514 млн грн.

Як повідомили у профспілці працівників вугільної промисловості України, Фонд соціального страхування від нещасних випадків і професійних захворювань (ФССНВПЗ), яка повинна займатися даною проблемою гірників, “ігноруючи ухвали уряду і рішення Вищого адміністративного суду України, посилається на те, що 3,514 млрд грн – дуже велика сума, що становить річний бюджет Фонду, і виплата її в повному обсязі призведе до знищення Фонду”.

У свою чергу виконуючий обов’язки голови Всеукраїнської суспільної організації “Союз шахтарів-інвалідів України” М. Петров заявив, що ФССНВПЗ умовчує, що така величезна заборгованість перед інвалідами накопичилась за шість років через те, що перерахунок регресних виплат проводився не з середньою номінальною заробітною платою, як сказано в Законі України “Про Фонд соціального страхування від нещасних випадків і професійних захворювань”, а за “реальною” заробітною платою, рівень якої визначав сам Фонд. “А різниця не маленька, наприклад, за 2007 р. Державний комітет статистики зафіксував збільшення заробітної плати у вугільній галузі на 29,7 %, а ФССНВПЗ збільшив регресні виплати тільки на 19,5 %”, – відзначив він.

Як відомо, у травні 2008 р. Всеукраїнська асоціація шахтарів-інвалідів уже пікетувала Кабмін. Тоді Прем’єр-міністр України Ю. Тимошенко дала доручення погасити заборгованість і проводити регресні виплати відповідно до законодавства. Проте, як уже сказано вище, керівництво Фонду проігнорувало доручення Прем’єра, посилаючись на те, що виплата заборгованості призведе до банкрутства Фонду соціального страхування від нещасних випадків і професійних захворювань (ФССНВПЗ).

Щоб ослабити фінансове навантаження на Фонд, учасники акції протесту пропонують проводити виплати поетапно: спершу – інвалідам на візках, потім інвалідам I групи і так далі.

Також шахтарі-регресники наполягають на тому, щоб норма забезпечення побутовим вугіллям працівників ліквідованих шахт становила, як і на діючих підприємствах, 5,9, а не 3,1 т (*Осирпов (<http://ostro.org>). – 2008. – 11.09*).

Уряд задовольнив частину вимог шахтарів-регресників, що пікетували будівлю Кабміну, і визнав борги по регресних виплатах за 2008 р. Проте гірники ухвалили рішення продовжити акцію протесту і вимагати визнання боргів попередніх років.

Як пише “Луганск.proUA”, про це повідомив голова Луганської регіональної організації Всеукраїнського союзу робітників Ю. Хохолов.

“У Кабміні визнали законність наших вимог і згодилися перерахувати регресні виплати за коефіцієнтом «1-296» (коефіцієнт зростання середньої

заробітної платні), – розказав Ю. Хохолов. – Але навідріз відмовилися визнавати борги минулих років”.

Він відзначив, що шахтарі-регресники продовжили акцію протесту під Кабміном з вимогою визнати борги по регресних виплатах минулих років. На думку Ю. Хохлова, поступки Кабміну – це “фундаментальні переміщення”, уряд визнав правоту шахтарів. “Тоді повинні бути визнані і минулі борги. Якщо сказали «а», хай говорять і далі, – підкреслив він. – Тим паче, що ми не вимагаємо негайної виплати боргів. Хай їх просто визнають. А далі – хай або реструктуризують борги, або заморожують”.

18 вересня у Верховній Раді зареєстрований законопроект “Про внесення змін у статтю 29 Закону України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві і професійного захворювання, які послужили причиною втрати працездатності»”. Проект внесений народними депутатами України Н. Королевською і М. Волинцем.

Закон направлений на перерахунок сум щомісячних виплат страховок відповідно до зростання середньомісячної номінальної, а не реальної заробітної плати, як це здійснюється на сьогоднішній день.

“Шахтарі-регресники практично щороку організовують «походи на Київ», протестуючи проти недоплати і регресних виплат страховок. Влада завжди укладає з ними різні угоди і меморандуми, скріплюючи їх обіцянками. Але час іде, обіцянки не виконуються і «походи на Київ» поновлюються знову і знову. Я вважаю, що з шахтарями слід не тільки розмовляти і підписувати протоколи, але і своєчасно виконувати обіцянки. Тим, хто пропрацював у шахтах по 30–40 років, уже ніколи чекати. Ліки, їжа їм потрібні вже сьогодні. Тому в цьому Законі ми прописали норму, згідно з якою вже з 1 жовтня цього року передбачено підвищення виплат страховок особам, потерпілим на виробництві, зокрема шахтарям-інвалідам”, – говорить один з авторів законопроекту Н. Королевська.

Гострою залишається проблема працевлаштування інвалідів. Адже відомо, що на матеріальну допомогу, яку отримують інваліди важко прожити. Багато хто з них хоче і може працювати.

З метою вирішення цієї проблеми у приміщенні Центру підготовки та перепідготовки кадрів Донецької облдержадміністрації обласним центром зайнятості проведено семінар – “Створення спеціального дотаційного робочого місця для інвалідів”. Відповідно до ст. 18-1 Закону України “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” Кабінет Міністрів України постановою від 27.12.2006 № 1836 затвердив Порядок надання дотації роботодавцю за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів на створення спеціальних робочих місць для інвалідів, зареєстрованих у державній службі зайнятості.

На розгляд аудиторії було представлено методичні рекомендації з питань організації роботи центрів зайнятості щодо працевлаштування інвалідів на

спеціальні робочі місця шляхом надання дотації роботодавцям за рахунок коштів Фонду соціального захисту інвалідів, затверджені наказом Державного центру зайнятості від 26.06.2008 № 67 та погоджені з Фондом соціального захисту інвалідів.

За підсумками семінару прийнята Резолюція учасників обласного семінару, в якій, крім іншого, проголошено:

- забезпечити системне і всебічне інформування населення, у тому числі інвалідів, через засоби масової інформації, шляхом організації семінарів, круглих столів, інших інформаційних заходів з метою ефективної реалізації програм соціального захисту інвалідів, вирішення питань трудової адаптації інвалідів, сприяння оперативному їх працевлаштуванню;

- створити банк даних підприємств, що мають вакансії для працевлаштування інвалідів на спеціальні робочі місця;

- спільними діями медико-соціальних експертних комісій, центрів зайнятості, громадських організацій інвалідів забезпечити обов'язкове внесення до індивідуальної програми реабілітації інваліда рекомендацій щодо працевлаштування інвалідів на спеціальне робоче місце;

- провести спільну роботу Донецького обласного центру зайнятості, Донецького обласного відділення Фонду соціального захисту інвалідів, громадських організацій інвалідів, роботодавців щодо створення до кінця поточного року необхідної кількості спеціальних робочих місць для працевлаштування інвалідів.

У регіоні залишається складною проблема матері і дитини. Влада намагається стимулювати молоді сім'ї народжувати і виховувати дітей. Окрім виплат, які передбачені в державному бюджеті сім'ї отримують деяку допомогу і на місцях. Створюються центри допомоги матері і дитини. Зокрема, 17 вересня поточного року в місті Молодогвардійськ відбулося урочисте відкриття обласної установи соціального обслуговування "Соціальний центр матері і дитини". Відкриття центру присвячено 70-річчю утворення Луганської області.

Метою діяльності центру є упровадження нових форм соціальної підтримки жінок і запобігання відмови батьками від новонароджених дітей. Клієнтами такого центру стануть жінки на сьомому-дев'ятому місяцях вагітності, у тому числі неповнолітні матері, матері з дітьми віком до 18 місяців, які, опинилися в складних життєвих ситуаціях і не можуть виконати материнський обов'язок.

У відкритті центру взяли участь заступник голови Луганської облдержадміністрації В. Заблоцький, заступник голови Луганської облради Є. Харін, мер міста Красnodон Ю. Баклагов, перший заступник начальника управління у справах сім'ї, молоді і спорту облдержадміністрації О. Литвиненко, директор Луганського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді І. Єрмоєнко.

Як зазначають експерти, забезпечення належних умов життя і виховання дітей, які при певних життєвих обставинах залишилися без батьківської турботи, – один із пріоритетних напрямів органів виконавчої влади.

За даними служби у справах дітей Луганської облдержадміністрації, 10 вересня цього року міський голова Стаханова С. Жевлаков урочисто вручив ключі і ордер на п'ятикімнатну квартиру загальною площею 115 кв. м дитячому будинку сімейного типу сім'ї Черненкових. У квартирі зроблений сучасний ремонт, встановлено індивідуальне опалювання, створені всі необхідні умови для повноцінного розвитку і виховання дітей. У дитячому будинку виховується 10 дітей, з них п'ятеро дітей-сиріт і діти, позбавлені батьківської турботи. Ще раніше Стахановським виконкомом для сім'ї Черненкових був безкоштовно організований спільний відпочинок на березі Азовського моря.

За інформацією ЗМІ, з початку 2008 р. в Луганській області усиновлено 127 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки. З них 80 дітей усиновлено українськими громадянами, 47 – іноземцями. У Луганській області створені і функціонують дев'ять дитячих будинків сімейного типу і 96 прийомних сімей, у яких виховується 199 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки. Протягом 2008 р. в області створено 21 прийомну сім'ю, в які влаштовано 38 дітей, четверо – у дитячі будинки сімейного типу. На облаштування дітей у прийомних сім'ях і дитячих будинках сімейного типу Луганщини виділена субвенція з державного бюджету в сумі 3 млн 423,3 тис. грн.

Влада Луганська створює умови відпочинку для всіх дітей. Зокрема, у сквері “Молода гвардія” в Луганську відкрився сучасний дитячий майданчик. Його будівництво було розпочато на прохання жителів довколишніх будинків. Планувалося, що подарований він буде маленьким луганчанам ще на початку літа під час канікул, проте супротивником її облаштування в парку, як не дивно, несподівано виступили правоохоронні і контролюючі органи, посилаючись на те, що даний парк є пам'ятником садово-паркового господарства і будь-які об'єкти зводити тут без відповідного дозволу не можна.

Проте міській владі вдалося отримати необхідні документи, і дитяче розважальне містечко було відкрито вже на початку навчального року. Крім цього, аналогічний майданчик цього літа міською владою був встановлений у парку ім. Щорса.

Проте поодинокі успіхи влади в цілому не вирішують проблем. Як відзначають експерти, зростання цін в Україні спричинили до погіршення рівня життя в регіоні, проявом чого, за висновками фахівців, стала хвиля трудової міграції з Луганщини в Донецьку область.

Головними причинами трудової міграції, за словами фахівців, є низькі зарплати і недостатній рівень безпеки праці. Крім того, мігрантів приваблюють не тільки гроші, але і можливість якісно витратити зароблені кошти.

Як відзначив голова Незалежної профспілки гірників шахти імені Баракова, однієї з шахт ГП “Краснодонвугілля” Д. Калитвенцев, “на шахті Баракова –

колись там заробіток був, люди прагнули там працювати, а зараз не вистачає 200 чоловік. На «Суходільській-східній» і на інших шахтах висять оголошення – люди потрібні. Заробітна платня у підземних працівників менше 2 тисяч гривень, це ненормально. Наприклад, минулого року, у першому півріччі, валовий дохід від продажу вугілля зріс на 16,5 %, мінімальна зарплата в Україні виросла на 30 %, а у нас фонд оплати праці збільшився всього на 1 %, тобто фактично залишився на місці”.

За словами Д. Калитвенцева, ті, хто звільнилися, працюють на російських шахтах, але більшість вирішила влаштуватися на шахти Донецької області. “Тут на деяких підприємствах можна заробити від 4 до 10 тис. грн”, – говорить голова профспілки луганських гірників. Згідно зі статистикою, середня заробітна плата в Луганській області – майже 1 900 грн, тоді як в Донецькій заробляють у середньому на 300 грн більше (*Остров (<http://ostro.org>). – 2008. – 22.09*).

За рівнем середньомісячної зарплати Луганська область займає шосте місце серед інших областей України. Найбільше зростання заробітної плати порівняно з 2007 р. відбулося в сільському господарстві, в установах пошти і зв’язку (на 42,3 % – 51,6 %). Найбільший розмір середньої заробітної платні мали працівники фінансових установ і підприємств по видобутку кам’яного вугілля. Рівень оплати праці їхніх працівників перевищував середній показник по області на 45–46 %. Водночас середньомісячна зарплата в таких видах діяльності, як охорона здоров’я, лісове господарство, діяльність готелів і ресторанів становила всього 42–59 % від рівня оплати праці в цілому по області.

Навіть після зростання заробітної плати в Луганську чекають збільшення кількості охочих оформити субсидії на комунальні послуги. “На сьогодні низький рівень доходів не дозволяє більшості сімей самостійно розраховуватися за житлово-комунальні послуги”, – відзначив заступник Луганського міського голови О. Ткаченко.

За його словами, щоб зняти соціальну напругу в суспільстві, забезпечити підвищення платоспроможності населення, більше 10 років тому в Українській державі був створений абсолютно новий вид державної адресної соціальної допомоги сім’ям – Програма житлових субсидій.

За опалювальний період 2007–2008 рр. у районні управління праці і соціального захисту населення звернулося 20372 чоловік, із них субсидій було призначено 18629 сім’ям, через комісію 8125 сім’ям на загальну суму 10 млн 731 тис. грн. За неопалювальний період з травня по серпень 2008 р. субсидії призначені 726 сім’ям.

Враховуючи те, що за останні півроку підвищилися тарифи то на більшість комунальних послуг, очікується збільшення охочих для оформлення субсидії. Субсидія на опалювальний період 2008–2009 рр. призначатиметься з 1 жовтня 2008 р. для приватного сектору і з 15 жовтня – для багатоквартирних будинків з централізованим опалюванням. “У період підготовки до нового опалювального

сезону ми обговорювали схему взаємодії між районними управліннями праці і соціального захисту і міськими комунальними підприємствами”, – повідомив О. Ткаченко.

Він відзначив, що цього року “Луганське енергетичне об’єднання” виділить фахівців для роботи в “єдиному вікні” і зробить процедуру видачі необхідних документів максимально комфортно для населення. ДКП “Теплокомуненерго” також виділило трьох фахівців і техніку для роботи в “єдиному вікні”. Працюють телефони “гарячої лінії” для отримання інформації. У районних управліннях праці і соціального захисту населення для надання консультацій з питань оформлення субсидій організована робота інформаторів і координаторів.

Тим часом, “Теплокомуненерго” тепер бере подвійну ціну з луганчан за тепло, навіть при лічильниках. У вересні жителі Луганська почали одержувати рахунки “Теплокомуненерго”, в яких вказана оплата за серпень. Як пояснили в міському управлінні ЖКГ, такі зміни в оплаті за послуги теплопостачання пов’язані з рішенням виконкому Луганської міськради про запровадження дворівневого тарифу. Тепер жителі Луганська оплачуватимуть послуги централізованого опалювання щомісячно у розмірі 1,18 грн за 1 кв. м опалювальної площі квартири (незалежно від наявності приладів обліку теплової енергії). В опалювальний період сума щомісячної оплати за спожиту теплову енергію для житлових будинків (квартир) становитиме 3,02 грн за 1 кв. м. Таким чином, загальна сума оплати послуг централізованого опалювання в опалювальний період складе 4,20 грн за 1 кв. м опалювальної площі.

З 22 вересня 2008 р. ТОВ “Луганськвода” почне відключення боржників від систем водопостачання і каналізації. Відключення боржників фахівці ТОВ “Луганськводи” проводитимуть за допомогою полтавських колег і їх пристрою “Спрут”. За допомогою цього пристрою комунальники зможуть відключати поквартирно. Окрім цього, полтавчани розробили “Спрут-2” (для блокування пластикових труб) і “Спрут-00”, перейменованій у “Зигзаг” (блокує каналізацію). Ці пристрої планується використовувати відносно неплатників з Луганська, Стаханова, Червоного Променя, Брянки, Ровеньків, Свердловська і інших міст області.

Як відомо, раніше фахівці обласного комунального підприємства “Компанія «Луганськвода»” проводили відключення боржників за допомогою системи “Спрут”. За станом на грудень 2007 р., повторне підключення до системи водопостачання обходилося споживачам у суму близько 260 грн. Більше того, боржники, відключені від водопостачання з використанням системи “Спрут” (у багатоповерхових будинках), чекали в окремих випадках підключення протягом двох тижнів.

Керівництво Луганської й Донецької областей заявляють, що проводяться заходи щодо покращення надання послуг. Проте залишається питання, чи всі отримують належні комунальні послуги? Як інформують ЗМІ, на підготовку житлово-комунального господарства Донецької області до осінньо-зимового

періоду планується затратити близько 400,0 млн грн. У тому числі: з державного бюджету – 150 млн грн, з обласного бюджету – 50 млн грн, з місцевих бюджетів – 64 млн грн, кошти підприємств – 136 млн грн.

Як повідомляє прес-служба ОДА, станом на 1 вересня підготовлено 25 252 об'єктів житлово-комунального господарства і соціальної сфери. Це майже 88,3 % від запланованого. Освоєно 198,0 млн грн коштів підприємств, обласного і місцевих бюджетів, і підготовка до опалювального сезону продовжується згідно з планом.

Обласна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2005–2011 рр. розроблена і затверджена відповідно до загальнодержавної, і її виконання здійснюється за рахунок бюджетів усіх рівнів та інших джерел. У 2005–2007 рр. на її виконання використано 185 млн грн.

На середину вересня рівень робіт щодо ремонту теплових мереж у рамках підготовки теплового господарства області до зими становить 69 %. У містах цей показник досягає відмітки 66 %, в районах – 84 %. Є міста, які відстають у цьому напрямі. Це Артемівськ, де заміна теплових мереж проведена на 50 %, Дебальцево – на 33 %, Добропілля – на 6 %, Єнакієво і Кіровське – на 50 %, Краматорськ – на 48 %, Красноармійськ – на 33 %, Селідово – на 9 %, Торез – на 50 %, Вугледар – на 58 % і Шахтарськ – на 41 % провели заміну теплових мереж. Станом на 12 вересень поточного року котельні Донецької області готові на 95 %, комунальної власності – на 96 %. Реконструкції котельних пройшли на 59 %, а заміни котлів – на 48 %. Котельні, які опалюють лікувальні установи області підготовлені на 96 %, навчальні заклади – на 98 % і дитячі дошкільні установи – на 99 %.

Проте в області залишаються ще не готовими 109 котельних, у тому числі дві котельні лікарень, 11 котельних шкіл і дві котельні дитячих садів.

Експерти відзначають, що в регіоні продовжують зростати проблеми в деяких сферах. Зокрема, зростають ціни на товари першої необхідності, на проїзд у транспорті, недостатнє медичне обслуговування, екологічні проблеми.

За словами експертів, у Донецькій області може відбутися спалах гепатиту та інших інфекцій. У місті Краматорськ Донецької області через відключення боржників від водопостачання може початися епідемія інфекційних захворювань. За словами головного лікаря СЕС В. Гончаренко, у місті у будь-який момент джерелом епідемії може стати будинок № 50 на вулиці Розі Люксембург, мешканцям якого за борги відключили воду.

Крім цього, на кожного жителя Донецької області в рік “припадає” 411–412 кг шкідливих викидів (в основному це вуглекислий газ, окис вуглецю, оксид сірки, азоту, формальдегід). Про це повідомив перший заступник начальника Державного управління екології і природних ресурсів у Донецькій області В. Засевський. “Найнеблагополучніші в цьому плані – Маріуполь, Донецьк, Макіївка, Горловка, Єнакієво, Краматорськ і Костянтинівка, Мар’їнський і Старобешевський райони. Причому влітку приземна

концентрація шкідливих викидів збільшується за рахунок підвищення температури”, – проінформував В. Засевській.

При цьому він відзначив, що за останній час за рахунок запровадження нових очисних технологій Управлінню екології і природних ресурсів вдалося зупинити зростання постійних джерел забруднення. В Донецькій області будується чотири полігони з утилізації токсичних відходів – у Краматорську, Ясиноватському районі, Маріуполі і Макіївці. Крім того, у кожному місті обладнають сміттєсортувальні станції, тобто на полігони відправлятимуть тільки те, що не підлягає використанню як вторинна сировина.

Варто відзначити, що жителі Донбасу, незважаючи на проблеми свого регіону, готові надавати допомогу людям з інших регіонів, які постраждали в результаті стихійного лиха.

За інформацією ЗМІ, голова облдержадміністрації В. Логвиненко, проводячи спільне засідання Донецької обласної політичної консультативної ради, Громадської ради при облдержадміністрації і Ради церков, звернув увагу на ситуацію, яка склалася в західних регіонах, та подякував усім за допомогу в ліквідації наслідків повені. Станом на 20 серпня 2008 р. перераховано потерпілим від повені регіонам 3 278 тис. грн, у т. ч. з обласного бюджету 500 тис. грн. До міста Галич (Івано-Франківська область) відправлено дев'ять вантажних машин з гуманітарною допомогою постраждалим. Населенню Глибоцького району Чернівецької області спрямовано 18 вантажних машин (217 т): продукції сільськогосподарського виробництва – зерно, комбікорми, борошно, крупи й соняшникова олія.

Крім цього, благодійний фонд “Розвиток України” направив Верховинському району Івано-Франківської області 60 т продуктових наборів першої необхідності: вода, хліб, соняшникова олія, крупи, цукор, сіль, консерви, макаронні вироби, борошно й водоочисні фільтри у кількості 1000 одиниць на суму 500,0 тис. грн.

Фонд вирішив виділити кожній родині, у якій є загиблі, по 50 тис. грн допомоги, що буде перерахована на особисті рахунки після того, як будуть оприлюднені офіційні дані державної комісії про загиблих.

Також Донецька область взяла на оздоровлення 98 дітей і шість супроводжуючих з Галицького району Івано-Франківської області, які з 7 по 25 серпня 2008 р. перебували у санаторно-оздоровчому центрі “Смарагдове містечко” (м. Святогірськ).

Можна відзначити, що проблем на Донбасі залишається багато, але влада намагається їх вирішити. Жителі регіону готові разом з владою вирішувати ці проблеми, при цьому не забуваючи про проблеми інших регіонів (*Подробности* (<http://podrobnosti.ua>); *ProUA* (<http://www.proua.com>); *Главред* (glavred.info); <http://novosti.dn.ua>; *Луганск-proUA*; *cxid-info*; *УРА-Інформ* (ura-inform.com); *Остро* (<http://ostro.org>)).

Прогноз на перспективу в публікаціях ЗМІ

Діяльність органів державної влади

Перехід на повністю професійну армію знову відкладається. “Це зірвано бездарним підходом уряду”, – заявив Президент В. Ющенко на засіданні Ради національної безпеки й оборони. А все через те, що як у поточному Державному бюджеті, так і в його проекті на 2009 р. закладені відверто недостатні обсяги фінансування Збройних сил (*Непрофесійні ще на 27 років? // Україна молода. – 2008. – 27.09*).

Кабмін обіцяє, що новий 2009 р. стане соціально стабільним і грошовитим для українців – принаймні такі завдання і надії покладають урядовці на проект Держбюджету-2009. Щоправда, Президент України так не вважає і критикує плани уряду – глава держави певен, що в головному фінансовому законі України не приділено належної уваги вирішенню цілої низки важливих питань у соціальній, енергетичній сферах, забезпеченні громадян доступним житлом тощо (*Соборська У. Заробітки-2009 // Україна молода. – 2008. – 26.09*).

Через незбалансовану урядову політику Україна може втратити свою електроенергетику.

На сьогоднішній день Україна веде переговори з країнами Західної Європи, які купують українську електроенергію, про підвищення ціни на експортований товар. Утім, поки лише Молдова погодилася з середини 2009 року купувати електроенергію за цінами не нижчими, ніж на українському внутрішньому ринку... Інші клієнти наразі не хочуть платити більше. За прогнозами експертів, інші країни, скоріш за все, не погодяться на нові ціни, а Україна й надалі буде змушена займатися не вигідним експортом, аби зберегти інвесторів (*Опанасенко Т. Керосинку далеко заховали? А даремно... // Україна молода. – 2008. – 30.09*).

Правительство начнет поэтапное повышение тарифов на электроэнергию для населения с начала 2009 г.

“Мы рассматривали проблему заниженных тарифов на киловатт-час для населения в Кабинете Министров и планируем начать ее решать с 2009 г.”, – сообщил председатель Нацкомиссии регулирования электроэнергетики В. Кальченко (*FINANCE.UA (<http://news.finance.ua>). – 2008. – 2.10*).

Украина намерена активизировать сотрудничество со Всемирной продовольственной программой Организации Объединенных Наций. Об этом сказано в сообщении пресс-службы вице-премьер-министра по евроинтеграции Г. Немыри.

Он провел встречу с представителем ВПП Д. Пауэлом, на которой стороны обсудили возможность расширения участия Украины в программах и операциях ВПП, в частности предоставления гуманитарной помощи продовольствием Эфиопии. Г. Немыря отметил, что правительство изучает такую возможность.

В ходе встречи стороны договорились о необходимости осуществления сотрудничества Украины с ВПП на постоянной основе (*Главред (http://www.glavred.info). – 2008. – 30.09).*

Министерство внутренних дел Украины має намір створити у всіх містах, що прийматимуть Євро-2012, центри з питань безпеки та правопорядку на період підготовки та проведення чемпіонату Європи 2012 р., повідомляє офіційний сайт МВС України.

На сьогодні такі центри уже утворено в містах Дніпропетровську, Донецьку та Одесі, й очолюють їх начальники обласних підрозділів міліції, а їх заступниками призначено заступників міських голів.

У Львівській та Харківській областях питання щодо створення центрів безпеки перебуває у стадії вирішення.

У Києві визначено, що керівником центру має бути один із заступників Київського міського голови, а його заступниками – керівництво столичної міліції та управління СБУ.

До складу зазначених центрів уведено керівників регіональних підрозділів СБУ, МНС, ДПА, військового комісара. Крім посадовців зазначених категорій, залучатимуться також керівники управлінь (відділів) міських рад з питань освіти та науки, охорони здоров'я, транспорту та зв'язку, у справах сім'ї, молоді та спорту, фінансів та економіки, житлово-комунального господарства, а також експерти регіональних підрозділів Федерації футболу з питань безпеки (*Купол (http://cupol.brama.com). – 2008. – 29.09).*

Министр внутренних дел Ю. Луценко выступает за увеличение финансирования закупки оружия для подразделений МВД в 2009 г.

Он также считает, что при закупке в первую очередь необходимо ориентироваться на украинского производителя оружия.

Кабинет Министров предложил Верховной Раде выделить 10,477 млрд грн на финансирование МВД (*DailyUA (http://www.daily.com.ua). – 2008. – 1.10).*

Кабинет Министров продлил срок повторного конкурса на лучший эскиз большого Государственного герба Украины до 31 декабря. Об этом говорится в распоряжении Кабмина. Кроме того, правительство поручило Министерству культуры и туризма до 1 февраля 2009 г. подать Министерству юстиции предложения по результатам конкурса для учета их во время разработки законопроекта о Государственном гербе Украины.

Кабмин поручил Минюсту обеспечить на протяжении двух месяцев после получения от Минкультуры соответствующих предложений разработку и подачу законопроекта о Государственном гербе Украины (*Главред* (<http://www.glavred.info>). – 2008. – 26.09).

Председатель Фонда государственного имущества В. Семенюк-Самсоненко выступает за реприватизацию неработающих предприятий, которые были приватизированы во время ваучерной приватизации и без определенных инвестиционных обязательств.

По ее словам, ФГИ проанализировал состояние приватизированных предприятий, уставный фонд которых составляет не менее 100 млн грн, и пришел к выводу, что лишь 53 % из них сегодня работают.

При этом она считает, что находящиеся сейчас при власти либеральные политики не решатся на столь кардинальный шаг, как принятие закона о реприватизации (*FINANCE.UA* (<http://news.finance.ua>). – 2008. – 1.10).

Політика

Договор о дружбе, сотрудничестве и партнерстве между Россией и Украиной будет продлен на следующие 10 лет.

И в Москве, и в Киеве высказались в пользу сохранения этого документа, несмотря на возникшие в двусторонних отношениях трения.

“Украина никогда не ставила под сомнение этот вопрос. Украина четко и последовательно заявляла о важности базового Большого договора между Украиной и Российской Федерацией как краеугольного камня двусторонних отношений”, – заявил пресс-секретарь МИД Украины В. Кирилич.

По его словам, в рамках 63-ей сессии Генеральной ассамблеи ООН в Нью-Йорке министры иностранных дел Украины и России В. Огрызко и С. Лавров провели переговоры, в ходе которых обе стороны заявили “о поддержке и необходимости продления Большого договора”.

В распространенном недавно заявлении МИД РФ высказался за пролонгацию действия российско-украинского Большого договора.

“Мы исходим из того, что договор 1997 года будет продлен на следующие 10 лет”, – подчеркивалось в документе. При этом в нем выражалась надежда, что “мудрый народ Украины, все здоровые политические силы страны не допустят ухудшения связей с Россией” (*FINANCE.UA* (<http://news.finance.ua>). – 2008. – 30.09).

Надзвичайний і Повноважний Посол США в Україні В. Тейлор: “Від багатьох українців я отримую запитання, як позначатися на відносинах із Україною підсумки майбутніх виборів Президента США. Переконаний: незалежно від того, хто виграє наші президентські вибори в листопаді, американська прихильність до України залишатиметься непохитною – обидві партії погоджуються, що поширення свободи і підтримка України є пріоритетами зовнішньої політики” (Тейлор В. Внутрішній політичний безлад може стати на заваді національній безпеці // Дзеркало тижня. – 2008. – 27.09–3.10).

В декабре, при рассмотрении заявки Украины по присоединению к Плану действий по членству в НАТО, может возникнуть непростая ситуация, связанная с расхождениями как в украинском законодательстве, так и в правовой базе самого НАТО.

Ознакомившись с положениями Плана действий по членству в НАТО (ПДЧ) от 24 апреля 1999 г., принятого главами стран-членов Североатлантического совета в Вашингтоне, мы обнаружим, что кроме желания претендентов, там есть ряд положений, без которых присоединиться к ПДЧ не представляется возможным (*Шишлянников М. Заявка Киева на ПДЧ утратила силу // 2000. – 2008. – 26.09–2.10).*

Похоже, политический кризис в Украине достал даже американцев. В Вашингтоне уже намекнули: после досрочных «похорон» украинского парламента будет “похоронен” и украинский ПДЧ – план действий по получению членства в НАТО в декабре этого года (Ковальский В. Перевыборы спугнули НАТО // Столичные новости. – 2008. – 30.09-6.10).

Израиль по-прежнему заинтересован в безвизовом режиме с Украиной, заявила посол Израиля в Украине З. Калай-Клайтман. Дипломат не исключает, что переговоры об отмене виз стартуют с начала 2009 г.

По словам З. Калай-Клайтман, на принятие Израилем решения о безвизовом режиме с Украиной повлияют наблюдения за результатами аналогичного соглашения, подписанного с Россией.

Возможность скорого начала переговоров о безвизовом режиме посол оценивает в целом оптимистично (*Главред (<http://www.glavred.info>). – 2008. – 27.09*).

Левый блок, в состав которого войдут КПУ и СПУ, на парламентских выборах может получить 12–15 % поддержки. Такую уверенность высказал лидер социалистов А. Мороз.

“Соцпартия уже не первый раз обращается к коммунистам и другим левым партиям с предложением об объединении... Формирование левого блока – это не личная просьба, а желание людей. По социологическим данным, 35 % украинцев готовы голосовать за левый блок. Для избирателя это проще и удобней, чем анализировать программы партий левого спектра. Я уверен, что КПУ и СПУ не нужно сливаться в единую партию, а необходимо создать блок, который пройдет в парламент, и каждая сила будет отстаивать свои собственные позиции и принципы”, – сказал А. Мороз.

Он заявил, что, если КПУ не согласится на предложение о создании блока, то СПУ будет самостоятельно участвовать в выборах “и пройдет в парламент” (*Главред (<http://www.glavred.info>). – 2008. – 25.09*).

Лидер Социалистической партии А. Мороз прогнозирует проведение внеочередных выборов Верховной Рады в начале 2009 г.

Об этом сказано в сообщении пресс-службы СПУ.

Он считает, что такие выборы неизбежны и могут состояться в начале 2009 г. из-за того, что Президенту В. Ющенко не выгодно скорое назначение внеочередных парламентских выборов, в случае если не будет создано в срок новое парламентское большинство (*УРА-Информ (<http://ura-inform.com>). – 2008. – 29.09*).

Через 25–30 лет Крым при любом развитии ситуации станет мусульманской территорией.

Такое мнение высказал директор российских и азиатских программ Института мировой безопасности (Вашингтон) Н. Злобин.

“Если быть честным, Крым потеряет любая страна, которая его будет контролировать в ближайшее время, проводя политику в интересах мусульман. За 25–30 лет Крым при любом развитии ситуации будет мусульманской территорией”, – сказал Н. Злобин.

Он заметил, что если Крым будет в подчинении России, Россия его потеряет, если будет в Украине, она его тоже потеряет (**РЕЗОНАНС** (<http://rezonans.info>). – 2008. – 29.09).

В День народного единства, который в РФ отмечается 4 ноября, в Крыму планируется проведение “Русского марша”, организатором которого в России традиционно выступает скандальная националистическая организация “Движение против нелегальной иммиграции”. Как сообщил лидер ДПНИ А. Белов, в настоящее время ведутся переговоры с русскими организациями на полуострове о возможном проведении марша.

В то же время он отметил, что пока преждевременно говорить о том, что “Русский марш” обязательно пройдет в Крыму или Севастополе. По словам А. Белова, пока ни одна из русских организаций на полуострове не готова обеспечить необходимый масштаб мероприятия (**Новый Регион** (<http://www.nr2.ru>). – 2008. – 30.09).

Из проведенного Агентством моделирования ситуаций соціопитування випливає, що майже 95 % громадян вважають нинішню політичну ситуацію в Україні небезпечною. Заступник директора Агентства моделирования ситуаций О. Голобуцький вважає, що такі оцінки свідчать про розчарування населення діями політиків і можновладців.

“Вони граються державними інтересами задля вирішення своїх проблем, – зауважує експерт. – За суперечками щодо НАТО й відносин із Росією втрачається головне – перспектива України”.

Водночас О. Голобуцький вважає, що фактична руйнація центральної влади може спричинити соціальний вибух. Людям набридло 17 років чекати розв’язання своїх проблем (**Гулько О. Існує ймовірність соціального вибуху // Газета по-українськи. – 2008. – 1.10).**

Економіка

Цена на российский природный газ для Украины в 2009 г. превысит 400 долл. за 1 тыс. куб. м, при этом насколько она превысит данный рубеж, будет зависеть “от наглости посредников”. Об этом на пресс-конференции заявил бывший первый вице-премьер-министр и министр топлива и энергетики правительства Российской Федерации Б. Немцов.

Он отметил, что “Газпром” с помощью В. Путина скупил на корню весь среднеазиатский газ по “астрономически высокой цене” – почти 300 долл. за 1 тыс. куб. м. Для Украины это будет означать, что по расчетной формуле цена на

импортируемый из России газ превысит 300 долл. плюс расходы на транспортировку и прибыль трейдера. В итоге цена “взлетит” за 400 долл. Насколько она превысит эту цифру, будет зависеть от “наглости посредника, который не преминет заработать” на предоставляемой услуге.

“Для Украины это серьезное испытание, а имея в виду постоянную политическую турбулентность, в которой находится страна, и очевидные предвыборные проблемы, с которыми вы каждый день сталкиваетесь, я думаю, этот фактор будет играть политическую роль”, – добавил Б. Немцов (*Главред* (<http://www.glavred.info>). – 2008. – 26.09).

Правительство Ю. Тимошенко замалчивает критическое состояние, в котором оказалась газовая система Украины, требующая срочного ремонта. В результате накануне нового отопительного сезона Украина оказалась фактически на “пороховой бочке” – стране угрожают техногенные катастрофы с человеческими жертвами.

Об этом заявил экс-министр энергетики Украины Ю. Бойко, депутат от Партии регионов.

Он напомнил, что в 2008 г. количество аварий в газовой сфере выросло вдвое по сравнению с предыдущим годом, что обернулось 55 человеческими смертями.

По его словам, состояние газораспределительных сетей страны должно стать темой экстренного заседания Совбеза Украины (*Інший бік* (<http://otherside.com.ua>). – 2008. – 30.09).

Цена газа для Украины станет известной ближе к концу нынешнего года. Такое мнение высказал директор энергетических программ Центра им. Разумкова В. Сапрыкин.

По словам эксперта, сегодня даже “Газпром” не может назвать конечную цену на газ, которая будет с 1 января 2009 г. Он пояснил, что “Газпром” еще не подписал полный пакет газовых документов со всеми странами Центральной Азии – Туркменистаном, Казахстаном, Узбекистаном. Подписаны документы лишь по методике ценообразования газа, отметил он.

В. Сапрыкин сообщил, что подписание полного пакета по газу со своими партнерами из Центральной Азии “Газпром” планирует в декабре с. г. “А для Украины цена газа может быть озвучена до конца нынешнего года”, – сказал он.

По мнению эксперта, подписанию долгосрочного соглашения с РФ по газу мешают внутривнутриполитические конфликты в Украине (*FINANCE.UA* (<http://news.finance.ua>). – 2008. – 1.10).

Снижение пошлин на российскую нефть и топливо может существенно изменить ценники на бензин в Украине. Помешать этому способны только противящиеся удешевлению владельцы АЗС.

Сегодня Россия снижает экспортную пошлину на нефть на 43 % с 495,9 долл. до 372 долл. за тонну. Изменение таможенных сборов коснется и светлых нефтепродуктов (бензина), и темных (мазута и битума). Теперь российские торговцы будут платить при экспорте топлива не 339,7 долл., а 263,1 долл. за тонну; и темных нефтепродуктов 141,7 долл. вместо 183 долл. за тонну (*FINANCE.UA* (<http://news.finance.ua>). – 2008. – 1.10).

Россия может сохранить пошлину на ввоз сахара из Украины на ближайшие годы. Об этом сообщил руководитель сводного департамента анализа и регулирования внешнеэкономической деятельности Минэкономразвития (МЭР) Российской Федерации А. Лихачев (*FINANCE.UA* (<http://news.finance.ua>). – 2008. – 1.10).

Для Украины очередное потрясение глобального финансового рынка грозит обернуться ускорением вывода капитала нерезидентами и очередными курсовыми скачками на межбанковском рынке. Стоимость дефолтного свопа CDS (страховки выполнения долговых обязательств) по украинским пятилетним гособязательствам подскочила в сентябре сразу на 2,74 % и по состоянию на 29 сентября составляла 7,2 %. Стремительный рост цены CDS указывает на желание инвесторов-нерезидентов ускорить вывод капитала: как из облигаций государственного займа, так и из корпоративных бумаг (*СНБО: “Украина еще ощутит на себе все «прелести» мирового кризиса”* // <http://www.ugmk.info>. – 2008. – 1.10; *Прогноз рейтинга Украины со “стабильно” сменился на “негативный”* // <http://atn.kharkov.ua>. – 2008. – 25.09; *Гривна на пороге девальвации. Так считает Тигипко* // *Фраза* (<http://www.fraza.ua>). – 2008. – 1.10).

Министр по вопросам жилищно-коммунального хозяйства А. Кучеренко считает, что Украина должна начинать готовиться к проблеме нехватки питьевой воды, которая угрожает стране через 15–20 лет.

Украинцы потребляют ежедневно около 350 литров воды, а обеспечены ею лишь на 30–40 %, сообщил министр во время международной конференции “Качество питьевой воды: новые подходы и пути решения”.

А. Кучеренко выразил обеспокоенность тем, что государственную программу “Питьевая вода Украины на период 2006–2020 гг. и питьевое водоснабжение”, на которую в этом году предусмотрено 360 млн грн, еще не профинансировали.

В настоящий момент, по словам министра, больше, чем 260 населенных пунктов Украины получают некачественную воду. В этих населенных пунктах питьевая вода реализуется по временным разрешениям, выданным Госпотребстандартом, а поставляется 29 большими предприятиями, которые лицензирует Министерство ЖКХ.

По данным министерства, худшее качество питьевой воды наблюдается в населенных пунктах Донецкой, Запорожской, Луганской, Одесской и Херсонской областей (*FINANCE.UA (<http://news.finance.ua>). – 2008. – 26.09*).

Україна має намір у 2015 р. ввести в експлуатацію завод з фабрикації ядерного палива для атомних електростанцій. Про це повідомив міністр палива й енергетики України Ю. Продан під час відвідування Хмельницької АЕС. “Наше завдання – до 2015 р. забезпечити АЕС України паливом власного виробництва”, – сказав голова Мінпаливенерго після наради, яка була присвячена добудуванню третього й четвертого блоків Хмельницької АЕС. До того ж, Україна, за його словами, у 2015 р. планує довести видобуток урану на Новокозачинському родовищі уранових руд (Кіровоградська обл.) до проектного значення – 1,5 тис. т на рік. Ю. Продан підкреслив, що в проекті закону про державний бюджет України на 2009 р. уряд передбачив чотириразове збільшення видатків на розвиток елементів ядерно-паливного циклу. Як уточнила директор департаменту ядерної енергетики й атомної промисловості Мінпаливенерго Н. Шумкова, на фінансування відповідних заходів у законопроекті передбачено понад 1 млрд грн (*В Україні буде своє ядерне паливо // Рівне вечірнє (<http://www.rivnepost.rovno.ua>). – 2008. – 23.09*).

Будівництво третього та четвертого енергоблоків на Хмельницькій атомній станції планують закінчити до 2016 р., принаймні у цьому впевнені керівники держави та ХАЕС. Проте перед продовженням зведення енергоблоків має відбутися експертиза, громадські слухання, і лише тоді проект будівництва надійде до Верховної Ради, де має прийнятися відповідний закон. Відповідно до проекту “Стратегії розвитку ядерно-енергетичного комплексу України на період до 2030 року” в державі планується побудувати 15 нових енергоблоків АЕС (*Залуцька О. На добудову ХАЕС потрібно два мільярди євро // 20 хвилин (<http://20minut.ua>). – 2008. – 22.09*).

Глава госкорпорации “Росатом” С. Кириенко в рамках очередной сессии МАГАТЭ в Вене встретился с украинской делегацией и обсудил со своим украинским коллегой перспективы сотрудничества двух стран в атомной сфере.

“Думаю, до конца года мы согласуем все вопросы и подпишем долгосрочный контракт на поставку ядерного топлива для украинских АЭС на период до 2010 года”, – сказал глава “Росатома” по итогам встречи.

По словам С. Кириенко, представители Украины сообщили российской делегации, что третий и четвертый блоки Хмельницкой АЭС в Украине будут достраиваться по российскому проекту и с привлечением российских организаций.

Как пояснили представители российской делегации в МАГАТЭ, достройка второй очереди Хмельницкой АЭС – это только начало большой программы Украины по развитию атомной энергетики. В среднесрочной перспективе Украина планирует построить еще два блока Хмельницкой станции, а в целом до 2030 г. в планах сооружение не менее 22 атомных блоков (*DailyUA* (<http://www.daily.com.ua>). – 2008. – 30.09).

Организация Объединенных Наций просит Украину помочь с ремонтом вертолетов, которые используются в миротворческих миссиях.

Об этом сообщил Президент Украины В. Ющенко.

Он отметил, что Генеральный секретарь ООН Пан Ги Мун в ходе встречи с ним обратился с просьбой наладить сотрудничество в сфере ремонта вертолетов, которые используются в миротворческих и гуманитарных миссиях ООН, поскольку Украина имеет соответствующие большие возможности.

Также в ходе разговора речь шла о выделении ООН средств на эти цели.

По словам Президента, эта просьба прозвучала с учетом того, что Украина владеет сильной ремонтной базой, страна монопольно выпускает вертолетные двигатели, значительную часть оборудования, которая связана с управлением, обеспечением безопасности навигации и львиную часть другого, что нужно для работы вертолета.

Глава государства сообщил, что через несколько недель по его поручению состоится визит министра обороны Украины в штаб-квартиру ООН для того, чтобы обсудить эту идею и сформулировать правовую, политическую, финансовую основу для такого решения (*Інший бік* (<http://otherside.com.ua>). – 2008. – 25.09).

Siemens VAI Metals Technologies подписала контракт с ОАО “Запорожсталь” на строительство нового сталеплавильного цеха на сумму в несколько сотен миллионов евро, сообщает пресс-служба компании.

Новый металлургический комплекс будет производить 4,7 млн т углеродистой стали в год для широкого промышленного применения. Запуск в эксплуатацию первой очереди кислородно-конвертерного комплекса запланирован на конец 2010 г.

В рамках заключенного контракта Siemens VAI также предоставит заказчику консультации по монтажу и проведет обучение персонала (*FINANCE.UA (<http://news.finance.ua>). – 2008. – 1.10*).

Проливные дожди, которыми нас “порадовал” сентябрь, “смыли” с прилавков дешевые витамины и приблизили окончание сезона на многие овощи-фрукты. Так, по словам Н. Колесниковой, директора ЗАО “Украинская фруктово-овощная компания”, уже в начале октября исчезнут из продажи перец, баклажаны, кукуруза, а также бахчевые – дыни и арбузы (*DailyUA (<http://www.daily.com.ua>). – 2008. – 26.09*).

Президент компании – национального инвестора “Евро Финанс” А. Омран и глава Ровенской облгосадминистрации В. Матчук подписали меморандум о сотрудничестве, согласно которому в Радивилковском районе области будет построен современный и экологически безопасный сталепрокатный завод.

Компания инвестирует в реализацию проекта рекордные для области 750 млн долл., будет создано почти 3 тыс. рабочих мест, проектная мощность завода – 800 тыс. т листовой стали (*DailyUA (<http://www.daily.com.ua>). – 2008. – 30.09*).

Госпотребстандарт с 1 января 2009 г. вводит новый ГОСТ на воду.

В Украине с 1982 действует ГОСТ 2761 и является при этом необязательным. Более трети украинских предприятий снабжают население некачественной водой, заявляют участники Международной научно-практической конференции “Качество питьевой воды: новые подходы и пути решения”.

Кроме того, Госпотребстандарт разрабатывает технический регламент для воды, которую потребляют украинцы. Этот технический регламент разработан в соответствии с директивой Совета ЕС 9883, его планируется ввести в 2012 г., тогда же он станет обязательным (*Украина промышленная (<http://www.ukrindustrial.com>). – 2008. – 26.09*).

У столиці централізують систему керування житлово-комунальним господарством. Завдяки цьому вдасться за три роки відремонтувати всі під'їзди, ліфти, замінити дахи. Неправильно припарковані машини незабаром забиратимуть з вулиць 100 нових евакуаторів. А розташовувати “одноруких бандитів” можна буде не ближче, ніж за півкілометра від дитсадків, шкіл чи станцій метрополітену. Про такі нововведення у столиці повідомив міський голова Л. Черновецький (*Курінний В. Леонід Черновецький допоможе киянам приборкувати ЖЕКи // Хрещатик (<http://www.kreschatic.kiev.ua>). – 2008. – 25.09).*

У столиці розроблено Програму з гарантування продовольчої безпеки та проведення заходів щодо стабілізації ринку продовольчих товарів. Документ передбачає створення запасів зерна і плодоовочевої продукції. Сформувавши такі запаси, місто зможе задовольнити попит киян, до того ж за прийнятними цінами. За словами заступника начальника ГУ з питань торгівлі та побуту В. Пілявоза, тримісячний запас зерна становитиме 53 т пшениці та 22 т жита. Наразі зерно нового врожаю коштує в середньому 1,2 тис. грн за 1 т. До кінця року вартість його може зрости на 25 % і більше. Для формування запасів пропонують залучити кредити на пільгових умовах. Проект програми розглянуть на засіданні бюджетної комісії Київради (*Київ сформує запаси зерна // Хрещатик (www.kreschatic.kiev.ua). – 2008. – 22.09).*

25 млрд грн інвестицій планується залучити в проекти Львівської області протягом наступних 4–5 років, що дасть змогу значно покращити соціальний рівень життя мешканців Львівщини. Про це заявив голова Львівської обласної державної адміністрації М. Кміть.

Серед пріоритетних галузей для інвестування у Львівському регіоні, за словами М. Кміть, – будівництво нерухомості, транспортної інфраструктури, розробка приватних шахт, спорудження об'єктів медичного обслуговування. Обсяг інвестицій у розбудову транспортних автошляхів Львівщини, як зазначив М. Кміть, становитиме близько 11 млрд грн, при цьому одним із потужних проектів транспортної розбудови є автобан “Краковець – Львів – Броди”, що вже сьогодні знаходиться на завершальному етапі реалізації (*Купол (<http://cupol.brama.com>). – 2008. – 24.09).*

На території Львівської області планують побудувати водосховище, ГЕС та 23 додаткові дамби. Про це йшлося на нараді з керівниками області, головами районних рад та райдержадміністрацій.

На нараді також розглядали та узгоджували схему комплексного протиаводкового заходу в басейнах Дністра, Пруту та Сірету. Якщо після експертної оцінки схеми її затвердять, у Львівській області додатково планують побудувати ще одне велике водосховище. Крім того, побудують 23 додаткові дамби. Поблизу яких населених пунктів їх розташують, ще будуть детальніше прораховувати.

Також за рахунок того, що в західних областях України побудують 13 нових водосховищ, з'явилась можливість розмістити дев'ять ГЕС (*Львівський портал* (<http://portal.lviv.ua>). – 2008. – 1.10).

Не зменшуючи обсягів виробництва автомобілів у Черкасах, корпорація “Богдан” має намір відкрити ще один завод в Україні. Уже з наступного року корпорація може ухвалити рішення про початок реалізації проекту створення заводу. Звісно, якщо політика держави сприятиме вітчизняним інвесторам.

Наразі корпорація розглядає декілька можливих варіантів розташування майданчиків для організації нового виробництва. Головним критерієм при виборі розташування нового заводу є максимально спрощена схема виробництва, зауважує віце-президент зі стратегічного розвитку корпорації В. Каплун.

За його словами, корпорація перед початком організації нового виробництва розпочне будівництво великого логістичного комплексу з портовими можливостями. “Одним із майданчиків для логістичного комплексу розглядається територія в місті Миколаїв” – наголосив він (*Могилко С. “Богдан” планує відкрити ще один завод. Цього разу не в Черкасах // Прес-Центр* (www.pres-centr.ck.ua). – 2008. – 23.09).

Компанія “SPAR-Україна” (м. Черкаси) планує до кінця року відкрити 32 магазини мережі різних форматів у 18 містах України, розширивши мережу до 54-х магазинів.

Як повідомила директор компанії маркетингу Н. Радько, магазини будуть відкриті у Житомирі, Кіровограді, Луганську, Луцьку, Миколаєві, Херсоні, Севастополі, Сімферополі та Черкасах. Нині в Україні працюють 22 торговельні об'єкти SPAR різних форматів у 11 містах України (*Данилов С. Черкаський SPAR відкрив 32 магазини мережі в 18 містах України // Прес-Центр* (www.pres-centr.ck.ua). – 2008. – 23.09).

В аграрном секторе Житомирской области эстонская компания начала реализацию проекта стоимостью свыше 400 млн грн по выращиванию рапса и зерновых на площади 8 тыс. га. Об этом сообщил зампреда Житомирской ОГА по аграрным вопросам Н. Дейсан.

По его словам, в соответствии с “проектом эстонской компании “Эксперт Инвест ОУ”, рассчитанным на 15 лет, планируется освоить более 400 млн грн инвестиций для производства зерновых и технических культур на площади 8 тыс. га в Андрушевском районе” (*DailyUA (<http://www.daily.com.ua>). – 2008. – 30.09*).

Городской председатель Запорожья Е. Карташов и топ-менеджеры ОАО “Мостобуд” подписали контракт с немецкой компанией Bridon, которая готова изготовить сверхпрочные тросы для запорожского подвесного моста через Днепр.

Как сообщает официальный портал Запорожской городской власти, на изготовление канатов диаметром 95 мм уйдет до 16 месяцев и обойдутся они мостостроителям в 60 млн грн. Если стороны выполнят взятые обязательства, вантовые канаты для уникального запорожского моста будут готовы к началу 2010 г. Для этого строительство автотранспортной магистрали должно финансироваться своевременно и в полном объеме. В спецфонде Кабмина городскому бюджету Запорожья предлагается предусмотреть 461,4 млн грн субвенции на строительство автотранспортной магистрали через Днепр (*Воловик С. Канаты для запорожского моста обойдутся в 60 млн грн // Мелитопольские ведомости (www.mv.org.ua). – 2008. – 19.09*).

Международный банк реконструкции и развития даст Одессе кредит в 35,5 млн долл. на реконструкцию городской системы водоснабжения и реабилитацию полигона твердых бытовых отходов.

Как сообщили в управлении информации горсовета, соответствующий договор между Украиной и МБРР ратифицировала Верховная Рада.

Реконструкцию должны провести за пять лет. За эти деньги в городе модернизируют головные коллекторы и насосные станции водоканала, оборудуют систему обработки осадка.

В результате одесситы будут получать воду, отвечающую международным стандартам качества. Кроме того, сократится негативное воздействие, оказываемое на окружающую среду городской свалкой “Дальницкие карьеры” (*KpuNews (<http://www.kpunews.com>). – 2008. – 25.09*).

Заместитель Председателя Верховной Рады Украины Н. Томенко предлагает в следующем году провести акцию “Семь лучших «чудесных» туристических маршрутов Украины”.

Н. Томенко отметил, что оргкомитет этих акций считает необходимым провести акцию по определению лучших туристических маршрутов Украины для подготовки и проведения чемпионата Европы по футболу 2012 г. По его словам, таким образом будет определена лучшая туристическая инфраструктура и наиболее привлекательные туристические маршруты выходного дня (*Главред (http://www.glavred.info). – 2008. – 27.09).*

До конца следующего года все школьные библиотеки Ивано-Франковска будут компьютеризированы. Об этом сообщил на встрече городского председателя с директорами школ Ивано-Франковска начальник управления образования и науки М. Верес.

По его словам, компьютеризация школьных библиотек является неотложной проблемой для учителей, как и пополнение библиотечных фондов (*КриNews (http://www.krinews.com). – 2008. – 1.10).*

Всемирно известная компания Cisco планирует до конца года создать в Украине ряд институтов предпринимательства по типу того, который успешно действует при НТТУ “КПИ”. Эту программу, среди других, поддержала и одесская компьютерная академия “ШАГ”. А со следующего года планируется запустить и проект дистанционного обучения. Для этого Cisco совместно с технологическими партнерами разработан специальный веб-инструментарий. Таким образом, благодаря применяемым подходам в обучении и технологиям Cisco, реализуется задача способствовать социально-экономическому преобразованию Украины, внедрению новых стандартов в бизнес – образованию и укреплению предпринимательского духа в целом (*Укрепляя дух предпринимательства // Порто-Франко (http://www.paco.odessa.ua). – 2008. – 19.09).*

Коментарі спеціалістів на звернення громадян *

Виїзд з України та в'їзд в Україну громадян

Як здійснюється виїзд громадян України, які не досягли 16-річного віку за межі України?

Пропуск громадян України, які не досягли 16-річного віку, через державний кордон на виїзд з України здійснюється відповідно до вимог ч. 3 п. 3 ст. 313 ЦК України та пп. 2–1, 2–2, 2–3 Правил перетинання державного кордону громадянами України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 р. № 57, яким, зокрема, визначено, що виїзд за межі України малолітніх дітей здійснюється лише за згодою обох батьків (усиновлювачів), піклувальників та в їх супроводі або осіб, уповноважених ними.

Адміністрація Державної прикордонної служби України

Податкова політика

Який порядок сплати податку при одержанні права на спадщину фізичною особою – нерезидентом?

Згідно з п. 2.1 ст. 2 Закону України від 22.05.2003 р. № 889 “Про податок з доходів фізичних осіб” (далі – Закон), платниками податку є: резидент, який отримує як доходи з джерелом їх походження з території України, так і іноземні доходи, та нерезидент, який отримує доходи з джерелом їх походження з території України.

Відповідно до п. 3.2 ст. 3 Закону об'єктом оподаткування нерезидента є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід із джерелом його походження з України, який підлягає кінцевому оподаткуванню при його виплаті.

Згідно з п. 1.3 ст. 1 Закону дохід із джерелом його походження з України – будь-який дохід, одержаний платником податку або нарахований на його користь від здійснення будь-яких видів діяльності на території України, у тому числі, але не виключно, доходів у вигляді активів, що передаються в спадщину, якщо такі активи або джерело їх виплати містяться на території України.

Доходи з джерелом їх походження з України, що нараховуються (виплачуються, надаються) на користь нерезидентів, підлягають оподаткуванню за правилами, встановленими для резидентів, з урахуванням особливостей, визначених окремими нормами цього Закону (п.п. 9.11.1 п. 9.11 ст. 9), зокрема,

із застосуванням до вказаних доходів спеціальної ставки, визначеної п. 7.3 ст. 7 Закону.

Відповідно до п. 7.3 ст. 7 Закону ставка податку становить подвійний розмір ставки, визначеної п. 7.1 цієї статті, від об'єкта оподаткування, нарахованого як виграш чи приз (крім державну лотерею в грошовому виразі) на користь резидентів або нерезидентів, та від будь-яких інших доходів, нарахованих на користь нерезидентів – фізичних осіб, за винятком доходів, визначених у п.п. 9.11.3 п. 9.11 ст. 9 цього Закону.

Оподаткування доходів, одержаних у вигляді подарунків, регламентується ст. 14 Закону, згідно з якою (п. 14.1) кошти, майно, майнові чи немайнові права, вартість робіт, послуг, подаровані платнику податку, оподатковуються за правилами, встановленими цим Законом для оподаткування спадщини, тобто згідно з положеннями ст. 13 Закону, яка набрала чинності з 1 січня 2005 р.

Враховуючи наведене, вартість (сума) доходів, одержаних із джерел в Україні, у т. ч. у вигляді спадщини (подарунків), нерезидентом оподатковується за ставкою, передбаченою п. 7.3 ст. 7 Закону (30 % з 01.01.07).

Виходячи з положень Закону, фізична особа – платник податку, який одержав протягом звітного податкового року дохід у вигляді спадщини (подарунку), зобов'язаний включити її вартість (суму) до складу загального річного оподатковуваного доходу та подати до 1 квітня наступного року річну податкову декларацію до податкового органу за місцем одержання доходу та сплатити податок за відповідною ставкою з вартості (суми) об'єктів такої спадщини, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких дала Верховна Рада України.

Не буде порушенням Закону, якщо нерезидент одразу при одержанні свідоцтва про право на спадщину (посвідченні договору дарування) подасть декларацію і сплатить податок, оскільки це спростить для нього процедуру виконання обов'язку щодо сплати податку в Україні.

Державна податкова адміністрація України

* * *

Чи суперечить чинному законодавству надання за рішенням органів місцевого самоврядування платникам податку з доходів фізичних осіб додаткових пільг, зокрема із сплати податку з доходу, одержаного у вигляді спадщини?

Згідно з Законом України від 22.05.2003 р. № 889 “Про податок з доходів фізичних осіб” (далі – Закон № 889), податок з доходів фізичних осіб – це плата фізичної особи за послуги, які надаються їй територіальною громадою, на території якої така фізична особа має податкову адресу або розташовано особу, що утримує цей податок згідно з цим Законом (п. 1.13 ст. 1).

Відповідно до Закону України від 2.05.1997 р. № 280 “Про місцеве самоврядування в Україні”, місцеві бюджети мають бути достатніми для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень та забезпечення населення послугами не нижче рівня мінімальних соціальних потреб (ст. 66). При цьому до виключної компетенції сільських, селищних, міських рад належить, зокрема, затвердження місцевого бюджету, внесення змін до нього, встановлення за рахунок власних коштів і благодійних надходжень додаткових до встановлених законодавством гарантій щодо соціального захисту населення.

Водночас відповідно до ст. 10 Закону № 280 обласні та районні ради є органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, у межах повноважень, визначених Конституцією України, цим та іншими законами, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами.

Згідно із ст. 144 Конституції України органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов’язковими до виконання на відповідній території.

Законом України від 25.06.1991 р. № 1251 “Про систему оподаткування” місцевим радам надано право встановлювати додаткові пільги щодо оподаткування в межах сум, що надходять до їх бюджетів.

З огляду на зазначене, ДПА України вважає, що надання за рішенням органів місцевого самоврядування платникам податку з доходів фізичних осіб додаткових пільг, зокрема із сплати податку з доходу, одержаного у вигляді спадщини, у межах сум, що надходять до місцевих бюджетів, не суперечить чинному законодавству.

Державна податкова адміністрація України

Основи приватизації

Чи можуть бути визнані недійсними акти органів приватизації щодо включення вартості гуртожитків до вартості ЦМК?

Акти органів приватизації щодо включення вартості гуртожитків до вартості ЦМК, що підлягають приватизації, можуть бути визнані недійсними в судовому порядку. При цьому в разі наявності підстав визнання цих актів недійсними, фонд вважає за доцільне в кожному конкретному випадку розглядати можливість визнання таких позовів з подальшим виключенням вартості гуртожитків із статутних фондів за рішенням суду та передачі їх до комунальної власності.

Фонд державного майна України

* * *

До компетенції яких органів державної влади належить вирішення питання зміни статусу гуртожитків?

Житлові будинки реєструються як гуртожитки органами місцевого самоврядування, то ж питання зміни статусу цих будинків, а також перевірка законодавчого обґрунтування приватизації їх окремих житлових приміщень та встановлення відповідності цих дій чинному законодавству України належить саме до їх компетенції.

Фонд державного майна України

Господарська діяльність

Який порядок здійснення нагляду та контролю за додержанням вимог законодавства у сфері виконання ліцензійних вимог?

Відповідно до Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” державний нагляд за додержанням органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування здійснює спеціально уповноважений орган з питань ліцензування шляхом проведення планових та позапланових перевірок.

Спеціально уповноважений орган з питань ліцензування здійснює позапланові перевірки додержання органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування лише на підставі надходження до нього в письмовій формі заяви (повідомлення) про порушення вимог законодавства у сфері ліцензування або з метою перевірки виконання розпоряджень про усунення порушень органом ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування.

Орган ліцензування під час перевірки надає спеціально уповноваженому органу з питань ліцензування рішення та інші документи з питань ліцензування та забезпечує умови для проведення перевірки.

За результатами перевірки спеціально уповноважений орган з питань ліцензування складає акт у двох примірниках. Один примірник акта видається керівнику органу ліцензування, діяльність якого перевірялася, другий – зберігається спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування.

У разі виявлення порушень органом ліцензування законодавства у сфері ліцензування спеціально уповноважений орган з питань ліцензування не пізніше ніж за десять робочих днів з дати складання акта перевірки видає розпорядження про усунення органом ліцензування порушень законодавства у сфері ліцензування.

Орган ліцензування, який одержав розпорядження про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування, зобов'язаний в установленій у розпорядженні строк подати спеціально уповноваженому органу з питань ліцензування інформацію про усунення виявлених порушень.

Контроль за наявністю ліцензії у суб'єктів господарювання здійснюють спеціально уповноважений орган з питань ліцензування та інші органи виконавчої влади в межах їх повноважень шляхом проведення планових та позапланових перевірок. (Ст. 20 доповнено ч. 7 згідно із Законом № 2953-III (2953-14) від 17.01.2002 р.).

Контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов здійснюють органи ліцензування та спеціально уповноважений орган з питань ліцензування в межах своїх повноважень шляхом проведення планових і позапланових перевірок.

Планові перевірки дотримання ліцензіатом ліцензійних умов проводяться не частіше одного разу на рік.

Позапланові перевірки здійснюють органи ліцензування або спеціально уповноважений орган з питань ліцензування лише на підставі надходження до них у письмовій формі заяви (повідомлення) про порушення ліцензійних умов або з метою перевірки виконання розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов.

Ліцензіат під час перевірки дотримання ним ліцензійних умов надає всі необхідні для проведення перевірки документи та забезпечує умови для її проведення.

Орган, що здійснює перевірку, за результатами перевірки складає акт у двох примірниках. Один примірник акта видається керівнику суб'єкта, який перевірявся, другий – зберігається органом, який здійснив перевірку.

Орган ліцензування або спеціально уповноважений орган з питань ліцензування не пізніше десяти робочих днів з дати складання акта перевірки порушень ліцензійних умов видає розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов або орган ліцензування приймає рішення про анулювання ліцензії.

Ліцензіат, який одержав розпорядження про усунення ним порушень ліцензійних умов, зобов'язаний в установленій у розпорядженні строк подати органу, який видав це розпорядження, інформацію про усунення порушень.

Державні контролюючі органи та органи місцевого самоврядування у разі виявлення порушень ліцензійних умов зобов'язані повідомити про ці порушення орган ліцензування.

Міністерство охорони здоров'я України

Кваліфікаційні вимоги

Чи має право педагогічний працівник оскаржити рішення атестаційної комісії?

Відповідно до п. 1.1 і п. 1.4 Типового положення про атестацію педагогічних працівників України, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 20.08.1993 р. № 310 та зареєстрованого у Міністерстві юстиції України від 02.12.1993 р. № 176 (з доповненнями і змінами, затвердженими наказом Міністерства освіти України від 01.12.98 р. № 419), атестація педагогічних працівників – це визначення їх відповідальності зайнятій посаді, рівню кваліфікації, залежно від якого та стажу педагогічної роботи встановлюється їм категорія та відповідний посадовий оклад.

Атестація здійснюється на основі комплексної оцінки рівня кваліфікації, педагогічної майстерності, результатів їхньої педагогічної діяльності шляхом проведення контрольних робіт, зрізів знань учнів, тестування, відвідування уроків, позакласних заходів; здійснення аналізу освітнього процесу в загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладах з урахуванням думки батьків, учнів та вихованців.

У разі незгоди з рішенням атестаційної комісії при навчальному закладі (п. 9.2) педагогічний працівник має право у двотижневий строк з дня вручення йому атестаційного листа звернутися зі скаргою до атестаційної комісії вищого рівня (відповідно до компетенції, визначеної у розділі VII Типового положення).

Рішення атестаційної комісії вищого рівня є підставою для скасування попереднього і видачі нового наказу про встановлення (підтвердження, не підтвердження) педагогічного звання з дня прийняття рішення атестаційною комісією навчального закладу (органу державного управління освітою), дії якої оскаржувались.

Міністерство освіти і науки України

* * *

Чи існує вимога щодо складання іспитів науковими працівниками перед проходженням атестації наукових працівників?

Відповідно до п. 2 Положення про атестацію наукових працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.08.1999 р. № 1475, головною метою атестації є визначення відповідності кваліфікації наукового працівника займаній посаді.

Під час атестації оцінюються рівень професійної підготовки наукового працівника, результативність його роботи, ефективність праці з урахуванням

конкретних вимог до цієї категорії працівників, виявляються перспективи використання здібностей наукового працівника, визначаються заходи щодо стимулювання підвищення його професійного рівня, потреба в підвищенні кваліфікації та професійної підготовки.

Отже, вимога щодо складання іспитів науковими працівниками перед проходженням атестації наукових працівників чинним законодавством не висувається.

Одночасно повідомляємо, що відповідно до п. 7 ст. 65 Господарського кодексу України на всіх підприємствах, які використовують найману працю, між власником або уповноваженим ним органом і трудовим колективом або уповноваженим ним органом повинен укладатися колективний договір, яким регулюються виробничі, трудові та соціальні відносини трудового колективу з адміністрацією підприємства.

Міністерство освіти і науки України

Трудові відносини

Чи виплачується грошова допомога, що передбачена ст. 24 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” при звільненні з посади наукового (науково-педагогічного) працівника у зв’язку зі скороченням штату працівників?

Грошова допомога в розмірі шести місячних посадових окладів (ставок) з урахуванням надбавок і доплат, передбачена ст. 24 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, видається науковому (науково-педагогічному) працівнику при виході на пенсію з посади наукового (науково-педагогічного) працівника відповідно до цього Закону та за наявності стажу роботи на посадах, зазначених у Переліку посад наукових (науково-педагогічних) працівників підприємств, установ, організацій, вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, перебування на яких дає право на призначення пенсії та виплату грошової допомоги у разі виходу на пенсію відповідно до ст. 24 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2004 № 257.

Виплата зазначеної грошової допомоги при звільненні з посади наукового (науково-педагогічного) працівника у зв’язку із скороченням штату працівників Законом України “Про наукову і науково-технічну діяльність” не передбачена.

Міністерство освіти і науки України

Правові основи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів

Який нормативно-правовий документ регламентує діяльність у галузі підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів вищих навчальних закладів та наукових установ України?

Відповідно до ст. 19 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” порядок вступу та навчання в аспірантурі та докторантурі встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Порядок вступу та навчання в аспірантурі та докторантурі викладений у Положенні про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів (далі – Положення), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.1999 р. № 309. Зазначене положення регламентує діяльність у галузі підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів вищих навчальних закладів та наукових установ України.

Іншого чинним законодавством не передбачено.

Міністерство освіти і науки України

Правове регулювання в освітній сфері

Чи здійснюється переведення студентів на місця, які фінансуються за кошти державного бюджету, та виділення додаткових бюджетних місць?

Питання переведення студентів на місця, які фінансуються за кошти державного бюджету, здійснюється керівництвом вищого навчального закладу за наявності вакантних бюджетних місць на конкурсній основі. Щодо виділення додаткового бюджетного місця, то обсяги державного замовлення за освітньо-кваліфікаційним рівнем “Бакалавр” доводяться вищим навчальним закладам виключно на перший курс.

Міністерство освіти і науки України

* Відповіді на запитання підготовлені за матеріалами Департаменту комунікацій влади та громадськості Кабінету Міністрів України

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Украина и США в конце 2010 г. проведут первый старт новой ракеты-носителя. Об этом сообщил на пресс-конференции заместитель генерального директора национального космического агентства Украины Э. Кузнецов.

По его словам, проект впервые представлен на авиасалоне “Авиасвит-XXI”. Это будет транспортное средство для доставки грузов на международную космическую станцию. Он сообщил также, что на выставке космическое агентство представило совместно с немецкой фирмой серию роботов, производство которых планируется наладить в Украине (*Вовремя.info* (<http://www.vovremya.info>). – 2008. – 24.09).

* * *

25 по 29 сентября 2008 г. в Гостомеле на аэродроме Киев-Антонов состоялся VI Международный авиакосмический салон Авиасвит-XXI, в котором принимали участие 22 страны мира.

Организаторами авиакосмического салона являются Министерство промышленной политики Украины, Министерство обороны Украины, Министерство транспорта и связи и Национальное космическое агентство.

В ходе салона было представлено образцы техники, а также экспозиция современной авиакосмической техники, оборудования для аэропортов и материалы для машиностроения.

Также на выставке продемонстрирован почти весь модельный ряд самолетов семейства Антонов (Ан-24, Ан-140, Ан-148, Ан-12). Известно, что Украина уже продала первый самолет серии Ан-148 и получила новые заказы.

Кроме того, авиационный научно-технический комплекс им. Антонова передал Украинской государственной лизинговой компании Лизингтехтранс первый из нового семейства региональных реактивных самолетов Ан-148-100В. Ожидается, что серийное производство этой модели будет начато в 2009 г. на киевском заводе “Авиант”.

По словам министра промышленной политики Украины В. Новицкого, проведения данного салона – это не только представление достижений авиапрома, но и место для проведения переговоров и официальных встреч (*Корреспондент.net* (<http://www.korrespondent.net>). – 2008. – 26.09).

* * *

19 вересня в Одесі завершила роботу VI Міжнародна наукова конференція, присвячена проблемам та перспективам розвитку співпраці між країнами Південно-Східної Європи.

Завдання, поставлені організаторами, стосувалися, передусім, вироблення шляхів активізації процесів взаємної співпраці, а також залучення до країн Чорноморського регіону іноземних інвестицій. Протягом трьох днів учасники з Росії, Азербайджану, Вірменії, Греції, Сербії, Румунії та багатьох інших країн обговорювали цілу низку проблемних питань, пов'язаних з інтеграційними процесами в рамках Організації чорноморської економічної співпраці.

Учасники багатьох країн спеціально до конференції підготували збірку наукових статей, присвячених соціально-економічним питанням (*Активізуючи взаємну співпрацю // Одеські вісті (<http://izvestiya.odessa.gov.ua>). – 2008. – 20.09*).

* * *

У Запорізькому державному медичному університеті відбулася дводенна Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні стратегії мовної підготовки іноземних студентів нефілологічних вузів”. У ній взяли участь викладачі з Російської Федерації, США, Казахстану, Болгарії.

На пленарних засіданнях розглянуто такі важливі питання, як мовне різноманіття в Україні, сучасні напрями викладання мовних дисциплін, міжкультурна комунікація та ін. (*Офіційний сайт Запорізької обласної ради (www.rada.zp.ua). – 2008. – 25.09*).

Альтернативні джерела енергії

Научные деятели предлагают Киеву развивать альтернативные виды энергетики. Об этом шла речь на рабочем выезде, организованном ГУ топлива, энергетики и энергосбережения КГГА.

Как объяснил начальник управления А. Демидов, такие страны как Дания, Германия, Швеция и Норвегия до 20 % покрывают потребность в энергии за счет альтернативных источников энергии. К ним относятся солнечные батареи, ветровые электростанции, тепловые насосы, геотермальная станция и различные преобразования солнечной энергии.

Использование нетрадиционных источников энергии начало развиваться в 1980-х годах, когда в Западной Европе наблюдался первый нефтяной кризис, который привел к коллапсу в экономике и цены на энергоносители заставили всех задуматься как рационально и эффективно использовать энергию. Чиновник считает, что Украина приблизилась к такой же ситуации и ей необходимо пересмотреть свою энергетическую политику.

На сегодня проект по обогреву в Киеве зданий с помощью альтернативных источников энергии внедряется на двух объектах: в школе Олимпийского резерва и в детском садике № 601. Эти объекты будут компенсировать

необходимость в тепловой энергии за счет теплового насоса и солнечных батарей.

В горбюджете на внедрение таких проектов планируется заложить деньги только в следующем году. В связи с этим А. Демидов попросил районы определиться с объектами, на которых они бы хотели внедрить такие технологии.

Ученые считают, что Украина при изменении энергетической политики могла бы сократить за счет использования альтернативных видов энергии потребление газа и нефти и при правильном подходе решить этот вопрос за семь лет. Для примера, Швеция уменьшила долю нефти и газа для отопления со 100 % до 10 %.

Также Киев мог бы перенять опыт Швеции, которая нагревает здания за счет охлаждения Балтийского моря. Они считают, что столица могла бы обогреть большой массив уже за счет только энергии сточных вод Бортнической станции аэрации.

Популярным является использование тепловых насосов. Это как холодильник, только наоборот. Они нагревают здания за счет охлаждения, и при этом эти нагреватели экологически чистые. Одного теплового насоса достаточно для обогрева 100 кв. м. Для обогрева массива необходимо строить станцию (*Главред (glavred.info). – 2008. – 25.09*).

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Киевский национальный университет им Т. Шевченко (Киев) и Национальная юридическая академия им. Ярослава Мудрого (Харьков) признаны самими рейтинговыми высшими учебными заведениями страны. Такими оказались результаты реализации пилотного проекта “Компас” по определению рейтинга вузов Украины за уровнем удовлетворенности образованием.

Рейтинг вузов “Компас” стал первым общенациональным рейтингом, основанным на мнении работодателей, о соответствии знаний и навыков выпускников отечественных вузов запросам рынка труда. Лидерами рейтинга стали учебные заведения, учеба в которых, по мнению молодых специалистов и работодателей, имеет наибольшую практическую ценность и отвечает требованиям реального сектора экономики, а также гарантирует выпускникам надежные перспективы трудоустройства с достойной оплатой труда и возможностями карьерного роста.

Проект инициирован компанией “Систем Кепитал Менеджмент” (СКМ) и Благотворительным фондом “Развитие Украины” в рамках проекта “СКМ – вузам”.

По словам менеджера проектов СКМ Н. Кривулиной, данное исследование стало первым общенациональным рейтингом, который отображает оценку качества образования выпускниками и потенциальными работодателями. Проект нацелен на определение вузов, учеба в которых имеет наибольшую практическую ценность и отвечает требованиям реального сектора экономики, а также гарантирует выпускникам надежные перспективы трудоустройства.

В целом в рамках рейтинга было оценено 228 вузов. По результатам составленного рейтинга, в пятерку самых сильных украинских высших учебных заведений вошли девять университетов.

Первое место рейтинга заняли Киевский национальный университет им. Т. Шевченко (Киев) и Национальная юридическая академия им. Ярослава Мудрого (Харьков).

Второе место рейтинга получили Национальный университет “Киево-Могилянская Академия” (Киев) и Национальный технический университет Украины “Киевский политехнический институт”.

Третье место разделили Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана, Киевский национальный университет внутренних дел, а также Киевский национальный университет строительства и архитектуры.

Четвертые и пятые рейтинговые позиции заняли соответственно Киевский национальный торгово-экономический университет и Донецкий национальный технический университет.

Исследовательско-аналитическая работа по составлению рейтинга проводилась Киевским международным институтом социологии. Практический этап исследования проходил в мае – июне 2008 г. с использованием методов личного и телефонного интервью, опроса с помощью электронной почты и онлайн-опросов.

По итогам 2007 г. лучшим педагогическим вузом Украины был признан Луганский национальный педагогический университет им. Тараса Шевченко. Такие результаты оценки качества высших учебных заведений Украины, проведенной специалистами кафедры ЮНЕСКО. Качество работы вуза-лидера рейтинга эксперты ЮНЕСКО оценили в 14,8 баллов. Из них почти девять баллов составляет оценка международного признания учебного заведения. Второе и третье место заняли Южноукраинский государственный педагогический университет им. К. Ушинского (11,8) и Харьковская государственная академия физической культуры (9,8).

В свою очередь наилучшими техническими вузами Украины по итогам 2007 г. стали Киевский и Харьковский политехнические институты, а также Национальный горный университет. Такими стали результаты оценки качества высших учебных заведений Украины, проведенной специалистами кафедры ЮНЕСКО “Высшее техническое образование, прикладной системный анализ и информатика”.

Что же касается рейтинга вузов Украины, выпускники которых на сегодня имеют наибольший спрос среди работодателей, то по итогам прошлого года у него начали попадать не только киевские, но и региональные вузы. Во время исследования было анкетировано 60 известных украинских работодателей. Шкала оценки составляла 0–10 баллов. Работодателям ставился вопрос: “Как вы оцениваете выпускников данного вуза и какую заработную плату можете им дать?”

Согласно полученным результатам, возведенную таблицу рейтинга возглавляют пять высших учебных заведений страны: Киевский национальный университет им. Т. Шевченко; Киево-Могилянская академия; Харьковский национальный университет им. Карзина; Львовский национальный университет им. И. Франко и Киевский политехнический институт (*Рейтинг престижности вузов Украины // (<http://otherside.com.ua>). – 2008. – 25.09*).

* * *

В Украине начался новый цикл внешнего тестирования выпускников школ. Министр образования и науки Украины И. Вакарчук своим приказом утвердил Программы внешнего оценивания знаний вступающих в высшие учебные заведения, которое будет проводиться в 2009 г.

Эти программы являются обязательными для выполнения Украинским центром оценивания качества образования (УЦОКО), который непосредственно отвечает за организацию и проведение внешнего тестирования, в том числе за разработку тестовых заданий. Сам УЦОКО уже заявил на своем сайте, что “ни одного вопроса, который будет выходить за пределы утвержденных программ, в тестах не будет”.

В составлении тестовых заданий 2009 г. будут принимать участие квалифицированные специалисты, которые прошли обучение по международным программам: преподаватели высших и профессионально-технических учебных заведений, методисты, научные работники, учителя общеобразовательных учебных заведений. В ближайшее время УЦОКО обещает обнародовать основные технические параметры тестов 2009 г.: количество заданий, их основные формы, время, необходимое для выполнения заданий, наличие “открытой” части и тому подобное.

Напомним, что в 2009 г. количество предметов, которые охвачены внешним тестированием, будет сокращено из одиннадцати до восьми: украинский язык и литература, история Украины, математика, биология, физика, химия, география и иностранный язык (*Главред (glavred.info). – 2008. – 22.09*).

Питання екології та уникнення техногенних катастроф

Наукове дослідження причин і наслідків липневої повені проводять учені Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. У цьому ВНЗ зосереджено потужний науковий потенціал такого профілю у вигляді кваліфікованих фахівців – геологів, гідрологів, які вивчають та прогнозують рух підземних вод, геодезистів, екологів тощо й необхідного лабораторного устаткування. Вони підготували свої пропозиції-доповнення до Національної протипаводкової програми, які підтримали в облдержадміністрації.

Вчені вирішили впритул зайнятися постійним моніторингом природних змін на Дністрі – на його відтинку між Бурштином і Маріямполем з метою налагодження системи прогнозування тих чи інших негативних явищ у його басейні. Це можна здійснити, адже про цю ріку найбільше потрібної інформації і тому нескладно буде встановити певні закономірності.

Крім того, необхідно теоретично вивчити проблему очищення русла Дністра, щоби збільшити його пропускну спроможність. Для цього передбачається проведення великої кількості замірів.

Також запропоновано створити в області стаціонарну й пересувну лабораторії для проведення в разі нештатних ситуацій оперативного аналізу ґрунту, повітря, води. До прикладу, під час липневої повені, коли вода залила в одному із сіл склад котельного палива, то й винесла звідти мазут. Повінь спала, він залишився на ґрунті й почав випаровуватися. Ніхто з місцевих спеціалістів не знав, шкідливі ті випари чи ні. У зв'язку з цим фахівці університету терміново провели необхідні процедури й методом спектрального аналізу з'ясували, що вміст отруйних речовин у ґрунті й атмосфері незначний – удесятеро нижчий від норми, тож не становить жодної загрози для здоров'я людей.

Тому такі лабораторії потрібно мати в кожній області. Це, врешті, засвідчила минулорічна аварія потяга, що віз фосфор, у Львівській області. Існують регіони в країні, де зберігаються отрутохімікати, обладнання хімічної промисловості, яке виробило свій ресурс.

Таким чином, для оперативного реагування на ті чи інші прояви потрібно мати потужну сертифіковану лабораторію, завдяки якій можна відразу визначити ступінь загрози для людей (*Крижанівський Є. Виклики вимагають оперативного реагування / Записав В. Галичанин // Галичина (<http://www.galychyna.if.ua>). – 2008. – 23.09).*

Археологічна діяльність

Сотрудники археологического научно-исследовательского центра “Наследие” Восточно-украинского национального университета им. В. Даля обнаружили в Кременском районе возле озера Подпесчаное трехслойный памятник.

Общая площадь раскопок составляла 96 кв. м. Памятник назвали “Заозерный” в честь озера, рядом с которым его нашли. Находка состоит из трех пластов. Верхний – раннее Средневековье, второй – бронзовая эпоха, третий – время неолита.

На этой территории обнаружено много древних поселений разных эпох. Потому кроме памятника археологи в процессе работы нашли большое количество артефактов: гончарные изделия, элементы оружия, изделия из костей и кремния. До весны в Киеве находки пройдут углеродный анализ для уточнения их возраста (*Главред (glavred.info)*. – 2008. – 12.09).

Культура та мистецтво

12 вересня в Івано-Франківському обласному художньому музеї відбулася науково-практична конференція – семінар “Новітні методи управління”. Захід відбувся за підтримки програми малих грантів МАТРА КАП Посольства Королівства Нідерландів в Україні, управління культури Івано-Франківської облдержадміністрації, регіонального туристично-інформаційного центру.

Учасниками конференції стали представники музейних закладів Івано-Франківська, Києва та Львова. Зокрема, Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у Львові та Музею сучасного мистецтва “Совіарт” у Києві. Також виступили представники Національної академії державного управління при Президенті України.

Виступи науковців були актуальними. Своїми думками поділилися: Н. Гасюк (про проект “Музейне коло Прикарпаття”), М. Дейнега (“Способи вирішення новітніх тенденцій в управлінні музеями”), С. Загородюк (“Визначення та передумови новітніх тенденцій в управлінні”), Д. Білавич (“Роль стейкхолдерів у трансформації місії музеїв”), В. Хаматов (“Запровадження програмно-цільових методів управління в музеях України – пріоритетне завдання реформи управління музейною справою”), Х. Дейнега (“Нові тенденції розвитку управління”).

Начальник відділу охорони культурної спадщини та музейної роботи А. Давидюк наголосив на необхідності якісно нової оцінки роботи музеїв – в контексті розвитку пам’ятко-охоронної галузі в цілому та їх значущості для сучасників та нащадків.

За матеріалами конференції ухвалено резолюцію – звернення до органів державної влади та місцевого самоврядування щодо сприяння в збереженні, вивченні та популяризації пам'яток культурної спадщини, які внесені до нерухомого музейного фонду України (*У центрі уваги – новітні методи управління музеями // Наддніпрянська правда (pravda.if.ua). – 2008. – 13.09).*

Наукові видання

Підручник банківської справи В. Марцини “Наукознавство” отримав персональну відзнаку президента “Форуму видавців” О. Коваль у рамках конкурсу “Українська книга-2008.

Книга цікава тим, що в ній є оригінальні пропозиції щодо реформування науки та розв'язання проблем, пов'язаних зі зміною її ролі в соціально-економічному розвитку країни. У підручнику також описано вплив науки на всі галузі господарювання.

“Наукознавство” надрукувало видавництво Університету банківської справи НБУ, яке вже втретє і отримує відзнаки Форуму видавців (*ІМІ (http://www.imi.org.ua). – 2008. – 12.09).*

Наука і влада

Комитет по вопросам науки и образования рекомендует Верховной Раде Украины принять за основу проект Закона о внесении изменений в ст. 57 Закона Украины “Об образовании” (относительно пенсионного обеспечения и оплаты труда педагогических работников), согласно которому предлагается внедрение пенсии педагогическим работникам в размере 80 % от их зарплаты.

Автором данного законопроекта выступает народный депутат Украины Е. Самойлик. В частности, в документе за каждый полный год работы предусмотрено увеличение размера пенсии на 1 %, но не больше чем на 90 % среднемесячного заработка.

Также с целью поощрения педагогических работников, которые имеют ученое звание, к работе в общеобразовательных, дошкольных и внешкольных учебных заведениях в законопроекте предлагается установить им повышенные оклады. Так, за ученую степень кандидата или доктора наук соответственно на 15 % и 25 % должностного оклада, за ученое звание доцента или профессора – соответственно на 20 % и 30 % должностного оклада. Вместе с тем, поскольку законопроект предусматривает значительную нагрузку на Пенсионный фонд, предлагается поэтапное введение данной новой системы.

Ранее Президент Украины В. Ющенко заявил, что повышение статуса украинского учителя является национальной стратегией. По его словам, сегодня перед властью стоит четкое требование – обеспечить надлежащие условия для работы учителей (*Главреда (glavred.info)*. – 2008. – 24.09).

* * *

Комитет Верховной Рады по вопросам науки и образования рекомендует Кабинету Министров Украины доработать проект закона Украины “О внесении изменений в Закон Украины «О высшем образовании»” с учетом рекомендаций комитетских слушаний, состоявшихся 18 июня этого года, и внести его на рассмотрение парламента до 1 ноября 2008 г.

При утверждении Госбюджета Украины на 2009 г. и следующие годы Верховной Раде рекомендуется предусмотреть дополнительные расходы на развитие образовательной и научной сфер.

Комитет рекомендует Кабмину принять меры по адаптации системы высшего образования Украины к требованиям Болонской декларации, повышению ее конкурентоспособности и обеспечения равного доступа граждан Украины к качественному образованию. Также рекомендуется обеспечить полное финансирование государственного заказа и позволить высшим учебным заведениям открывать депозитные счета.

Члены комитета считают необходимым внесение Кабинетом Министров на рассмотрение ВР изменений в законодательные акты, касающихся расширения автономии высших учебных заведений и привлечения работодателей к участию в образовательных и научных процессах.

Рекомендации слушаний, обращенные также к руководителям высших учебных заведений, предусматривают принятие мер по преподаванию в вузах на украинском языке, усилению мотивации студенческой молодежи к участию в научно-исследовательской работе, усовершенствованию форм и методов функционирования студенческого самоуправления, недопущения случаев финансовых злоупотреблений и взяточничества в высших учебных заведениях (*Завтра (http://www.zavtra.com.ua)*. – 2008. – 18.09).

* * *

Кабинет Министров Украины постановлением от 24.09.2008 г. № 852 по предложению Государственной таможенной службы образовал на базе Киевского центра повышения квалификации и переподготовки кадров Гостаможслужбы Государственный научно-исследовательский институт таможенного дела. Текст соответствующего постановления за подписью Премьер-министра Украины Ю. Тимошенко размещен на официальном сайте Верховной Рады Украины.

Государственный научно-исследовательский институт таможенного дела отнесен к сфере управления Гостаможслужбы. Финансирование создания института будет осуществляться в пределах бюджетных назначений, предусмотренных Государственной таможенной службе в Государственном бюджете Украины на 2008 г.

Согласно постановлению правительства, Государственная таможенная служба в двухмесячный срок должна утвердить устав, структуру и штатное расписание института и осуществить другие мероприятия по его материально-техническому и кадровому обеспечению. Оплата труда сотрудников института будет осуществляться на уровне и на условиях, определенных для должностных лиц и работников Государственной таможенной службы (*Главред (glavred.info)*. – 2008. – 26.09).

* * *

Український інститут національної пам'яті та Служба безпеки України формують електронний архів документів, пов'язаних із замовчуваними тривалий час сторінками вітчизняної історії.

Архівні матеріали систематизують на підставі ґрунтовних досліджень державних наукових організацій України, науково-дослідних установ та учених. УІНП як спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері відновлення та збереження національної пам'яті українського народу здійснюватиме всебічний фаховий аналіз архівних матеріалів.

Комп'ютерну базу даних архіву формуватимуть сили галузевого державного архіву СБУ з використанням матеріально-технічної бази Українського інституту національної пам'яті та за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення його діяльності.

Відомості, які буде розміщено в базі даних електронного архіву, є власністю держави та офіційними відомостями, відповідальність за їх достовірність несуть Український інститут національної пам'яті та Служба безпеки України.

Бази даних електронного архіву планують оприлюднити на офіційних веб-сайтах УІНП та СБУ.

Передбачається, що надання широкому загалу вільного доступу до електронного архіву розсекречених документальних матеріалів спонукатиме науковців, представників ЗМІ, усіх небайдужих громадян до об'єктивного вивчення історії власного народу з першоджерел. У рамках оприлюднення архівного документального масиву будуть проводити науково-практичні конференції, міжнародні семінари, круглі столи щодо правдивого висвітлення історії українського визвольного руху 1940–1950-х років (<http://portal.lviv.ua>). – 2008. – 18.09).

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної наукової конференції
“Проблеми гармонізації новітніх та традиційних
бібліотечно-інформаційних ресурсів”

С. Хоперський, перший заст. директора Українського центру
сприяння іноземному інвестуванню
Національного агентства з інвестицій та інновацій

Библиотечные фонды как специфическое средство изменения уровня управленческой культуры, повышения конкурентоспособности современного бизнеса и общества в целом

Бизнес (в понимании организованных структур материального воспроизводства) в процессе своего развития прошел различные стадии интеллектуального насыщения. В том числе, как сугубо производительными, так и – информационными и социальными технологиями. Современные информационные технологии, которые являются сегодня основой современного бизнеса, можно одновременно рассматривать и как технологии социальные, и как производственные, и как отдельный самостоятельный вид бизнеса. Менеджмент или управление бизнесом – вышел на уровень необходимости включения в понятие управления бизнесом (производством и всеми видами производительных и финансовых сервисов) как составляющего элемента – **управления знаниями – более высокой формой интеллектуальной деятельности по отношению к навыкам, технике или технологиям .**

Библиотечные фонды и библиотечное дело в классическом его понимании и виде является наиболее развитой и освоенной **технологией накопления и систематизации знаний**, накопленных **человечеством** в целом, **конкретным обществом** (формацией), **нацией** (как носителем определенного языка, культуры и уклада жизни), **наукой** (как видом осознанной человеческой деятельности и высшей формой коллективного познания).

Если рассматривать **библиотечные фонды** и систему оперирования ими как элемент **управления производительными силами и средствами производства**, каковыми они сами и являются при понимании современного управления как управления ресурсами, информацией, полномочиями, технологиями и знаниями (как высшим элементом информации и интеллектуальных ресурсов), – **возникает система требований** к библиотечным фондам и их организации с **точки зрения потребностей макросубъектов управления** (например, бизнеса) в средствах достижения результатов.

Систему требований можно условно разложить на несколько групп:

- требования универсальности доступа и включенности в управленческие процессы, социальные и производственные технологии (эти требования относятся и к насыщенности научной деятельности в обществе библиотечными фондами и к общему уровню работы фондов как средства распространения передовых знаний, что переходит в во вторую группу);
- требования социально-технологического характера (согласованности организации деятельности Б/Ф с социальными технологиями);
- требования организационно-технического характера (к конфигурации, построению, насыщенности техническими и технологическими средствами);
- требования экономического характера (стандартный бизнес – подход и соотношение/стыковка с социальной и производственной сферой).

Подобную, но упрощенную **систему требований можно сформировать, и если идти просто от потребностей бизнеса, абстрагируясь** от социальной функции библиотечного дела и библиотечных фондов.

Если опираться на стандартные социальные функции, то требования бизнеса к библиотечным фондам нужно разбивать на:

- нормативно-правовые;
- организационно-технологические;
- экономические.

Понятийная связь основных требований с бизнес-деятельностью:

К социальным характеристикам **включенности/доступа** библиотечных фондов можно отнести роль библиотечного дела в образовательных (познавательных) процессах в обществе, роли в нем (конкретной его формации) науки и научного подхода к социальному (в том числе промышленному) воспроизводству и управлению.

Производственно-технологические аспекты знаний (и библиотечного дела, как материально-технической составляющей знаний) состоят в:

- квалификации персонала, где знания и система их пополнения, обмена ими, концентрации, являются элементом технологии собственно производства, управления им, позиционирования в общеэкономической и социальной среде, конкуренции в ней;
- технологическом (наукоемким) наполнении процесса производства и управления с точки зрения собственно сложности интеллектуальной насыщенности средств производства, предметов труда, оборудования и организации производства и системы управления;
- социально-психологических технологиях построения производства и потребления, организации труда, производственно значимых деятельностных мотиваций, стимулирования и формирования производственных (управленческих) микро и макроколлективов;
- методов, миссий и стратегий развития конкретного (и групп) бизнеса на фоне глобального социального и экономического прогресса.

Понимание взаимосвязи этих аспектов позволяет понять природу современного управления бизнесом – как управления знаниями. При этом в систему средств производства органично впишется система библиотечных фондов и их организация.

В 1996 г. Американский совет продуктивности и качества [145] отнес к управлению знаниями следующие виды деятельности:

- 1) выработка общей стратегии бизнеса;
- 2) распространение передового опыта;
- 3) обучение персонала;
- 4) получение знаний о клиентах;
- 5) управление интеллектуальными ресурсами;
- 6) инновации.

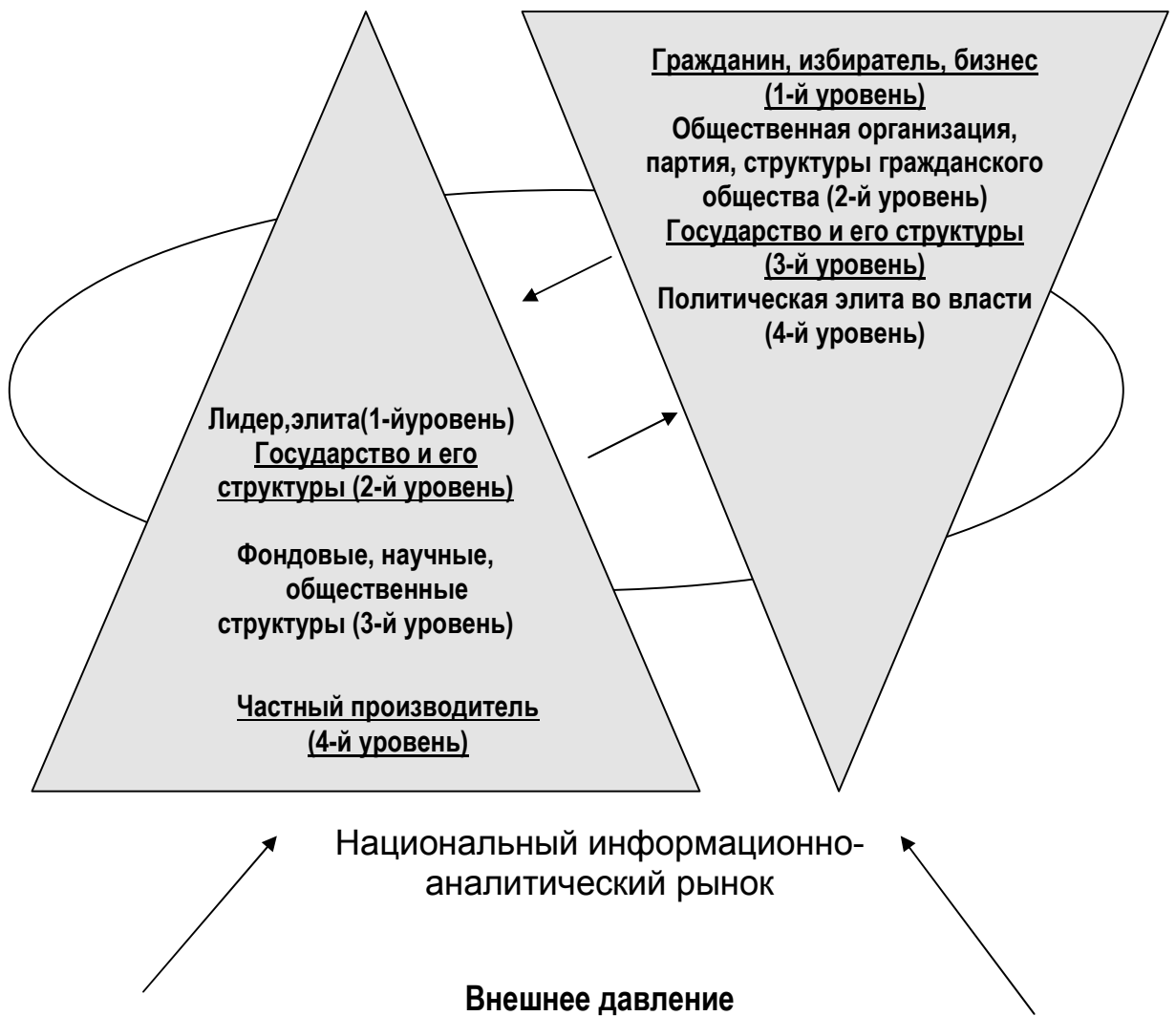
Если брать за стандарт это определение места знаний в деятельности современного менеджмента, то его можно трансформировать в роль и место библиотечных фондов в развитии современного менеджмента, **естественно с поправкой на степень привлечения Б\ Ф к современным информационным технологиям и социальным технологиям.**

Как видно из последнего замечания, наиболее сложным и обязательным требованием бизнеса к Б/Ф и есть:

- максимальная степень насыщения Б\ Ф современными информационными технологиями;
- максимальная степень насыщения Б\ Ф современными социальным технологиями.

Два эти первых требования очень легко поддаются детализации, если прийти к единому пониманию взаимодействия общества, государства и бизнеса в сфере получения и распространения знаний и вывести из этого роль и принадлежность (даже собственность) библиотечных фондов.

СХЕМА 1. Функционирование рынка информационно-аналитических услуг.

МОДЕЛЬ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОГО РЫНКА В ПОСТИНДУСТРИАЛЬНОМ ОБЩЕСТВЕ

Удосконалення експертно-правового супроводу демократичних трансформацій в умовах розвитку електронних технологій

Історичний досвід свідчить, що основним засобом функціонування сучасного цивілізованого суспільства є демократія. Україна рухається до демократії своїм важким шляхом, поступово долаючи всі етапи її розвитку.

Розуміння демократії давно вийшло за рамки сприйняття її як феномену політичної сфери. Американський політолог Р. Даль наголошує, що демократія – це процес розширення, оновлення ідеалів і принципів інститутів та процедур. У сучасному світі демократія – це потужний соціальний процес, спосіб організації та функціонування суспільства.

Ознаками демократії, як відомо, є багато цінностей – народовладдя, індивідуальні свободи й права людини, плюралізм, толерантність, загальний добробут, справедливість, гласність та ін. Впродовж років незалежності Україна наполегливо втілювала їх в життя. Стрімкі процеси цивілізаційного розвитку сприяли тому, що одним із критеріїв демократії стала побудова орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх і спрямованого на розвиток інформаційного суспільства.

Інтереси особи в інформаційній сфері полягають насамперед у реальному забезпеченні конституційних прав і свобод людини і громадянина на доступ, використання інформації, а також у захисті інформації, що забезпечує особисту безпеку, духовний та інтелектуальний розвиток. Складова національних інтересів в інформаційній сфері, обумовлена потребами суспільства, полягає у використанні інформації для розвитку всіх сфер життя, зміцнення демократії, досягнення суспільної злагоди, збереження національної безпеки.

Інформаційне суспільство – це суспільство, в якому інформація є однією з головних цінностей демократії, а критерієм демократичності виступає, відповідно, доступ до інформаційних баз даних, вільної, правдивої, неупередженої та об'єктивної інформації. Гарантом цього виступає система права, заснована на інформаційних чинниках, яка набуває в епоху високих технологій нових рис. Реалізація інформаційних прав надає людині свободу висловлення своєї думки в умовах швидкісної комунікації, що забезпечує якісно новий рівень взаємоінтеграції й мобільності суспільства, реакції на будь-яке явище.

Основні принципи діяльності держави в інформаційній сфері на найближчі роки визначено Законом України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.” від 9 січня 2007 р. № 537-V.

Нормативно-правове та нормативно-технічне забезпечення процесу інформатизації в Україні почалося після ухвалення 1998 р. Закону України “Про Національну програму інформатизації” та низки інших нормативних актів Кабінету Міністрів України та Указів Президента України.

Національне право має значний масив нормативних актів (законів та підзаконних правових документів – наказів, інструкцій, положень, статутів), які прямо чи опосередковано регулюють суспільні інформаційні відносини в Україні. Узагальнення й підрахунки кількісного складу нормативних актів, які підготовлені органами державної влади, є чинними й регулюють інформаційні відносини, характеризуються такими показниками: в Україні сьогодні діє 259 законів України, 290 постанов Верховної Ради (нормативного змісту), 370 Указів Президента України, 89 розпоряджень Президента України, 1159 постанов Кабінету Міністрів України, 206 розпоряджень Кабінету Міністрів України, понад 1100 нормативних актів міністерств, комітетів і окремих відомств.

Це зумовило необхідність систематизації інформаційного законодавства на рівні кодифікації. У вищезгаданому Законі України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.” передбачено: “З метою підвищення ефективності розвитку інформаційного суспільства необхідно створити цілісну систему законодавства, гармонізовану з нормами міжнародного права з питань розвитку інформаційного суспільства, зокрема здійснити кодифікацію інформаційного законодавства”.

Кодекс об’єднає в одному законодавчому акті регулювання провідних суспільних відносин, об’єктом яких є інформація, незалежно від форми, способу, засобу чи технології її прояву і дасть можливість досягти узгодженості, зокрема, у визначеннях понятійного апарату. Існує потреба зближення та поступового приведення законодавства України у відповідність до вимог законодавства Європейського Союзу.

Вельми актуальним є аналіз зарубіжного досвіду регулювання зазначених суспільних відносин. Так, у Німеччині інформаційне право є самостійною галуззю права, що поділяється на так звані підгалузі: інформаційного цивільного права, інформаційного кримінального права та права про адміністративні правопорушення; інформаційного цивільного права щодо електронно-інформаційних та комунікаційних послуг тощо.

Зміцнення незалежної України як демократичної правової держави, входження її до міжнародного економічного і правового простору, створення соціально орієнтованої ринкової економіки, приєднання до міжнародних договорів, інтенсивна законотворчість, становлення нових правових інститутів кардинально змінюють структуру й характер інформаційних потреб. На сучасному етапі розвитку суспільства практично неможливо назвати галузь або сферу людської діяльності, яка не відчувала б залежність від ринку інформації. В умовах інтенсивного протікання масштабних соціальних і економічних

перетворень у суспільстві неминуче й закономірно зростає попит на правову інформацію. Таким чином, у рамках процесу інформатизації України розпочалася інформатизація права. Узагальнюючи функції процесу правової інформатизації, його можна визначити як інформатизацію правотворчої та правореалізаційної діяльності, а також правове забезпечення процесів інформатизації.

Інтенсивність використання правової інформації обумовлюється динамікою суспільних процесів, темп яких надзвичайно високий. Унаслідок цього різко зросла кількість та періодичність її вироблення, передачі, оновлення, аналізу й синтезу. Крім того, в умовах стрімкого розвитку електронних технологій дедалі більш міцні позиції завойовують інтернет-технології. Електронні джерела інформації набувають дедалі більшої популярності, що спричиняє поступове зменшення ролі матеріального носія в порівнянні із значенням інформації на ньому.

Складовими правової інформації є Конституція України, інші законодавчі й підзаконні нормативні правові акти, міжнародні договори та угоди, норми й принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи та ін., відповідно всі ці джерела мають бути доступними в електронному інформаційному просторі. Інформація має бути не тільки вільною, але й легкодоступною.

На рівні сучасних вимог, цілей і завдань, можливість оперативного отримання експертно-правової інформації – найважливіша умова підтримки діяльності індивідуальних і колективних суб'єктів. Це сприяє здійсненню належної інформаційної взаємодії в правовій сфері державних органів, юридичних і фізичних осіб для забезпечення ефективної управлінської, правотворчої і правозастосовчої діяльності.

Надійними джерелами правової інформації є офіційні сайти органів державної та місцевої влади (сайт Кабінету Міністрів України (www.kmu.gov.ua), Верховної Ради України (www.rada.gov.ua), Верховного Суду України), сайти міністерств та відомств. Архів законодавчої бази представлений на сайті Liga Online (www.liga.kiev.ua), крім того, на ньому можна ознайомитися з новинами, коментарями та ін. Також в українському інтернет-просторі є версії друкованих спеціальних видань, наприклад, газета “Юридична практика” (www.yurpraktika.com), що висвітлює правові, політичні, ділові і соціальні явища, що перебувають у сфері інтересів юридичної громадськості. Серед юридичних інтернет-видань варто відзначити інформаційно-правовий проект “Юриспруденція он-лайн” (<http://www.lawyer.org.ua>), що містить публікації науковців, студентів та юристів-практиків з актуальних проблем теорії та практики, рецензії, моніторинги та ін.

Треба зазначити, що в Україні сьогодні спостерігається збільшення попиту на громадсько-політичні; науково-популярні; нормативно-виробничо-практичні,

та довідкові видання з права. Євроінтеграційний курс України, активне економічне, соціальне, культурне та громадське співробітництво з країнами Європи спричинило те, що користувачі дедалі частіше шукають джерела зарубіжного права, матеріали для проведення порівняльного аналізу правозастосовчої практики та ін. Треба сказати, що пошук такого роду інформації ускладнений, особливо це стосується відбору “комерційно менш вагомій” юридичної інформації.

Висока динаміка змін інформаційного й законодавчого простору сприяє зростанню кількості користувачів – неспеціалістів. Особливості та специфічні ознаки їхніх потреб формуються залежно від віку, освіти, характеру, стажу роботи, специфіки власне галузі діяльності. Ця категорія користувачів має на меті отримати відомості про державну політику у сфері українського законодавства; зміцнення правової основи життєдіяльності українського суспільства; про законотворчу діяльність органів державної влади, про застосування нормативно-правових актів; про результати наукових досліджень із правознавства і суміжних наук; аналітичні матеріали, коментарі та загальні консультації з цих питань викладені доступною мовою для сприйняття широкою аудиторією користувачів. Формалізований характер викладення матеріалів на офіційних сайтах зумовлює створення нового формату джерел правової інформації, так би мовити “загального вжитку”. Надзвичайно актуальною та затребуваною є така послуга як “Віртуальна довідка”, однак надають її одиниці. Вагомим недоліком також є відсутність інформації про такі послуги, тому найчастіше пересічний користувач просто не знає, що її можна десь отримати.

Вагоме значення у формуванні правової культури та доведення правової інформації до населення мають бібліотечні установи. В умовах високих темпів розвитку електронних технологій вони можуть розвивати та експлуатувати свої унікальні ресурси з найбільшою користю для суспільства. Сьогодні більшість бібліотек мають комп’ютерні бази даних і власний електронний фонд.

Цікавим є досвід Російської Федерації, де в 1998 р. була розроблена і прийнята міжвідомча Програма “Створення загальноросійської мережі публічних центрів правової інформації на базі загальнодоступних бібліотек”. Досвід перших років реалізації програми довів особливу соціальну цінність мережі, переконав, що вона активно затребувана населенням і владою та потребує розвитку.

У віддалених регіонах РФ використовується й активно розвивається нова форма інформаційно-бібліотечного обслуговування населення. Спочатку факсом або за телефоном збираються запити з віддалених місць із питань, що цікавлять людей. Співробітники бібліотек готують відповіді на них, а потім об’їжджають ці місця і дають роз’яснення та пропонують алгоритм вирішення проблем, що стоять перед конкретними людьми. Бібліотекам допомагають фахівці-юристи або студенти.

В Україні також триває розвиток надання подібних послуг. Зокрема, треба зазначити, що створена у складі НБУВ Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) у співробітництві з Департаментом комунікацій влади та громадськості Кабінету Міністрів України готує відповіді та коментарі спеціалістів на звернення громадян у сфері пенсійного, податкового, житлового та ін. законодавства, питань охорони здоров'я, ліцензування господарської діяльності тощо. Матеріали, викладені в інформаційно-аналітичному журналі “Україна: події, факти, коментарі”, можна знайти на сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (www.nbuv.gov.ua). Подібні послуги надає Національна парламентська бібліотека та деякі обласні бібліотеки України.

Зарубіжний досвід демонструє, що ефективність пошуку, каталогізації та використання правової інформації значно підвищується в разі наділення юридичних бібліотек автономією в рамках публічної бібліотеки.

У Нідерландах, США і Канаді працівники бібліотек, що працюють з матеріалами правової тематики, мають юридичну освіту. Це дає змогу підвищити ефективність роботи з базами даних. Такий підхід сприяє зростанню престижу професії бібліотекаря, залученню до цієї роботи молодих, орієнтованих на дослідження вчених.

Інтернет-каталоги багатьох зарубіжних бібліотек забезпечують миттєвий доступ до іноземних інформаційно-правових ресурсів, пропонуючи максимально оптимізовані можливості пошуку.

Підсумовуючи, слід зазначити, що в Україні останніми роками кількість електронних правових ресурсів значно збільшилася. Але аналіз їх використання різними категоріями користувачів показує, що розмаїття інформації виявляється малоефективним на практиці за відсутності оптимального доступу. Значення факту наявності інформації зменшують такі недоліки, як залежність від вибору джерел і вузькість спектра, слабкі пошукові можливості тощо.

У цьому контексті бібліотеки з їх колосальним досвідом задоволення інформаційних потреб соціуму мають координувати прагнення користувачів отримати необхідну інформацію. Висока результативність у цій сфері може бути досягнута за умови використання кращих прикладів іноземного досвіду, залучення нових людей, ініціатив, кадрів та нових технологій (**Беляков К. Інформатизація організаційно-правової сфери суспільної діяльності // Право України. – 2004. – № 6. – С. 88–92; Демкова М. Інформаційне право: стан та перспективи розвитку в Україні (з круглого столу) // Право України. – 2004. – № 5. – С. 169–171; Прокошева Т., Воскресенська Г. Майбутнє публічних бібліотек та їхня роль в інформаційному суспільстві // Бібліотечна планета. – 2000. – № 2. – С. 16–17.; Васюк О. Документний потік з юридичних наук // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 5. – К.: НБУВ, 2000. – С. 228–232; Кушакова-Костицька Н.**

Від свободи слова до інформаційного суспільства // Право України. – 2004. – № 7. – С. 129–133.).

До уваги держслужбовця

Т. Добко, заввідділу ДБО
Н. Моїсеєнко, наук. співроб.

Національні інтереси

Список літератури з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1992-2008 рр.)

Розкриття змісту поняття в довідкових виданнях

1. Майборода О. Національний інтерес / О. Майборода, С. Пірожков, Ю. Римаренко // Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії. – К., 1993. – С. 243–248.

Ва 554859

2. Національний інтерес // Енциклопедія етнокультурознавства. Понятійно-термінологічний інструментарій, концептуальні підходи. У 2-х ч., Кн. 1 – 3. – К., 2001. – Ч. 1, Кн. 2. – С. 421.

С 10228

3. Національний інтерес (процес об'єктивізації) // Енциклопедія етнокультурознавства. Понятійно-термінологічний інструментарій, концептуальні підходи. У 2-х ч., Кн. 1 – 3. – К., 2001. – Ч. 1, Кн. 2. – С. 421–422.

С 10228

4. Національний інтерес (форми вияву) // Енциклопедія етнокультурознавства. Понятійно-термінологічний інструментарій, концептуальні підходи. У 2-х ч., Кн. 1 – 3. – К., 2001. – Ч. 1, Кн. 2. – С. 422–423.

С 10228

5. Національний інтерес (формування) // Енциклопедія етнокультурознавства. Понятійно-термінологічний інструментарій, концептуальні підходи. У 2-х ч., Кн. 1 – 3. – К., 2001. – Ч. 1, Кн. 2. – С. 423–424.

С 10228

6. Національний інтерес як єдність національного та соціального // Енциклопедія етнокультурознавства. Понятійно-термінологічний інструментарій, концептуальні підходи. У 2-х ч., Кн. 1 – 3. – К., 2001. – Ч. 1, Кн. 2. – С. 424–427.

С 10228

7. Національні та вселюдські цінності й інтереси // Абетка етнополітолога. – К., 1996. – Т. 2. – С. 110–112.

В 341503/2

8. Національні та державні інтереси // Абетка етнополітолога. – К., 1996. – Т. 2. – С. 112–113.

В 341503/2

9. Національні та класові інтереси // Абетка етнополітолога. – К., 1996. – Т. 2. – С. 113–114.

В 341503/2

10. Римаренко Ю. Національний інтерес (історико-етнодержавознавчий підхід) / Ю. Римаренко // Мала енциклопедія етнодержавознавства. – К., 1996. – С. 554–555.

Вс 31310

11. Римаренко Ю. Національні інтереси (носії) / Ю. Римаренко // Мала енциклопедія етнодержавознавства. – К., 1996. – С. 554–555.

Вс 31310